

Nr 154.

*Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar; given Stockholms slott den 15 februari 1918.*

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

*Axel Schotte.*

---

**Förslag**

till

**L a g****angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar.**

Härigenom förordnas som följer:

## 1 §.

Till könssjukdomar räknas i denna lag syfilis (lues), enkelt veneriskt sår (ulcus molle, mjuk chancre) och dröppel (gonorrhœa, gonorrhé), dock endast så länge dessa sjukdomar äro i smittsamt skede.

Könssjukdom skall anses vara i smittsamt skede, så länge symtom å smittsamhet förefinnas eller förnyat framträdande av sådana symtom är att befara.

## 2 §.

Närmaste befattningen med de åtgärder, som avse att förekomma könssjukdomarnas utbredning, handhaves under hälsovårdsmyndighetens inseende i stad, där stadsläkare finnes, av denne eller, om flera sådana äro antagna, av den främste ibland dem och å annan ort av förste provinsialläkaren i länet.

I stad, där stadsläkare finnes, må, då så prövas erforderligt, av staden uppdragas åt särskild läkare att i vederbörande stadsläkares ställe handhava ifrågavarande befattning. Sådan läkare utses av hälsovårdsnämnden, som jämväl utfärdar instruktion för honom och övar inseende över hans tjänsteverksamhet.

Läkare, som här avses, benämnes i denna lag sundhetsinspektör.

Med hälsovårdsmyndighet avses enligt denna lag i stad, där stadsläkare finnes, hälsovårdsnämnden och å annan ort Konungens befallningshavande i länet.

## 3 §.

Var och en, som är angripen av könssjukdom, är pliktig att underkasta sig erforderlig läkarbehandling samt att ställa sig till efterrättelse föreskrift, som av läkare meddelas angående sjukdomens behandling eller till förekommande av smittans spridning.

## 4 §.

Befarar någon sig vara angripen av könssjukdom, är han berättigad att utan avgift bliva i sådant avseende undersökt, om han inställer sig hos läkare, som i 5 § avses.

Den, som finnes behäftad med könssjukdom, men ej är i behov av sjukhusvård, äger ock rätt att av sådan läkare utan avgift erhålla behandling för sjukdomen, så framt det kan ske hos läkaren, ävensom att kostnadsfritt bekomma läkemedel och utensilier, som därvid föreskrivas.

Erfordras enligt denna lag intyg angående undersökningen eller behandlingen, skall sådant intyg av läkare, som i 5 § avses, utan avgift till vederbörande utlämnas.

Könssjuk, för vilken sjukhusvård finnes erforderlig, äger att utan avgift åtnjuta vård och underhåll å allmänt sjukhus i enlighet med vad därom finnes särskilt stadgat.

## 5 §.

Kostnadsfri undersökning och behandling, varom i 4 § sägs, verkställas av provinsialläkare, extra provinsialläkare, stadsläkare, köpingsläkare och municipalläkare.

I stad, där stadsläkare finnes, må, då så prövas lämpligt, av staden uppdragas åt annan läkare att i stadsläkares ställe utföra ifrågavarande förrättning. Erfordras flera läkare för utförande av dylik förrättning, vare staden pliktig ombesörja, att läkare till nödigt antal, däribland så vitt lämpligen kan ske minst en kvinnlig, finnas för ändamålet tillgängliga. Då beslut fattats att för ändamålet anställa särskild läkare, utses sådan av hälsovårdsnämnden, som jämväl har att öva inseende över hans tjänstverksamhet och härför meddela nödiga föreskrifter.

I stad, som har ett invånarantal av tjugutusen eller därutöver, skall tillfälle till sådan kostnadsfri undersökning och behandling, varom

i 4 § sägs, beredas å nödigt antal polikliniker. Kostnaden för sådan poliklinik, med undantag av vad som enligt 6 § utgår av statsmedel, bestrides av staden. Mottagningarna å poliklinik skola anordnas med hänsyn till allmänhetens bekvämlighet och på sådant sätt, att besök å polikliniken icke röjer beskaffenheten av den sjukdom, för vilken vård sökes.

Läkare, som i andra stycket avses, ävensom föreståndare för i tredje stycket omförmäld poliklinik skall, där så kan ske, hava erhållit särskild utbildning i fråga om könssjukdomar.

#### 6 §.

Ersättning för förrättning, varom i 4 § sägs, däri inbegripen serologisk, bakteriologisk eller annan dylik undersökning, som av läkaren ansetts erforderlig, utgår enligt av Konungen fastställd taxa och bestrides, jämte kostnaden för föreskrivna läkemedel och utensilier, av statsmedel.

Föreskrifter om sättet och ordningen för ersättningens utbekommande meddelas av Konungen.

#### 7 §.

Kan på sannolika skäl antagas, att könssjukdom vunnit utbredning bland befolkningen å sådan ort på landet, som är belägen på längre avstånd från vederbörande provinsial- eller extra provinsialläkares bostad, äger Konungens befallningshavande förordna nämnde läkare eller annan läkare, som därtill kan finnas villig, att besöka orten för att tillhandagå befolkningen med undersökning och behandling, varom i 4 § sägs.

För sådan resa utgår av statsmedel ersättning efter den klass i gällande resereglemente, som är för provinsialläkare bestämd; och gälle om ersättning för därvid utförd undersökning och behandling samt föreskrivna läkemedel och utensilier vad i 6 § sägs.

#### 8 §.

Iakttagare läkare könssjukdom hos någon, vilken han undersöker eller behandlar, åligger det läkaren att upplysa den sjuke om sjukdomens art och smittfarlighet samt till honom överlämna föreskrift om vad han har att iakttaga angående sjukdomens behandling och till förekom-

mande av smittans spridning. I sådan föreskrift skall särskilt erinras om gällande bestämmelser angående förbud för könssjuk att ingå äktenskap samt angående straff för gärning, som innebär fara för könssjukdoms spridning.

Från vad sålunda är stadgat skall dock undantag göras i det fall, att läkaren finner den sjukes hälsotillstånd eller andra förhållanden oundgängligen kräva, att sjukdomens beskaffenhet tillsvidare icke för honom yppas, eller för den händelse den sjuke är barn under femton år. I sistnämnda fall har läkaren att i stället underrätta barnets målsman eller annan, som har barnet i sin vård, om sjukdomens art och smittfarlighet, så ock om vad som bör iakttagas till förekommande av smittans spridning.

Formulär till föreskrift, som i denna paragraf omförmäles, fastställes av medicinalstyrelsen.

### 9 §.

Finner läkare, som på sätt i 8 § sägs iakttagit fall av könssjukdom, att den sjuke underlåter att ställa sig till efterrättelse föreskrift, som enligt sagda paragraf meddelats, eller har den sjuke avbrutit behandling hos läkaren utan att för denne styrka, att behandlingen av annan läkare övertagits, är läkaren pliktig att därom hos sundhetsinspektören i orten göra skriftlig anmälan.

### 10 §.

Har läkare på sätt i 8 § sägs iakttagit fall av könssjukdom och blir det läkaren känt, att den sjuke, medan sjukdomen är i smittsamt skede, ämnar utan att söka Konungens tillstånd träda i äktenskap, åligger det läkaren att ofördröjligen hos sundhetsinspektören i orten göra skriftlig anmälan om förhållandet.

### 11 §.

Läkare, som på sätt i 8 § sägs iakttagit fall av könssjukdom, är pliktig att, där sjukdomen veterligen icke förut blivit av annan läkare iakttagen, av den sjuke söka utröna, av vem och under vilka omständigheter smittan blivit överförd. I fall, varom nu är sagt, har läkaren att senast inom nästa dags utgång till sundhetsinspektören i orten göra skriftlig anmälan, vari skall uppgivas dels sjukdomsbenämningen samt den sjukes kön, ålder och boningsort, varemot den sjukes namn ej må

utsättas, dels ock vad i avseende å smittans överförande kunnat utrönas, med utsättande, där någon angivits såsom smittkälla, av dennes namn och bostad.

Formulär till anmälan enligt denna paragraf fastställs av medicinalstyrelsen.

### 12 §.

Bliver någon av allmän åklagare ställd under åtal för brott, som omförmäles i 14 kap. 21 §, 15 kap. 12, 13, 14 eller 15 §, 18 kap. 7, 8, 9 eller 10 § strafflagen, eller för gärning, varom i 18 kap. 13 § 1 mom. samma lag sägs och som innebär uppfordran eller inbjudan till otukt, åligger det åklagaren att, så snart stämning delgivits den tilltalade eller denne blivit för brottet häktad, göra skriftlig anmälan därom i förra fallet till sundhetsinspektören i orten och i det senare till den vid häktet anställde eller anlitade läkaren.

Anhängiggöres sådan talan av enskild part, åligger det domstolen att omedelbart efter målets första handläggning därom underrätta sundhetsinspektören i orten eller, därest den tilltalade därvid förklarats häktad, den vid häktet anställde eller anlitade läkaren.

### 13 §.

Finnes till sundhetsinspektören inkommen anmälan, som i 9, 11 eller 12 § omförmäles, avse person, som vistas inom annat hälsovårdsdistrikt, varde den överlämnad till sundhetsinspektören inom detta distrikt.

Avser sådan anmälan i tjänst varande krigsman av manskaps grad, skall den överlämnas till vederbörande militärläkare. Anmälan angående person, som är intagen i straff- eller tvångsarbetsanstalt eller häkte, varde överlämnad till anstaltens eller häktets läkare.

### 14 §.

Har till sundhetsinspektören inkommit anmälan enligt 12 § eller finnes uppgift om smittkälla, som lämnats i en enligt 11 § till honom inkommen anmälan, vara grundad på sannolika skäl, och skall ej enligt 13 § anmälan överlämnas till annan läkare, tillställe sundhetsinspektören den anmälde anmaning att inom utsatt kort tid till utrönande, huruvida han är behäftad med könssjukdom, låta sig av läkare undersökas samt,

såvitt undersökningen ej verkställas av sundhetsinspektören själv, därom hos denne förete intyg.

Närmare föreskrifter angående sättet för undersökningens verkställande utfärdas av medicinalstyrelsen, som jämväl har att fastställa formulär till intyg, som över dylik undersökning utfärdas.

#### 15 §.

Har vid undersökning, som enligt 14 § verkställts, den anmälda funnits behäftad med könssjukdom, tillställe sundhetsinspektören den sjuke anmaning att inom utsatt kort tid för undergående av sjukbehandling inställa sig hos läkare samt, såvitt sjukbehandlingen ej verkställas av sundhetsinspektören själv, därom hos denne förete intyg.

Anses den sjuke icke kunna utan synnerlig fara för smittans spridning vårdas utom sjukhus, tillställe sundhetsinspektören honom anmaning att inom utsatt kort tid låta intaga sig till vård å allmänt sjukhus och till sundhetsinspektören insända intyg om intagandet.

#### 16 §.

Har till sundhetsinspektör inkommit anmälan enligt 9 §, tillställe sundhetsinspektören den sjuke anmaning, som i 15 § sägs.

Föreligger från den sjukas sida uppenbar tredska, må dock ärendet omedelbart behandlas på sätt i 21 § angives.

#### 17 §.

Inkommer till sundhetsinspektör anmälan, varom i 10 § sägs, åligger det sundhetsinspektören att ofördröjligen översända anmälan till pastor i den församling, där den anmälda är kyrkobokförd. Pastor har att, därest äktenskapsbetyg för den anmälda är eller varder utfärdat, genast översända anmälan till den myndighet, hos vilken hinder mot äktenskapet må anmälas.

#### 18 §.

Där jämlikt 9, 10 eller 11 § skyldighet att hos sundhetsinspektör göra anmälan skulle åligga sundhetsinspektören själv, har sundhetsinspektören att förfara så, som hade anmälan till honom inkommit.

## 19 §.

Anmaning, varom i 14, 15 och 16 §§ sägs, skall meddelas skriftligt och innehålla erinran om den påföljd, som för underlåtenhet att ställa sig densamma till efter rättelse i 21 § angives.

Avser anmaningen barn under femton år, skall densamma givas åt barnets målsman eller annan, som har barnet i sin vård.

## 20 §.

Har könssjuk, som av sundhetsinspektör erhållit anmaning, varom i 14, 15 eller 16 § sägs, enligt inkommet intyg tagits under behandling av läkare, åligger det sundhetsinspektören att ofördröjligen meddela den behandlande läkaren skriftlig underrättelse om den givna anmaningen och anledningen till densamma.

## 21 §.

Underlåter någon att efterkomma av sundhetsinspektör meddelad anmaning, som i 14, 15 eller 16 § omförmäles, varde ärendet av sundhetsinspektören hänskjutet till hälsovårdsmyndigheten, som äger att förordna om läkarundersökning eller om könssjuk persons intagande å allmänt sjukhus.

Anses hälsovårdsmyndighetens beslut icke kunna utan synnerlig fara för smittans spridning avvaktas, må sundhetsinspektören meddela förordnande, varom i första stycket sägs. Sådant förordnande skall omedelbart underställas hälsovårdsmyndighetens prövning. Förordnande lände emellertid till efter rättelse, intill dess annorlunda kan varda i vederbörlig ordning beslutat.

## 22 §.

För verkställande av förordnande, varom i 21 § sägs, äro sundhetsinspektör och hälsovårdsmyndighet berättigade att av polismyndighet och kronobetjäning erhålla erforderlig handräckning.

## 23 §.

Har till vederbörande militärläkare eller läkare vid straff- eller tvångsarbetsanstalt eller häkte inkommit anmälan om person, varom i 13 § andra stycket sägs, ankomme å nämnda läkare att föranstalta om undersökning till utrönande, huruvida den anmälda är behäftad med könssjukdom, och, om sådan sjukdom föreligger, om nödig sjukbehandling.



## 24 §.

Finnes person, mot vilken förfarande enligt denna lag pågår, hava flyttat till annat hälsovårdsdistrikt eller inträtt i eller upphört med tjänstgöring såsom krigsman eller intagits i eller frigivits från straff- eller tvångsarbetsanstalt eller häkte eller förflyttats från sådan anstalt eller häkte till annan dylik anstalt eller annat häkte, vare vederbörande sundhetsinspektör, militärläkare eller läkare vid anstalten eller häktet skyldig att om vad i ärendet förekommit meddela skriftlig underrättelse till den läkare, som enligt denna lag har att med ärendet taga vidare befattning.

## 25 §.

Vad hos hälsovårdsmyndighet eller sundhetsinspektör, militärläkare eller läkare vid straff- eller tvångsarbetsanstalt eller häkte förekommit i ärende, som avses i denna lag, må ej av någon, som på grund av sin tjänstebefattning eller sitt uppdrag erhållit kunskap därom, yppas för obehöriga. Protokoll och handlingar i sådant ärende skola så förvaras, att de icke kunna av obehöriga åtkommas. I fall, då någon blivit ställd under åtal för brott, varom i 14 kap. 21 § strafflagen förmäles, äga domstolen och åklagaren att, på begäran, undfå besked, huru den föranstaltade läkarundersökningen utfallit.

Är på grund av anmälan, som enligt denna lag till sundhetsinspektören inkommit, skälig anledning antaga, att gärning, varom i 18 kap. 11 § strafflagen sägs, blivit övad, åligger det sundhetsinspektören att, utan hinder av vad i första stycket är sagt, om förhållandet göra anmälan till vederbörande åklagare.

## 26 §.

Mot hälsovårdsnämnds beslut i ärende, som avses i denna lag, må talan föras genom besvär hos Konungens befallningshavande inom tid, som eljest gäller för överklagande av hälsovårdsnämnds beslut.

I Konungens befallningshavandes beslut må ändring sökas genom besvär hos Konungen inom den tid, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

Utan hinder av klagan lände beslut till efterrättelse intill dess annorlunda kan varda vederbörligen förordnat.

## 27 §.

Om de särskilda åtgärder, som till motarbetande av könssjukdomarnas utbredning kunna finnas erforderliga i fråga om krigsmän, förordnar Konungen.

Konungen förordnar ock om de åtgärder, som erfordras för att bland allmänheten sprida kunskap om könssjukdomarnas natur och smittfarlighet, om medel, som stå till buds för att hindra smittas överförande, och om skyldigheten för en var, som angripits av sådan sjukdom, att skyndsamt söka läkarvård.

## 28 §.

Åsidosätter ämbets- eller tjänsteman skyldighet, som enligt denna lag åligger honom, ansvare såsom för tjänstefel.

Underlåter vid häkte anlita läkare, som ej är att till ämbets- eller tjänsteman hänföra, att iakttaga vad honom enligt 23 eller 24 § åligger eller överträder annan än ämbets- eller tjänsteman vad i 25 § första stycket stadgas, straffes med böter, högst femhundra kronor.

Försummar läkare att iakttaga vad honom enligt 8, 9, 10 eller 11 § åligger och är ej försummelsen att såsom tjänstefel enligt första stycket anse, böte högst tvåhundra kronor.

## 29 §.

Åtal för överträdelse, varom i 28 § sägs, anhängiggöres vid allmän domstol och utföres av allmän åklagare.

## 30 §.

Böter, som enligt denna lag ådömas, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

## 31 §.

Genom denna lag upphävas:

kungl. cirkuläret den 10 juni 1812 till samtliga landshövdingar angående åtgärder till förekommande av veneriska smittans spridande,

kungl. breven den 3 april 1839 och den 27 mars 1843 angående åtgärder till förekommande av veneriska smittans spridande genom från utrikes ort ankommande skeppsbesättningar,

kungl. kungörelsen den 3 december 1915 om anmälningsskyldighet i visst fall beträffande könssjukdom i smittsamt skede,  
samt i övrigt alla av Kungl. Maj:t, Konungens befallningshavande eller annan myndighet utfärdade reglementen, påbud och föreskrifter, i vad desamma innefatta reglementering av prostitutionen eller eljest innehålla mot denna lag stridande bestämmelser.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1919; dock att i stad, där inskrivning av lösaktiga kvinnor för läkarbesiktning ägt rum, sådan inskrivning skall upphöra från och med dagen efter den, då denna lag, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

---

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 2 oktober 1917.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,  
 Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LINDMAN,  
 Statsråden STENBERG,  
 FALK,  
 HAMMARSTRÖM,  
 MÅRTEN ERICSSON,  
 ÅKERMAN,  
 CARLESON,  
 HANS ERICSON,  
 DAHLBERG,  
 MURRAY.

---

Chefen för civildepartementet, statsrådet Murray yttrade:

Spörsmålet om vidtagande av effektiva åtgärder för motarbetande av könssjukdomarnas spridning har sedan länge stått på dagordningen och synes mig nu hava kommit i ett skick, som möjliggör ärendets framläggande för riksdagen. Innan jag närmare ingår på det nu föreliggande förslaget i ämnet, vilket utarbetats efter gemensam beredning med statsrådet och chefen för justitiedepartementet, anser jag mig dock böra nämna några ord om de förhållanden, under vilka förslaget tillkommit.

I. Inledning.

I skrivelse den 11 maj 1903 anhöll riksdagen, med anledning av en inom andra kammaren väckt motion, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, vilka åtgärder från samhällets sida borde vidtagas för att på ett humanare och tillika verksammare sätt än nu skedde motarbeta de smittsamma könssjukdomarnas spridning samt till riksdagen inkomma med de framställningar, som av denna utredning kunde föranledas. Med

anledning härav uppdrog Kungl. Maj:t den 6 november 1903 åt en kommitté av sju personer att verkställa sådan utredning samt att avgiva det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Sedan under fortgången av kommitténs arbeten en del av densammas ledamöter på underdånig ansökan erhållit entledigande från dem meddelat uppdrag samt två av kommittéledamöterna avlidit, erhöll kommittén slutligen den sammansättningen, att kommitténs ordförande var häradshövdingen J. Wold samt dess ledamöter voro förste stadsläkaren i Stockholm, medicine doktorn I. Andersson, professorn vid kungl. karolinska mediko-kirurgiska institutet, medicine doktorn J. E. Johansson, numera expeditionschefen filosofie doktorn C. Malmroth, professorn vid kungl. karolinska mediko-kirurgiska institutet, medicine doktorn M. Möller, numera häradshövdingen B. A. Petrén och direktören O. Westerberg.

Den sålunda sammansatta kommittén avgav den 31 december 1910 betänkande och förslag i ämnet. Det synnerligen omfattande betänkandet finnes tillgängligt i tryck och torde därför icke behöva här refereras. Jag återkommer längre fram till huvudgrunderna för det av kommittén framlagda förslaget och inskränker mig nu till att erinra därom, att det samma innefattade förslag till lag angående åtgärder mot utbredning av smittsamma könssjukdomar, förslag till lag angående ändrad lydelse av vissa delar av 14 och 18 kap. strafflagen samt förslag till vissa ändringar i gällande lasaretsstadga, sjukstugestadga, läkarinstruktion och instruktion för medicinalstyrelsen. Till betänkandet voro fogade särskilda yttranden av kommittéledamöterna Johansson och Westerberg, vilka förenat sig om ett från kommittémajoritetens ståndpunkt avvikande förslag till lag angående åtgärder mot utbredning av smittsamma könssjukdomar, men i övrigt biträtt de av kommittén framställda förslagen.

Över kommitterades betänkande och förslag har medicinalstyrelsen, efter hörande av Kungl. Maj:ts samtliga befallningshavande, landstingen, svenska läkarsällskapet med flere myndigheter och korporationer, den 30 juni 1915 avgivit utlåtande. I detta utlåtande meddelade styrelsen en sammanfattande redogörelse för samtliga de till styrelsen inkomna yttrandena i ärendet. Även medicinalstyrelsens utlåtande är i tryck tillgängligt, vadan varken detta eller de av de olika myndigheterna och korporationerna avgivna yttrandena torde böra nu återgivas. Vid styrelsens utlåtande voro fogade särskilda yttranden av medicinalråden E. Sederholm, F. Bissmark och F. Block, vilka var för sig uttalat skiljaktig mening beträffande vissa delar av den föreliggande frågan.

Härjämte hava fångvårdsstyrelsen, arméförvaltningen, marinförvaltningen, kommerskollegium och överstyrelsen för rikets allmänna läroverk yttrat sig ifråga om särskilda detaljer av kommittéförslaget.

Med anledning av de i vissa avseenden delade meningar, som kommit till uttryck i de över kommittéförslaget avgivna yttrandena, har förslaget inom civildepartementet gjorts till föremål för vidare bearbetning av överläkaren vid sjukhuset S:t Göran, docenten vid kungl. karolinska mediko-kirurgiska institutet medicine doktorn K. Marcus och byråchefen i medicinalstyrelsen S. Ribbing, vilka av mig jämlikt nådigt bemyndigande den 13 augusti 1917 för sådant ändamål tillkallats. Den sålunda verkställda bearbetningen synes mig giva vid handen, att därest kommittéförslaget underkastas vissa förändringar, avseende dels en utvidgning av detsammas räckvidd, dels ock en del jämkningar av huvudsakligen teknisk art, förslaget torde kunna läggas till grund för en lagstiftning, som är ägnad att fylla berättigade krav ur såväl hälsovårdens som samhällsmoralens synpunkt.

Vid sådant förhållande lär det icke kunna anses tillrådligt att längre uppskjuta lösningen av förevarande viktiga fråga. De försvarsmedel mot könssjukdomarnas härjningar, vilka vår nuvarande lagstiftning erbjuder, äro, om än på sin tid tillfredsställande, numera i väsentliga delar föråldrade och kunna icke anses lämna samhället det skydd, som med hänsyn till dessa sjukdomars ödesdigra verkningar oundgängligen erfordras. Då det kan förväntas, att det nu pågående kriget bland sina följder kommer att medföra en betydande ökning av könssjukdomarnas frekvens inom Europa, varav vårt land icke lär kunna undgå att röna inflytande, synes det mig så mycket mera angeläget, att våra skyddsmedel mot sjukdomarna i fråga utan vidare dröjsmål bringas i överensstämmelse med nutida fordringar. På grund härav tillåter jag mig nu att förelägga Eders Kungl. Maj:ts förslag till lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar och förslag till lag om ändring i vissa delar av 14 och 18 kap. strafflagen. Ett genomförande av dessa lagförslag påkallar vissa ändringar i gällande lasaretsstadga, sjukstugestadga, läkarinstruktion och instruktion för medicinalstyrelsen, men då sistnämnda författningsändringar icke torde behöva underställas riksdagens prövning, lär det icke vara anledning att nu upptaga desamma till behandling i vidare mån, än som av sammanhanget med de föreliggande lagförslagen påkallas.

Efter denna redogörelse för vad i ärendet hittills förekommit och för de skäl, som föranlett mig att nu upptaga frågan, övergår jag till

## II. Förslagets huvudprinciper.

Kampen mot de smittsamma könssjukdomarna föres huvudsakligen på tvenne linjer, nämligen dels genom åtgärder för beredande av sjuk-

vård åt könssjuka och underlättande av tillgången till sådan vård, dels ock genom sanitära eller straffrättsliga tvångsåtgärder mot sådana personer, vilka sprida eller kunna befaras sprida könssjukdomarnas smitta. De lagförslag, som jag ämnar framlägga, innefatta bestämmelser i båda dessa avseenden. Jag vill till en början redogöra för den förstnämnda gruppen av åtgärder.

### 1) Åtgärder för underlättande av sjukvård åt könssjuka.

I fråga om åtgärder för underlättande av sjukvård åt könssjuka intar Sverige som bekant en rangställning bland Europas länder, i det att hos oss vården å sjukhus för könssjuka allt sedan 1800-talets första decennier varit kostnadsfri. De författningsbestämmelser, som för närvarande reglera detta förhållande, återfinnas i lasaretsstadgan av den 18 oktober 1901, där det föreskrives, att person, behäftad med venerisk sjukdom i smittsamt stadium, skall å lasarett njuta underhåll och övriga sjukhusförmåner kostnadsfritt, såvida han vårdas å allmänt rum, samt att sådan person äger rätt att, i händelse lasarettsvård är för honom behöfvig, bliva å lasarett intagen utan ansvarsförbindelse eller annat för intagning eljest erforderligt intyg. Omkostnaderna för ifrågavarande sjukvård bestridas jämlikt kungl. kungörelsen den 26 augusti 1873 av den allmänna sjukvårdsavgiften. Det torde utan meningsskiljaktighet erkännas, att den kostnadsfria sjukhusvården varit av väsentlig betydelse för bekämpandet av könssjukdomarna i vårt land. Kommittén uttalar ock härom den mening, att den förbättring i fråga om könssjukdomarnas frekvens, som gjort sig gällande under det förflytnings- århundradet, tillika med förevarande sjukdomars nutilldags jämförelsevis ringa utbredning å landsbygden, till stor del äro att tillskriva den kostnadsfria sjukhusvården. I syfte att göra ifrågavarande sjukhusvård än lättare tillgänglig och för de sjuka mera tilltalande än för närvarande är fallet föreslår kommittén emellertid en del ändringar av bestämmelserna i gällande lasarets- och sjukstugestadgor. De sålunda föreslagna författningsändringarna avse i huvudsak att bereda könssjuka tillfälle till vård å flera sjukvårdsanstalter, än för närvarande är fallet, samt att avskaffa de nuvarande s. k. kuravdelningarna och anordna sjukhusvården av de könssjuka på enahanda sätt, som vården av andra sjuka. Mot kommitténs förslag härutinnan har jag icke något att erinra, utan torde det samma böra i sammanhang med förevarande lagstiftning genomföras.

*Utveckling av  
den kostnads-  
fria vården  
å sjukhus.*

Av skäl, som förut anförts, lärer emellertid ett ingående på förslagets detaljer icke nu vara erforderligt.

Underlättad  
vård utom  
sjukhus (am-  
bulatorisk  
vård).  
Kommittén.

Vid sidan av nyss omförmälda förslag till utveckling av den kostnadsfria vården å sjukhus har kommittén framställt förslag om införande av kostnadsfri behandling utom sjukhus för sådana könssjuka, som äro mindre bemedlade. Kommittén anför härom, att även om de föreslagna förbättringarna i den kostnadsfria vården å sjukhus kunde förväntas leda därtill, att de könssjuka i större utsträckning än för närvarande vore fallet komme att begagna sig av denna förmån, man dock alltid måste räkna med att det stora flertalet av dem såsom hittills icke komme att taga sjukhusvård i anspråk. De könssjuka vore nämligen oftast icke svårare sjuka, än att de alljämt kunde fortsätta med sina vanliga sysselsättningar, och i flertalet fall krävde ifrågavarande sjukdomar icke med nödvändighet behandling å sjukhus. I regel kunde behandling med framgång meddelas även utom sjukhus, och det övervägande antalet könssjuka, som över huvud taget förskaffade sig läkarvård, läte numera behandla sig ambulatoriskt. I syfte att förmå de könssjuka att i så stor utsträckning som möjligt hänvända sig till läkare har kommittén i sitt huvudförslag upptagit bestämmelser om rätt för varje mindre bemedlad person att i avseende å smittsam könssjukdom kostnadsfritt erhålla undersökning, behandling och läkemedel, om han inställer sig hos läkare, som har att verkställa hithörande förrättningar. Förrättningarna i fråga skola enligt förslaget i första hand verkställas av vederbörande stads- och provinsialläkare. Erfordras i stad flera läkare för ändamålet, skall staden vara pliktig ombesörja att läkare till nödigt antal finnas härför tillgängliga. Bland de sålunda i stad särskilt antagna läkarna borde, där så kunde ske, minst en vara kvinnlig.

Härjämte har kommittén föreslagit ett stadgande, som bemyndigar Konungens befallningshavande att i fall, då könssjukdom vunnit utbredning å sådan ort på landet, som är belägen på längre avstånd från vederbörande tjänsteläkares bostad, förordna läkare att besöka orten för att tillhandagå befolkningen med kostnadsfri undersökning.

Kostnaden för den av kommittén föreslagna fria behandlingen, däri inberäknat ersättning för de av Konungens befallningshavande eventuellt förordnade läkarnes resor, skulle enligt förslaget bestridas av den allmänna sjukvårdsavgiften inom vederbörande landstingsområde.

Medicinal-  
styrelsen.

Mot kommitténs förslag i förevarande avseende har medicinalstyrelsen framställt en del erinringar. Till en början har styrelsen hemställt, att



rätten till kostnadsfri ambulatorisk vård icke måtte begränsas till mindre bemedlade personer, utan utsträckas till alla könssjuka, oavsett deras förmögenhetsställning. Tillika har styrelsen uttalat den meningen, att i den ifrågavarande kostnadsfria behandlingen borde inbegripas jämväl alla erforderliga serologiska och bakteriologiska undersökningar samt att rätten att kostnadsfritt erhålla av läkaren föreskrivna läkemedel borde utvidgas att omfatta även utensilier, som icke äro hänförliga till läkemedel i egentlig mening. Slutligen har styrelsen hemställt, att ersättningen för kostnadsfri undersökning och behandling i stället för att bestridas av den allmänna sjukvårdsavgiften måtte utgå av statsmedel.

Det synes mig uppenbart, att införandet av rätt till kostnadsfri ambulatorisk vård är ett kraftigt hjälpmedel i samhällets kamp mot Departements-  
chefen. könssjukdomarna. En huvudsaklig åtgärd för motarbetandet av dessa sjukdomar måste alltid vara att söka förmå så många könssjuka som möjligt att frivilligt underkasta sig läkarbehandling. En förutsättning för att den ifrågavarande åtgärden skall erhålla full effektivitet är emellertid, att det för rätt till kostnadsfri behandling icke kräves, att den sjuke skall prestera bevis på mindre god ekonomisk ställning. Såsom medicinalstyrelsen framhållit, skulle en fordran på sådant bevis kunna föranleda, att mången könssjuk underlåte att förskaffa sig erforderlig vård. Härtill kommer, att det förslag till lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, som jag nu går att framlägga, på sätt jag framdeles får närmare utveckla innebär en utvidgning av kommitténs motsvarande förslag därutinnan, att enligt mitt förslag varje könssjuk person har skyldighet att underkasta sig erforderlig läkarbehandling, under det att kommittéförslaget stannat vid att föreskriva sådan skyldighet allenast för den, som blivit i vederbörlig ordning anmäld som smittkälla. För sistnämnda kategori av sjuka har kommittén föreslagit rätt till kostnadsfri ambulatorisk behandling utan avseende å förmögenhetsställning. En konsekvens av den utav mig föreslagna utsträckningen av skyldigheten att underkasta sig läkarbehandling lär vara, att jämväl rätten att kostnadsfritt erhålla sådan behandling utsträckes till alla könssjuka. Med hänsyn härtill har jag i 4 § av det nu framlagda förslaget till lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar upptagit bestämmelser, som ansluta sig till vad medicinalstyrelsen i nu förevarande avseende föreslagit.

I fråga om omfattningen av den kostnadsfria sjukvården biträder jag medicinalstyrelsens förslag att i densamma uttryckligen inbegripas serologisk och bakteriologisk undersökning samt sådana av läkaren före-

skrivna utensilier, som icke äro hänförliga till läkemedel i egentlig mening.

Vad angår frågan om bestridandet av kostnaderna för den fria ambulatoriska vården skulle det visserligen ligga närmast till hands att nämnda kostnader, på sätt kommittén föreslagit, bestredes av den allmänna sjukvårdsavgiften, som ju enligt gällande bestämmelser är avsedd att företrädesvis användas till beredande av kostnadsfri vård åt veneriskt sjuka. Mot en sådan anordning kan emellertid riktas den invändningen, att densamma skulle komma att ställa sig oproportionellt dyrbar för de städer, som icke deltaga i landsting, då dessa städer skulle få betala sjukvård icke blott för sina egna könssjuka, utan även för en hel del å andra orter bosatta personer, som under en mer eller mindre tillfällig vistelse i vederbörande stad därstädes förskaffade sig läkarvård. Denna invändning, som av kommittén förutsetts, har av densamma bemötts med en erinran därom, att den i kommittéförslaget upptagna bestämmelsen om att endast mindre bemedlade skola åtnjuta kostnadsfri undersökning och behandling torde komma att utgöra ett verksamt korrektiv mot att könssjuka från främmande orter i allt för stor utsträckning söka kostnadsfri vård för sina sjukdomar i nu avsedda städer. Med den av mig föreslagna utsträckningen av rätten till kostnadsfri vård bortfaller emellertid det nämnda korrektivet, ett förhållande, som i och för sig icke torde verka annat än till fördel för det med den kostnadsfria vården avsedda syftet, men som måste förutsättas komma att öka kostnaden för den i de större städerna meddelade läkarvården. Härtill kommer, att jag i mitt förslag upptagit bestämmelser om skyldighet för större städer att för behandling av könssjuka inrätta polikliniker. Dessa bestämmelser, till vilka jag senare återkommer, äro ägnade att medföra en ytterligare ökning av de större städernas kostnader i nu förevarande avseende.

Det synes mig med skäl kunna fordras, att den fria ambulatoriska vården anordnas så, att kostnaden för densamma icke ensidigt drabbar vissa stadskommuner. Detta läser icke kunna undvikas på annat sätt än genom att ifrågavarande kostnad bestrides av statsmedel. Motarbetandet av könssjukdomarna måste anses vara ett så viktigt statsintresse, att ett användande av statsmedel för detta ändamål är fullt befogat. På grund härav ansluter jag mig till medicinalstyrelsens förslag, att kostnaden för den fria ambulatoriska läkarvården, däri inberäknat kostnad för läkemedel, utensilier och eventuella resor av särskilt förordnade läkare, bestrides av statsmedel. För detta ändamål torde det under rikstatsens sjätte huvudtitel upptagna förslagsanslaget till allmän hälso- och

sjukvård böra anlitas. Någon beräkning av det belopp, vartill ifrågasvarande kostnad kan komma att uppgå, läser icke vara möjlig att verkställa innan erfarenhet vunnits, i vilken utsträckning de sjuka komma att begagna sig av den erbjudna vården. I varje fall torde det icke vara erforderligt att nu vidtaga någon förhöjning av det omförmälda förslagsanslaget.

Enligt det nu föreliggande förslaget skulle allenast den ambulatoriska vården bekostas av statsmedel. Kostnaden för könssjukas underhåll å allmänt sjukhus tillika med kostnaden för vård och läkemedel, som å sådant sjukhus komma dem till del, bestrides för närvarande av vederbörande landsting och stadskommuner. Någon ändring i detta förhållande synes mig icke böra företagas.

Det av kommittéreservanterna framställda förslaget till lag angående åtgärder mot utbredning av smittsamma könssjukdomar upptager bestämmelser, avsedda att främja inrättandet av polikliniker för könssjuka. Det uppslag, som härigenom givits, synes mig förtjänt av allt beaktande. Erfarenheten från de under de senare åren i Stockholm verksamma poliklinikerna för könssjuka ger otvetydigt vid handen, att den polikliniska vården av könssjuka i de större städerna motsvarar ett starkt behov och för dessa städers vidkommande innebär ett steg i rätt riktning. Anordnandet av polikliniker för könssjuka har emellertid, trots de goda erfarenheterna från Stockholm, i rikets övriga städer icke fortgått med önskvärd skyndsamhet. Det torde därför vara erforderligt att vidtaga direkta åtgärder för att befordra utvecklingen av poliklinikväsendet. Jag har fördenskull i 5 § av huvudförslaget upptagit stadgande om skyldighet för stad, som har ett invånarantal av tjugutusen eller därutöver, att för behandling av könssjuka inrätta nödigt antal polikliniker. Då läkarvården å ifrågasvarande polikliniker givetvis komme att omhändervaras av läkare, vilka på grund av tjänsteställning eller särskilt uppdrag hade att meddela behandling kostnadsfritt, samt följaktligen ersättning för å poliklinikerna meddelad läkarbehandling tillika med därvid föreskrivna läkemedel och utensilier kunde påräknas av statsmedel, skulle de ifrågasvarande städernas ekonomiska uppoffring för poliklinikernas inrättande och drift begränsas till sådana utgifter, som avse beredande av lokaler för poliklinikerna, anställning av sjuksköterskor vid desamma m. m. Med hänsyn härtill synes det mig icke böra möta betänklighet att ålägga städerna den nämnda skyldigheten.

*Polikliniker.*

Upplysning  
och undervis-  
ning angående  
könssjuk-  
domarna.

Till åtgärder, som äro ägnade att underlätta och främja den behö-  
riga vården av könssjuka, hör även meddelande av upplysning och un-  
dervisning om ifrågavarande sjukdomar. Kommittén har i sitt betän-  
kande med mycken styrka framhållit, att den bristfälliga kunskap, som  
i förevarande avseende är rådande bland alla klasser av befolkningen,  
har en betydande skuld till att könssjuka i allt för stor utsträckning  
försumma att i tid förskaffa sig erforderlig vård samt dessutom är av  
ödesdiger betydelse för utbredningen av könssjukdomarnas smitta. För  
spridande av erforderlig kunskap i detta ämne anvisar kommittén två  
huvudvägar, den ena införande av undervisning om dessa sjukdomar  
och deras faror vid rikets allmänna undervisningsanstalter för den ung-  
dom, som nått den för dylik undervisning erforderliga mognaden, den  
andra understödjande av den upplysningsverksamhet i detta avseende,  
som bedrives från vederhäftigt enskilt håll. Då samtliga de åtgärder,  
vilka kommittén anser böra i detta avseende från statens sida vidtagas,  
äro av natur att falla inom området för Kungl. Maj:ts ekonomiskt-admi-  
nistrativa lagstiftning, har kommittén funnit sig böra i sitt huvudförslag  
upptaga endast en allmän bestämmelse, att Konungen skall äga förordna  
om de åtgärder, som i förevarande hänseende finnas erforderliga.

Medicinal-  
styrelsen.

Till vad kommittén sålunda föreslagit har medicinalstyrelsen uttalat  
sin anslutning allenast med det tillägg, att styrelsen hemställer att i den  
av kommittén åsyftade upplysningsverksamheten även måtte ingå med-  
delande av kunskap om de medel, som stå till buds för att hindra över-  
förande av smitta.

Departements-  
chefen.

Riktigheten av vad kommittén och medicinalstyrelsen i förevarande  
hänseende anfört torde vara höjd över varje tvivel. Jag har också i  
27 § av huvudförslaget upptagit en allmän bestämmelse av enahanda  
innehåll som kommittéförslagets nyssnämnda stadgande med det av  
medicinalstyrelsen föreslagna tillägget. Den närmare organisationen av  
den ifrågavarande upplysnings- och undervisningsverksamheten lär  
ordnas i administrativ väg, därvid naturligtvis biträde av pedagogisk och  
medicinsk sakkunskap bör anlitas.

Jag har nu redogjort för huvuddragen av det föreliggande förslaget  
i vad detsamma innefattar åtgärder för förbättrande, främjande och under-  
lättande av den vård av könssjuka, som kan åvägbringas med de sjukas  
frivilliga medverkan. Det är min övertygelse, att det är på denna väg,  
som de viktigaste och mest bestående resultaten i kampen mot köns-

sjukdomarna stå att vinna. Jag vågar också hysa den förhoppningen, att en gång i framtiden de nu angivna åtgärderna skola visa sig tillräckliga för det avsedda ändamålet, så att tillgripande av tvångsåtgärder för samma ändamål icke skall vara erforderligt. Med hänsyn till ifrågasvarande sjukdomars nuvarande utbredning och den bristfälliga uppfattning av hygienens fordringar, som i förevarande avseende på många håll är rådande, läser det emellertid icke vara tillrådligt att för närvarande uteslutande förlita sig på frivillig medverkan från dem, som angripits av ifrågasvarande sjukdomar. Även om det stora flertalet könssjuka efter erhållen upplysning om sjukdomarnas ödesdigra verkningar måste antagas komma att i sitt eget intresse bereda sig erforderlig sakkunnig vård och av sin ansvarskänsla låta hindra sig från att utsätta sina medmänniskor för smittfara, måste man dock räkna med, att det gives en del likgiltiga eller ansvarslösa element, mot vilka ett ingripande med tvångsåtgärder är av behovet påkallat. Vid anordnandet av ett sådant ingripande måste man givetvis noga tillse, *dels* att detsamma såvitt möjligt icke bereder de laglydiga bland de sjuka något obehag och därigenom riskerar att bortstötta deras frivilliga medverkan, *dels ock* att ingripandet riktar sig i samma mån emot medborgare av båda könen, så att likheten inför lagen icke äventyras.

De tvångsåtgärder jag ämnar föreslå äro dels av straffrättslig natur, dels av rent sanitär beskaffenhet. Jag vill till en början behandla de åtgärder, som äro att hänföra till den förstnämnda gruppen.

## 2) Tvångsåtgärder mot spridande av könssjukdomarnas smitta.

### A. Åtgärder av straffrättslig natur.

Då det gäller att bedöma vad som å strafflagstiftningens område lämpligen kan åtgöras till könssjukdomarnas bekämpande, framställer sig först frågan, huruvida och i vad mån utsättandet för eller överförandet av dylik sjukdom bör utgöra föremål för straff. Kommittén framhåller, att vår gällande rätts ståndpunkt i detta ämne näppeligen torde vara fullt klar. Enligt kommitténs uppfattning finnas starka skäl för att, i saknad av särskilda straffbestämmelser i ämnet, anse överförandet av smittsam könssjukdom böra hemfalla under de i 14 kap. strafflagen givna ansvarsbestämmelser för uppsåtlig misshandel och vållande till kroppsskada. Kommittén påpekar emellertid, att en sådan tillämpning av sagda bestämmelser veterligen icke hittills vid domstol ifrågasatts

*Utsättande för  
eller över-  
förande av  
könsjukdom.*

Kommittén.

samt att i allt fall enligt den allmänna uppfattningen i landet dylika gärningar anses vara strafflösa. Enligt kommitténs mening vore en kriminalisation av handlingar av förevarande slag synnerligen önskvärd. Den stora betydelse, som ifrågavarande sjukdomar äga från samhällelig synpunkt, berättigade utan tvivel i och för sig till ett straffrättsligt inskridande, och ett överförande av könssjukdom framstode inför det allmänna rättsmedvetandet såsom synnerligen straffvärt i jämförelse med mången annan förgripelse mot den kroppsliga integriteten, som enligt gällande lag medförde kännbar straffpåföljd. Därjämte skulle blotta betecknandet av ifrågavarande gärningar såsom straffbara vara ägnat att i sin mån bana väg för en riktigare social-etisk uppfattning av hithörande förhållanden än nu på många håll vore rådande. Med hänsyn härtill har kommittén enat sig om att föreslå bestämmelser om ansvar för gärning av förevarande art.

Vad angår det närmare innehållet i nämnda bestämmelser har kommittén ansett sig böra göra en åtskillnad mellan å ena sidan de fall, då utsättandet för eller överförandet av könssjukdom äger rum genom köns- umgänge, varmed ock likstälts övande av otukt, som ej är att till köns- umgänge hänföra, samt å andra sidan de fall, då utsättandet eller överförandet sker på annat sätt. Rörande de förstnämnda fallen har kommittén anfört, att den uppenbara svårigheten att i dessa fall bevisa det verkliga orsakssammanhanget betingade, att man läte straffbarheten inträda redan vid framkallandet av smittfara. Bestämmelserna om de subjektiva förutsättningarna för brottslighet borde i föreliggande fall icke grundas å begreppen uppsåt och vållande, utan gränsen för straffbarhet dragas så, att därför erfordrades antingen vetskap eller ock misstanke om att vara behäftad med smittsam könssjukdom. Att misstanke om sådan sjukdoms förefintlighet borde likställas med vetskap därom betingades bland annat av att i motsatt fall anledning kunde vara att befara, att straffbestämmelserna komme att motverka önskemålet, att så många könssjuka som möjligt måtte förmås att frivilligt söka läkarvård för sin sjukdom. Då nämligen varje könssjuk, som för sin sjukdom hänvände sig till läkare, genom denne erhöle upplysning om arten av sin sjukdom, skulle det kunna tänkas, att därest för straffbarhet förut-sattes vetskap om att vara behäftad med smittsam könssjukdom, åtskilliga könssjuka därav skulle kunna föranledas att underlåta att för vård av sin sjukdom hänvända sig till läkare. Ur sanitär synpunkt skulle en dylik påföljd av straffbestämmelsen i ämnet givetvis icke låta sig försvara. Genom att med vetskap om sjukdomens förefintlighet likställdes misstanke därom syntes emellertid en sådan verkan av straffbestämmelserna i fråga vara förebyggd.

Beträffande frågan om åtalsrätten framhåller kommittén, att detta spörsmål erbjöde de största vanskligheter. Inom den i utlandet gällande eller föreslagna lagstiftningen i ämnet vore, fränsett de fall, då gift person utsatte sin make för smitta, gärningar av nu ifrågavarande slag i allmänhet hemfallna under allmänt åtal. Häremot talade emellertid hänsynen till den för smitta utsatta personen, vilken på grund av såväl den gängse uppfattningen om dessa sjukdomar såsom skamliga som på grund av de förhållanden, vilka i nu omhandlade fall vore förknippade med sättet för deras överförande, mången gång skulle genom den offentlighet, som saken genom ett åtals anställande ej kunde undgå att erhålla, tillfogas ett nytt kännbart lidande. Med hänsyn härtill har kommittén föreslagit bestämmelse därom, att gärningar av nu ifrågavarande slag icke finge åtalas av allmän åklagare, där de ej av vederbörande målsägande till sådant åtal angäves.

För de fall, då utsättande för eller överförande av smitta skedde på annat sätt än genom könsumgänge eller med könsumgänge likställd otuktshandling, har kommittén såsom förutsättningar för straffbarhet uppställt, att smittfara framkallats antingen uppsåtligen eller ock genom grov vårdslöshet. Jämväl i dessa fall har kommittén föreslagit enahanda begränsning i åtalsrätten, som i det föregående nämnts.

Kommitténs förslag i ämnet innebär sålunda införande i 14 kap. strafflagen av bestämmelse om ansvar *dels* för den, som lider av smittsam könssjukdom och med vetskap eller misstanke därom genom könsumgänge eller eljest under övande av otukt utsatt annan för fara att bli smittad, *dels* ock för den, som på annat sätt än nu är sagt uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet utsatt annan för dylik smittfara.

Mot kommitténs ifrågavarande förslag hava de utav medicinalstyrelsen hörda myndigheterna och korporationerna i allmänhet icke haft något att invända.

Myndigheter och korporationer.

Medicinalstyrelsen har utan meningsskiljaktighet tillstyrkt kommitténs förslag.

Medicinalstyrelsen.

De av kommittén i förevarande hänseende föreslagna ansvarsbestämmelserna kan jag utan tvekan biträda. Särskilt vill jag erinra därom, att efter det kommittén avgivit sitt betänkande i ärendet ett faktum tillkommit, som i viss mån banat väg för en kriminalisering av de handlingar, om vilka här är fråga. I 1915 års äktenskapslagstiftning har nämligen som grund för skillnad i äktenskap upptagits det fall, då make,

Departementschefen.

som lider av könssjukdom i smittsamt skede, med vetskap eller misstanke därom genom könsumgänge utsatt andra maken för fara att bliva smittad. Från den sålunda antagna rättsståndpunkten är steget icke långt till en kriminalisering av förevarande gärning. I det nu föreliggande förslaget till ändring i vissa delar av 14 kap. strafflagen har jag upptagit de av kommittén föreslagna straffbestämmelserna med allenast ett par smärre ändringar av formell natur.

Såsom jag i det föregående omnämnt har kommittén föreslagit, att nu ifrågavarande förbrytelser icke skulle få åtalas av allmän åklagare, där de ej av vederbörande målsägare angivits till åtal. Beträffande detta förslag har medicinalstyrelsen franhållit, att detsamma vore ägnat att i hög grad inskränka räckvidden av de föreslagna ansvarsbestämmelserna. Enligt styrelsens förmenande skulle den av kommittén ifrågasatta begränsningen av åtalsrätten komma att medföra den verkan, att den av kommittén föreslagna strafflagsparagrafen ytterligt sällan komme att tillämpas. Med hänsyn härtill har styrelsen ansett önskvärt, att möjlighet bereddes att i flagranta fall av smittspridning kunna ingripa straffrättsligt utan vederbörande målsägandes medverkan. En sådan möjlighet kunde enligt styrelsens mening åstadkommas genom införande av en särskild straffbestämmelse för spridning av venerisk smitta under former, som kunde betecknas såsom allmänfarliga. I fråga om allmänfarliga brott föreläge icke någon nödvändighet att i rättegången nominativt angiva ett brottsobjekt och någon betänklighet emot att förlägga brott av denna art under allmänt åtal borde därför icke förefinnas. På grund härav har medicinalstyrelsen framställt förslag om införande av en särskild straffbestämmelse för det fall, då någon, som lede av smittsam könssjukdom, med vetskap eller misstanke därom inlåte sig i lösa och tillfälliga könsförbindelser. En sådan bestämmelse, som borde bestå vid sidan av det utav kommittén föreslagna stadgandet om straff för utsättande för könssjukdom, skulle enligt styrelsens förmenande vara ett betydelsefullt medel till bekämpande av den allmänfarliga, i större skala skeende smittspridningen.

Det synes mig obestriddigt, att kommitténs förslag om undantagande av nu ifrågavarande förbrytelser från allmänt åtal innebär en högst väsentlig inskränkning i de föreslagna straffbestämmelsernas effektivitet. Erfarenheten visar, att hithörande gärningar faktiskt förekomma i stor utsträckning, men genom den föreslagna begränsningen av åtalsrätten skulle beivrandet av nämnda förbrytelser komma att inskränkas till rena undantagsfall och straffbestämmelserna skulle sålunda i det närmaste bliva en död bokstav. De av medicinalstyrelsen såsom korrektiv här-



emot föreslagna stadgandena om straff för allmänfarlig smittspridning synas mig emellertid ägnade att ingiva vissa betänkligheter, sarskilt med hänsyn till svårigheten att på ett straffrättsligt tillfredsställande sätt bestämma de gärningar, som i nämnda stadganden avses. På grund härav har jag ansett det böra tagas i övervägande, huruvida icke det med medicinalstyrelsens förslag avsedda syftet skulle kunna vinnas på annat sätt än genom de av styrelsen föreslagna straffbestämmelserna. Den åtgärd, som i sådant avseende torde ligga närmast till hands, är att förlägga brotten mot det föreslagna straffbudet för överförande av venerisk smitta under allmänt åtal. Då ifrågavarande straffbud huvudsakligen är att anse som ett led i samhällets kamp mot könssjukdomarnas utbredande, synes en dylik anordning ur principiell synpunkt icke giva anledning till anmärkning.

Den utländska lagstiftningen i ämnet har icke tvekat att förlägga nu ifrågavarande förbrytelser under allmänt åtal. I den *norska* strafflagen av den 22 maj 1902 äro hithörande bestämmelser upptagna i lagens 14 kap., som handlar om allmänfarliga förbrytelser. Lagens 155 § stadgar fängelsestraff för den, som oaktat han vet eller misstänker sig lida av smittsam könssjukdom, genom köttsligt umgänge eller otuktigt förhållande smittar eller utsätter någon för smitta. Beträffande åtalsrätten stadgas, att om den smittade eller den för smitta utsatte är den skyldigas äkta make, åtal blott äger rum på dennes begäran. I annat fall är brottet förlagt under allmänt åtal.

I den *danska* strafflagens 181 § stadgas, att den som med vetskap eller förmodan om att vara behäftad med venerisk smitta övar otukt med annan, straffas med fängelse eller under försvärande omständigheter med straffarbete. Förbrytelser mot denna lagbestämmelse hemfalla under allmänt åtal. I 4 § av lagen om motarbetande av offentlig osedlighet och venerisk smitta den 30 mars 1906 föreskrives, att samma straff, som i den allmänna strafflagens 181 § sägs, skall komma till användning mot den, som under de i sistnämnda paragraf omnämnda förhållanden har köns-umgänge med sin make, så framt denne därigenom blivit smittad och inom ett år efter vunnen kunskap härom angiver saken till åtal.

Såsom av det anförda framgår äro i norsk och dansk lagstiftning hithörande brott förlagda under allmänt åtal, med undantag för det fall, då den för smitta utsatte personen är den skyldiges äkta make. Det synes mig icke böra möta betänklighet att införa ungefärligen enahanda stadganden i svensk rätt. Kommitténs huvudsakliga skäl mot en sådan anordning grundar sig på hänsynen till den smittade eller för smitta

utsatte personen. Denna hänsyn läser emellertid icke böra få föranleda sådana restriktioner i åtalsrätten, att effektiviteten av det föreslagna straffbudet i verkligheten upphäves.

På nu anförda grunder har jag i det föreliggande förslaget till lag om ändring i vissa delar av 14 kap. strafflagen upptagit bestämmelser, som innebära, att nu ifrågavarande brott förläggas under allmänt åtal, med undantag för det fall, då den smittade eller för smitta utsatte personen är den skyldiges äkta make, i vilket fall anställandet av åtal gjorts beroende av målsägandes angivelse.

De nu omhandlade straffbestämmelserna rikta sig direkt mot spridandet av venerisk smitta. Då emellertid sådan smitta huvudsakligen utbreddes genom lösa och tillfälliga könsförbindelser, torde det vara tydligt, att i den mån sådana förbindelser kunna genom straffrättsliga bestämmelser motverkas, frågan härom äger motsvarande betydelse för spørsmålet om bekämpandet av könssjukdomarnas spridning. I syfte att genom motarbetande av lösa och tillfälliga könsförbindelser på indirekt väg begränsa spridningen av venerisk smitta har kommittén framställt förslag dels om ändrad lydelse av de bestämmelser i strafflagen, som avse koppleriförfarande, dels ock om införande av särskilda ansvarsbestämmelser för vissa former av provokation till otukt.

*Koppleri-  
förfarande.*

De i vår gällande straffrätt upptagna bestämmelserna mot koppleri-förfarande återfinnas i 11 § 1 mom. och 12 § av 18 kap. strafflagen. Det förra lagrummet föreskriver straff för den, som främjar otuktig levnad genom koppleri eller håller sådant hus, där otukt drives. Enligt det senare lagrummet bestraffas föräldrar, fosterföräldrar, förmyndare, lärare eller andra, som genom koppleri till otukt förleda barn eller dem, som äro ställda under deras lydnad eller uppsikt.

Stadgandena i 18 kap. 11 § 1 mom. strafflagen hava på grund av deras bristande räckvidd varit föremål för åtskilliga anmärkningar. Dessa anmärkningar hava i allmänhet tagit sikte på det förhållandet, att de i lagrummet använda ordalagen giva stöd åt den uppfattningen, att begreppet koppleri, vilket i sin allmänaste betydelse väl torde utmärka varje verksamhet, som innebär ett främjande av otukt mellan andra personer, skulle avse allenast det särskilda sätt för ett sådant främjande, som består i kontrahenternas sammanförande för ändamålet. Åtskillig kritik har även riktats mot det uttryckssätt, genom vilket den förevarande lagbestämmelsen sökt träffa bordellväsendet. I detta avseende har anmärkts, att stadgandet om straff för den, som håller hus, där otukt

drives, är allt för snävt avfattat för att kunna nå de mer eller mindre förtäckta former, under vilka bordellrörelse numera uppträder.

Ett bordellväsende i inskränkt mening, eller den form av koppleri, som består däri, att en person uti en av honom innehavd lägenhet låter för sådant ändamål anställda kvinnor mot till honom utgående betalning bruka sig till skörlevnad, har aldrig vunnit något nämnvärt insteg i vårt land. Däremot hava i våra största städer i rätt stor utsträckning kommit till användning mer eller mindre avvikande former av ifrågavarande hantering. Ett sätt för hanterings utövande, som tidigare torde hava varit det vanligast förekommande, är att personer upplåta bostadslägenhet åt prostituerade kvinnor, med begivande för dessa att använda de av dem bebodda rummen för yrkesmässigt bedrivande av otukt, därvid hyresvärden för upplåtelsen betingar sig en merendels oskäligt hög avgift, som vanligen uttages för varje dag. Dylika lokaler benämnas gemenligen flickställen. En annan form av hanteringen är den rörelse, som särskilt i Stockholm i stor omfattning bedrivs å så kallade parti-hotell. Denna rörelse består däri, att en person inreder ett hus eller del därav till hotell eller rum för resande samt förser huset eller våningen med skylt, som utmärker denna dess egenskap, men i själva verket använder lokalen till uthyrande av rum åt så kallade nattpartier, vartdera bestående av en man och en kvinna, som under en natt eller oftast blott för en eller annan timme eller ännu kortare stunder uppehålla sig å hotellet för att därstädes med varandra öva otukt. För stävjandet av de nu nämnda tvenne formerna av bordell-liknande rörelse hava bestämmelserna i 18 kap. 11 § strafflagen visat sig otillräckliga, i det att domstolarna åtminstone tidigare vid åtskilliga tillfällen tvekat att anse nämnda lagrum tillämpligt å flickställen och partihotell.

Med föranledande av den sålunda iakttagna ofullständigheten i förevarande straffbud har riksdagen i skrivelse den 5 maj 1893 påvisat behovet av en omarbetning av detsamma. I nämnda skrivelse har riksdagen särskilt framhållit, att därest någon mening skulle finnas med det straffhot lagen här stadgade, lagrummets ordalydelse måste rättas efter de förhållanden, under vilka de förbjudna näringarna numera uppträdde, och att först därigenom åklagarmakten skulle känna sig uppfordrad att tillvinna lagbestämmelsen vederbörligt avseende.

1893 års  
riksdags-  
skrivelse.

Över denna riksdagens skrivelse har justitiekanslersämbetet den 20 augusti 1896 avgivit infordrat utlåtande, däri ämbetet i nu föreliggande hänseende anført i huvudsak följande: Föreställningen om vad koppleri i

Justitie-  
kanslern.

straffrättslig mening innebure torde bland såväl åklagare som domare vara ganska svävande och osäker, varför det vore lämpligt, att vid ifrågasvarande lagrums omarbetning en definition å nämnda begrepp i lagrummet intoges. Kriminaliseringen av koppleri borde omfatta sådant avsiktligt förmedlande eller befordrande av otukt, som skedde yrkesmässigt eller åtminstone av vinningslystnad eller eljest för egen fördel. Den i lagrummet förekommande tudelningen av brottet i dels koppleri och dels hållande av sådant hus, där otukt drives, saknade begreppsmässig grund och hade föranlett, att endast sällan någon kunde fällas för någotdera brottet. De slag av indirekt bordellväsende, som betecknas med benämningarna flickställen och partihotell, skulle lättare träffas av lagens straffande hand, om ingen särskild karaktär för dessa former av koppleri upptoges i lagen, utan de bleve att hänföra under den allmänna definitionen på det enkla koppleriet samt åt domarens urskiljning lämnades att å det svårare och farligare brottet tillämpa en högre straffgrad än å det lindrigare och mindre farliga.

Riksdagens nyssberörda skrivelse överlämnades genom remiss den 11 december 1908 till kommittén för att av denna tagas i övervägande.

Kommittén.

Kommittén har vid behandlingen av den föreliggande frågan utan meningsskiljaktighet funnit en omarbetning av gällande straffbestämmelser för koppleri i den av riksdagen och justitiekanslersämbetet angivna riktningen av behovet påkallad. Kommittén framhåller, att främjandet av otukt mellan andra lätt antoge en vanemässig karaktär, och att en sådan hantering genom den lockelse och frestelse till otukt, som den städse medförde, bringade mången, som eljest skulle hava undgått faran, in på avvägar. Härförutom vore hanteringen i fråga ägnad att i hög grad befordra särskilt promiscuitet i fråga om könsförbindelser. Då könssjukdomarnas spridning framför allt framkallades genom lösa och tillfälliga könsförbindelser, vore det tydligt, att undertryckandet av berörda hantering hade alldeles särskild betydelse för motarbetandet av nämnda sjukdomars utbredning. Jämväl ur samhällsmoralens synpunkt vore ett sådant undertryckande önskvärt. Av alla med osedligheten förknippade företeelser vore ingen för den allmänna sedlighetskänslan mera upprörande än den hantering, som sökte en förvärvskälla i ockrande på andras sedeslöshet.

Beträffande riktlinjerna för den ifrågasatta omarbetningen framhåller kommittén, att såsom straffbar borde anses varje medverkan till otukt

mellan andra så snart motivet till densamma vore att bereda sig en särskild fördel i ekonomiskt hänseende. Att därutöver uppställa fordran på yrkesmässighet eller vanemässighet vore icke befogat, då även enstaka, av vinningslystnad förestavade gärningar av ifrågavarande beskaffenhet måste betecknas såsom straffvärda. Emellertid kunde det ofta vara för- enat med svårighet att i förevarande fall styrka förefintligheten av vinningslystet syfte. Detta vore särskilt förhållandet i fråga om parti- hotellrörelse. Med hänsyn härtill borde kriminaliseringen av hithörande gärningar jämväl omfatta de fall, då medverkan till otukt mellan andra bedreves vanemässigt. Härigenom skulle den rörelse, som dreves under sådana förhållanden att den framstode såsom en fortgående verksamhet, komma att hemfalla under straffbudet även om syftet att bereda sig särskild vinning icke kunde påvisas.

I anslutning till vad sålunda anförts föreslår kommittén, att det nuvarande 1 mom. i 11 § av 18 kap. strafflagen ersättes med en bestämmelse, som stadgar straffarbete i högst fyra år eller fängelse i högst sex månader för den, som vanemässigt eller för att därmed bereda sig särskild vinning förleder till, förmedlar eller på annat sätt främjar otukt mellan andra. I fall av synnerligen förmildrande omständigheter skulle brottet kunna sonas med böter, dock ej under femtio kronor.

I fråga om det i 18 kap. 12 § strafflagen upptagna straffbudet för kvalificerat koppleri föreslår kommittén dels en omformulering, som be- tingas av den nyssberörda ändringen i 11 §, dels en nedsättning av straffskalan för fall av synnerligen förmildrande omständigheter.

Mot vad kommittén sålunda föreslagit hava de utav medicinalstyrelsen hörda myndigheterna och korporationerna icke haft något av betydelse att erinra.

Myndigheter  
och korporation-  
tioner.

Medicinalstyrelsen har utan meningsskiljaktighet anslutit sig till kommitténs förslag.

Medicinal-  
styrelsen.

Under den tid, som förflutit sedan kommittén avgav sitt betän- kande, har visserligen i rättspraxis yppat sig en tendens att i större utsträckning än förut varit fallet tillämpa ifrågavarande bestämmelser. Detta har bland annat haft till följd, att de i det föregående om- nämnda så kallade flickställena numera synas hava i det närmaste försvunnit. Jämväl hanteringen å partihotellen har genom berörda lagtillämpning i någon mån stävjats, och en ytterligare förbättring

Departements-  
chefen.

av förhållandena på detta område lär kunna förväntas efter ikraftträdandet av kungl. stadgan den 8 juni 1917 angående hotell- och pensionströrelse. Den av kommittén föreslagna lagändringen torde emellertid i allt fall vara erforderlig för att ett effektivt motarbetande av partihotellen skall kunna äga rum. Den art av prostitution, som har sitt stöd i dessa hotell, utmärker sig för sin till ytterlighet drivna löslighet i könsförbindelserna och lär på grund härav ur såväl sanitär som moralisk synpunkt vara att anse som särskilt fördärlig. Ett undertryckande av densamma måste sålunda ur båda de nämnda synpunkterna anses synnerligen påkallat.

Beträffande detaljerna av kommitténs förslag i förevarande punkt har jag endast två anmärkningar att framställa.

Min första anmärkning gäller den av kommittén föreslagna begränsningen av straffbarheten vid fall av koppleri på grund av vinningslystnad. Kommittén har föreslagit, att i dessa fall straffbarhet skulle inträda allenast då det kunde styrkas, att avsikten med gärningen varit att förskaffa sig *särskild* vinning. Med detta uttryck säger sig kommittén hava velat angiva, att en medverkan till otukt, till exempel genom upplåtande av rum åt så kallade nattpartier eller uthyrande av bostad åt prostituerad kvinna med begivande för henne att i bostaden mottaga kunder för otukts bedrivande, bleve straffbar först då för den prestation, som innebure medverkan till otukt, toges eller betingades ett oskäligt vederlag och såmedelst ockrades på osedligheten. Kommittén medgiver, att det understundom kunde erbjuda vissa vanskligheter för domstolarna att i förekommande fall avgöra, huruvida ett vederlag vore att anse såsom oskäligt eller icke, men förmenar, att svårigheterna härutinnan icke vore större än i åtskilliga andra fall, då strafflagen ålagt domstolarna en liknande prövning. Den av kommittén sålunda uppställda fordringen för inträde av straffbarhet synes mig innefatta en så väsentlig inskränkning i det föreslagna straffbudets räckvidd, att syftet med den ifrågasatta lagändringen därigenom i hög grad äventyras. Ur principiell synpunkt lär väl det riktiga vara, att gärning, som innebär främjande av otukt mellan andra, anses såsom straffbar så snart gärningsmannen för sin medverkan tagit eller betingat sig något vederlag, oberoende av detta vederlags storlek. Ur praktisk synpunkt måste beaktas, att den av kommittén föreslagna formuleringen i många fall skulle medföra hart när oöverstigliga svårigheter för bevisningen. Då kommitténs ståndpunkt i förevarande avseende icke synt mig tillräckligt motiverad, har jag ersatt kommittéförslagets uttryck »bereda sig särskild vinning» med uttrycket »bereda sig vinning».

Min andra anmärkning avser kommitténs förslag om nedsättning av straffskalan för fall av koppleri under synnerligen förmildrande omständigheter.

Kommittén har föreslagit sådan nedsättning såväl i fråga om det i 11 § av 18 kap. omnämnda enkla koppleriet som beträffande det i 12 § av samma kap. omhandlade kvalificerade koppleriet. Vid det enkla koppleriet skulle emellertid, såsom jag i det föregående omnämnt, straffbarhet inträda endast i de fall, då kopplerigärningen övats vanemässigt eller gärningsmannens syfte med densamma varit att bereda sig vinning. Då det sålunda för brottslighet enligt 11 § fordras antingen att den ifrågavarande hanteringen drivits i sådan omfattning att den kan betecknas såsom vanemässig, eller ock att densamma föranletts av vinningslystnad, synes något behov av särskild straffskala för fall av synnerligen förmildrande omständigheter icke föreligga. På grund härav har jag i det föreliggande förslaget icke upptagit den av kommittén föreslagna utsträckningen av strafflatituden i 18 kap. 11 §.

Vid de i 18 kap. 12 § behandlade kvalificerade koppleribrotten har däremot för inträde av straffbarhet icke uppställts fordran på vanemässighet eller vinningslystet syfte. Med hänsyn härtill torde den av kommittén föreslagna nedsättningen av strafflatituden i fråga om dessa brott vara befogad, varför densamma utan ändring upptagits i det framlagda förslaget.

I sammanhang med frågan om omarbetning av gällande straffbestämmelser för koppleri har kommittén till behandling upptagit spörsmålet om kriminalisering av den koppleriet närstående hantering, som gemenligen benämnes *soutenörväsende*. Rörande den närmare innebörden och förekomsten av denna med prostitutionen förknippade samhällsföreteelse lämnas en ingående redogörelse i en som bilaga vid kommittébetänkandet fogad uppsats »om *soutenörväsendet*», varför jag icke torde behöva närmare ingå på hithörande förhållanden.

*Soutenör-  
väsendet.*

Kommittén framhåller, att den stora samhällsfarlighet, som, på sätt i nämnda bilaga närmare utvecklas, karaktäriserar berörda företeelse, gjorde det önskvärt att i möjligaste mån undertrycka densamma. Då endast undantagsvis lösdrivarlagens bestämmelser kunde komma till användning å *soutenörer*, hade det syntts kommittén erforderligt, att i strafflagen infördes straffbud, under vilka utövarna av ifrågavarande hantering komme att hemfalla. I anledning härav har kommittén, i nära anslutning till norsk rätt, i 2 mom. av 11 § i 18 kap. strafflagen före-

Kommittén.

slagit ett generellt stadgande, enligt vilket allt stadigvarande utnyttjande för egen vinning av annans otuktiga levnadssätt skall, ändå att förfarandet ej är sådant, som i 1 mom. sägs, straffas på sätt där är stadgat. Ett dylikt straffbud skulle träffa icke allenast soudenörer, i den mån de ej blivit förvunna om sådant förfarande, som i 1 mom. sägs, utan ävan andra straffvärda fall av sådan exploatering av sedeslöst levande personer, som ej tillika innebure ett främjande av deras otuktiga leverne.

Åmbetsverk, myndigheter och korporationer. Mot vad kommittén härutinnan föreslagit hava i ärendet hörda ämbetsverk, myndigheter och korporationer icke haft något att erinra.

Departementschefen. I föreliggande förslag är det av kommittén föreslagna stadgandet oförändrat upptaget.

Provokation till otukt. Som jag i det föregående berört har kommittén till införande i strafflagen föreslagit bestämmelser om ansvar för vissa former av provokation till otukt.

Kommittén. Kommittén har i detta avseende framhållit, att de stadganden i vår gällande rätt, som närmast berörde hithörande förhållanden, vore bestämmelserna i 1 mom. av 18 kap. 13 § strafflagen om ansvar för sedlighetssårande gärningar. Nämnda bestämmelser hade emellertid ansetts tillämpliga endast å gärningar, som direkt sårade tukt och sedlighet, icke å andra, även om de företoges i otuktigt syfte. Ville man stävja den i våra större städer förekommande provokationen till otukt, även då densamma toge sig former, som icke kunde sägas direkt såra tukt och sedlighet, syntes nya lagbestämmelser vara erforderliga. På grund härav hade kommittén ansett sig böra föreslå, att i 18 kap. 13 § strafflagen skulle intagas ett tredje moment av innehåll, att den, som genom ord, tecken eller annan gärning på sätt, som vore ägnat att väcka allmän förargelse, uppfordrade eller inbjöde till otukt, skulle, där ej gärningen efter 1 mom. borde svårare anses, dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Departementschefen. De nuvarande bestämmelserna i 18 kap. 13 § 1 mom. strafflagen stadga straff för den, som sårar tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse därav kommer. Under dessa straffbestämmelser faller uppenbarligen även provokation till otukt, så



fram t deusamma utövas i sedlighetssårande form och på sådant sätt, att den framkallar allmän förargelse eller fara för andras förförelse. Ifrågavarande bestämmelser torde erbjuda tillräcklig möjlighet för motarbetande av den provokation till otukt, som det över huvud taget kan bliva tal om att söka stävja genom straffbud, och det av kommittén föreslagna tillägget till den nuvarande 13 § synes mig innefatta en så oväsentlig utsträckning av nämnda paragrafs räckvidd, att skäl till företagande av en lagändring på denna punkt icke kunna anses förefinnas. Med hänsyn härtill har det av kommittén föreslagna tredje momentet av 18 kap. 13 § strafflagen icke upptagits i det inom civildepartementet utarbetade förslaget.

I samband med den av kommittén verkställda, förut nämnda omarbetningen av 11, 12 och 13 §§ i 18 kap. strafflagen har kommittén föreslagit, att straffbestämmelserna i samma kapitel 9 § och 11 § 2 mom. måtte såsom föråldrade och redan satta ur tillämpning formligen upphävas. De sålunda föreslagna förändringarna hava i förevarande förslag upptagits.

*Smärre  
ändringar i 18  
kap. straff-  
lagen.*

Härjämte har kommittén föreslagit en omformulering av 1 mom. av 13 § i nämnda kapitel i syfte att markera, att det i sagda mom. innehållna straffbudet gäller gärning, som är ägnad att väcka allmän förargelse eller medföra fara för andras förförelse, oavsett om det i det konkreta fallet kunnat visas, att gärningen faktiskt haft nämnda påföljd. Då emellertid på senare tid domstolarnas tillämpning av det förevarande lagbudet givit detsamma enahanda räckvidd, som den av kommittén föreslagna omformuleringen åsyftar, har den av kommittén ifrågasatta lagändringen ansetts obehöfvig, varför densamma uteslutits ur det föreliggande förslaget.

Härmed har jag avslutat redogörelsen för de i det nu framlagda förslaget ingående tvångsåtgärderna av straffrättslig natur. I anslutning härtill vill jag emellertid beröra en grupp av tvångsåtgärder, som står de nyssnämnda synnerligen nära, nämligen de korrektiva åtgärderna mot skörlevande kvinnor. Dessa åtgärder rikta sig direkt mot det vanemässiga hängivandet åt otukt i förvärvssyfte eller med andra ord mot prostitutionen såsom sådan. På grund av det nära sambandet mellan prostitutionen och könssjukdomarna torde det vara tydligt, att frågan om behandlingen av prostitutionen har stor betydelse för spörsmålet om de nämnda sjukdomarnas bekämpande.

Lösdrivar-  
lagens till-  
lämpning å  
skörlevande  
kvinnor.

Samhällets inskridande mot prostitutionen regleras i svensk rätt av bestämmelserna i lagen om lösdrivares behandling den 12 juni 1885. I 1 § 2 mom. av denna lag stadgas, att såsom lösdrivare må behandlas den, vilken, utan att äga medel till sitt uppehälle, underlåter att efter förmåga söka ärligen försörja sig och tillika förer ett sådant levnadsätt, att våda därav uppstår för allmän säkerhet, ordning eller sedlighet. Detta lagrum har städse ansetts tillämpligt å yrkesmässigt skörlevande kvinnor, som saknat arbetsanställning, och detta oavsett vilka yttringar de ifrågavarande kvinnornas osedliga liv tagit sig.

Denna lagtillämpning har stöd i omständigheterna vid lösdrivarlagens tillkomst. I motiven till det kommittébetänkande, som låg till grund för den vid 1885 års riksdag framlagda propositionen med det sedermera antagna förslaget till ifrågavarande lag, yttras rörande det i 2 mom. av 1 § avsedda slag av lösdrivare följande:

»Till nu avhandlade klass av lösdrivare måste räknas jämväl prostituerade, vilkas genom skörlevnad förvärvade tillgångar icke böra fritaga dem från den behandling, som här avses. Emot dessa kvinnor lämnar allmänna lagen icke någon repressiv makt, så vida de ej vistas i hus där otukt drives, under vilken förutsättning allena strafflagen kan emot dem tillämpas; men då skörlevnad, bedriven även på annat sätt, kan förnärma den allmänna sedlighetskänslan, bör för sådant fall finnas en möjlighet att emot otukten ingripa i sedligt liksom i sanitärt syfte.»

Såsom synes av de i lagen använda uttryckssätt, föreskrives icke ovillkorligt, att den, som gjort sig skyldig till lösdriveri, skall underkastas de därför i lagen utsatta påföljder. Faktiskt sker ej heller detta; hänsyn tages till en lösdrivares ungdom, den ringa fara, som i vissa fall av lösdriveri synes föreligga för den allmänna ordningens och säkerhetens störande, med flere dylika omständigheter. Och vad särskilt angår lösdrivarlagens tillämpning mot yrkesmässigt skörlevande kvinnor gäller det i de städer, där reglementering av prostitutionen förekommer, såsom regel, att påföljden för lösdriveri icke tillämpas gent emot dylika kvinnor i andra fall, än då dessa åsidosätta de föreskrifter, som genom reglementena eller eljest blivit dem ur hälsovårdssynpunkt eller för upprätthållande av den allmänna ordningen meddelade. Den på grundval av lösdrivarlagen i våra största städer uppvuxna reglementeringen innebär således, att lösdrivarlagens påföljder tills vidare inhiberas med avseende på de yrkesmässigt skörlevande kvinnor, som blivit i vederbörlig ordning hos polismyndighet inskrivna och som ställa sig de för dem utfärdade föreskrifterna i fråga om läkarundersökning med mera till efterrättelse. Åsidosätter inskriven kvinna nämnda föreskrifter, sättes lösdri-

varlagen i tillämpning och hon dömes till tvångsarbete, formellt för yrkesmässig skörlevnad, men i verkligheten för överträdelse av prostitutionsreglementet.

Vid behandlingen av spörsmålet om lösdrivarlagens tillämpning å skörlevande kvinnor har kommittén erinrat därom, att Kungl. Maj:t den 21 juni 1907 uppdragit åt annan kommitté, vars arbete ännu påginge, att utarbete förslag till, bland annat, den förändrade lagstiftning angående lösdrivars behandling, som kunde finnas erforderlig och lämplig. På grund härav har kommittén ansett sig icke böra närmare ingå på frågan om lösdrivarlagstiftningen. Kommittén har emellertid föreslagit, att all reglementering av prostitutionen skall upphävas. Till detta förslag återkommer jag framdeles vid redogörelsen för tvångsåtgärderna av sanitär natur. Vidare har kommittén framhållit en del allmänna synpunkter och önskemål i fråga om det korrektiva ingripandet mot de prostituerade. Dessa synpunkter och önskemål, vilka utvecklas å sid. 189—206 i kommitténs betänkande, innebära i korthet, att lösdrivarlagen fortfarande borde äga tillämplighet å de kvinnor, som under ovillighet till arbete hade skörlevnad till sin enda eller huvudsakliga förvärvskälla och vilka av kommittén benämnas helyrkesprostituerade. Däremot har kommittén icke ansett ett straffrättsligt eller korrektionellt inskridande vara att tillråda mot de kvinnor, som med bibehållande av arbetsanställning eller annat hederligt förvärv vanemässigt bereda sig inkomster genom lösa och tillfälliga könsförbindelser, de av kommittén så kallade yrkesprostituerade. Beträffande formerna för den korrektiva behandlingen av de helyrkesprostituerade kvinnorna framhåller kommittén bland annat det önskemålet, att minderårig kvinna, som fyllt femton men ej aderton år, måtte i stället för insättning i tvångsarbetsanstalt intagas i allmän uppfostringsanstalt. Vidare påpekar kommittén nödvändigheten av att finna sådana former för tvångsarbetets anordnande, att genom detsamma ernås en mera tillfredsställande inverkan på de dömda kvinnorna än vad nu är fallet. Den nuvarande anordningen av tvångsarbetet betecknas av kommittén såsom i det närmaste förfelad.

Kommittén.

Mot kommitténs uttalande i nu förevarande avseende har reservation anmålts av kommittéledamöterna Johansson och Westerberg. Reservanterna anföra i huvudsak, att den av kommittémajoriteten förordade tillämpningen av lösdrivarlagen å prostituerade kvinnor innebure en ojämnhet i behandlingen av den kvinnliga och den manliga parten i prostitutionsföreteelsen och fördenskull icke kunde anses överensstämma med

Kommitté-reservanterna.

rättvisa och billighet. Den av kommittén uppdragna gränsen mellan helyrkesprostituerade och enbart yrkesprostituerade vore en fiktion, enär ett stort antal skörlevande kvinnor tidvis innehade arbetsanställning och förty vore att anse såsom enbart yrkesprostituerade, men tidvis saknade sådan anställning och följaktligen vore att hänföra till de helyrkesprostituerades grupp. De så kallade helyrkesprostituerade kvinnorna vore varken ur sanitär eller ur moralisk synpunkt mera samhällsfarliga än de kvinnor, som dreve prostitution som binäring, varföre anledning saknades att inskrida mot de förra då man lämnade de senare åsido. Vad beträffade tvångsarbetsstraffets förfelade inverkan på de prostituerade kvinnorna vore den huvudsakliga anledningen härtill att söka i den omständigheten, att de till tvångsarbete dömda kvinnorna icke kunde undgå att uppfatta samhällets ensidiga inskridande mot den kvinnliga parten i prostitutionsföreteelsen som en orättvisa och därigenom dreves att intaga en fientlig hållning mot alla förbättringsförsök. Detta förhållande kunde icke avhjälpas genom någon förändring i anordnandet av tvångsarbetet. På grund av vad sålunda anförts föreslå reservanterna, att den nu följda praxis att tillämpa lösdrivarlagens bestämmelser mot sådana skörlevande kvinnor, som ej vore att hänföra till lösdriverskor i egentlig mening, måtte upphöra.

Myndigheter  
och korporation-  
tioner.

Av de myndigheter och korporationer, som yttrat sig över kommittébetänkandet, har flertalet anslutit sig till kommittémajoritetens mening i nu förevarande fråga. Ett antal myndigheter hava emellertid uttalat sig i samma riktning som reservanterna inom kommittén. Sålunda har överståthållarämbetet anmärkt, att ett stadgande därom, att varje helyrkesprostituerad kvinna borde behandlas såsom lösdriverska, skulle strängt genomfört leda till undertryckande av eller åtminstone väsentlig inskränkning i motsvarande art av prostitution. Men då med all sannolikhet härav skulle följa en proportionsvis större ökning av andra slag utav skörlevande kvinnor, syntes klokheten i en dylik åtgärd kunna ifrågasättas. För övrigt låge det något orättvist och stötande i att härutinnan behandla alla helyrkesprostituerade lika, då de i sitt uppträdande kunde vara väsentligt olika. Enligt ämbetets mening funnes icke anledning att i detta avseende behandla nu ifrågavarande kvinnor efter andra och strängare regler än de som tillämpades mot övriga individer.

Medicinal-  
styrelsen.

Medicinalstyrelsen har framhållit, att spørsmålet om den av kommittén ifrågasatta kriminaliseringen av helyrkesprostitutionen svårigen torde kunna upptagas till prövning annat än i samband med det för-

slag till ändrade bestämmelser om behandling av lösdrivare, som i sinom tid torde bliva avlämnat av den utav Kunql. Maj:t den 21 juni 1907 för detta ändamål tillsatta kommittén. Emellertid har styrelsen utan meningsskiljaktighet som sin åsikt uttalat, att det ur såväl principiell som praktisk synpunkt vore olämpligt att inskrida straffrättsligt eller korrektionellt mot prostitutionen såsom sådan samt att lösdrivarlagens tillämplighet å de prostituerade borde begränsas till sådana fall, då de gjort sig skyldiga till vagabondering eller annat lösdriveri i egentlig mening.

Som jag i det föregående omförmält, är frågan om utarbetande av förslag till förändrad lagstiftning angående lösdrivares behandling överlämnad till den år 1907 tillsatta fattigvårdslagstiftningskommittén. Denna kommitté har ännu icke slutfört sitt arbete å förevarande område. Att emellertid tanken på en omläggning av behandlingen utav skörlevande kvinnor icke är kommittén främmande, synes framgå av kommitténs den 2 december 1915 avgivna betänkande med förslag till ändrad lagstiftning rörande minderåriga förbrytare. I nämnda betänkande har kommittén berört jämväl frågan om förfarandet mot yngre lösdrivare och i sammanhang därmed även yttrat sig angående behandlingen av kvinnor, vilka hemfallit åt lösaktighet. Kommittén framhåller, att frågan om behandlingen av nämnda kvinnor vore ett spörsmål av mycket invecklad beskaffenhet; det borde med avseende å dem undersökas, om deras behandling som lösdrivare över huvud taget vore lämplig och om ej ett annat förfaringsätt kunde givas, som lämnade större garantier för deras förbättring och återförande till dugliga samhällsmedlemmar. Frågan härom komme att av kommittén upptagas till närmare övervägande i samband med behandlingen av lösdrivarlagstiftningen.

Departements-  
chefen.

Med hänsyn till vad fattigvårdslagstiftningskommittén sålunda anfört lärer det icke kunna ifrågasättas att nu till avgörande upptaga spörsmålet om straffrättsligt eller korrektionellt förfarande mot skörlevande kvinnor. Jag har på grund härav i det föreliggande förslaget utgått därifrån, att lösdrivarlagens tillämplighet å förevarande kvinnor tillsvärdare skall äga bestånd. Då emellertid förslaget till lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, såsom jag i fortsättningen närmare skall utveckla, innebär upphävande av prostitutionens reglering, är det tydligt, att med förslaget icke kan förenas någon från polismyndighets sida gent emot skörlevande kvinnor anordnad övervakning, som åsyftar icke ett bekämpande av deras levnadssätt, utan dettas reglerande med stöd av utfärdade ordningsföreskrifter. Vad det

i det nu framlagda förslaget ingående sanitära tvångsförfarandet beträffar, är detta förfarande anordnat utan något som helst samband med lösdriverilagstiftningen, vadan förslaget kan genomföras oberoende av de ändringar i nämnda lagstiftning, som av den pågående revisionen utav densamma må kunna föranledas.

Jag övergår nu till att redogöra för de i förslaget ingående tvångsåtgärderna av rent sanitär natur.

#### B. Åtgärder av sanitär natur.

Bland de sanitära tvångsåtgärder till könssjukdomarnas bekämpande, som för närvarande äro i tillämpning inom vårt land, intages främsta rummet av den i vissa av våra största städer förekommande reglementeringen av prostitutionen. Innan jag ingår på en redogörelse för kommitténs utredning och förslag i fråga om reglementeringen, vill jag förutskicka några ord om reglementeringssystemets grundprinciper och det sätt, på vilket dessa för vårt lands vidkommande bragts i tillämpning.

*Reglementering av prostitutionen.*

Den tankegång, som ligger till grund för reglementeringen, är i korthet följande. De prostituerade kvinnorna utgöra en huvudkälla för könssjukdomarnas spridning. Det måste därför ligga stor vikt uppå, att prostituerade, behäftade med dylika sjukdomar, hindras från att bedriva skörlevnad, så länge de äro smittfarliga, samt underkastas erforderlig läkarbehandling. Då man emellertid icke kan påräkna, att kvinnorna av egen drift skola avhålla sig från konsumgänge under den tid de äro sjuka eller förskaffa sig erforderlig vård, måste tvång härvid användas. Grundprincipen i reglementeringssystemet är således tvångsinternering och tvångsbehandling å sjukhus av de sjuka prostituerade. För att i praktiken kunna genomföra denna princip måste man uppenbarligen först taga reda på vilka kvinnor, som äro prostituerade, och sedan underkasta dessa en ständig sanitär kontroll för att genast kunna ingripa mot dem, som befinnas sjuka. Reglementeringen består i sina grunddrag följaktligen däri, att kvinnor, som överbevisas om att föra yrkesmässig skörlevnad, av polismyndigheterna *inskrivas* i en särskild rulla. De sålunda inskrivna kvinnorna underkastas därefter en ständig polisbevakning, dels i sanitärt syfte och dels i ordningshänseende. Den sanitära kontrollen, vilken naturligtvis är huvudsaken, består däri, att kvinnorna tillhållas att på bestämda tider, vanligen en eller två gånger

i veckan, regelbundet inställa sig för undergående av läkarbesiktning till utrönande av möjligen förelintlig könssjukdom (*preventiv besiktning*) samt vid förhandenvaron av dylik sjukdom underkastas erforderlig *tvångsbehandling å sjukhus*. Ordningskontrollen åter innebär skyldighet för de inskrivna kvinnorna att ställa sig till efterrättelse vissa föreskrifter med hänsyn till sitt offentliga uppträdande och sina levnadsförhållanden i övrigt. Kontrollen över de inskrivna utövas av en särskild avdelning av polisen, sedlighetspolisen, vilken därjämte har till uppgift att uppspåra kvinnor, som hängiva sig åt yrkesmässig skörlevnad, samt befordra dessa till inskrivning.

Den rättsliga grundvalen för den i vårt land tillämpade reglementeringen utgöres, såsom jag i det föregående antytt, av bestämmelserna i 1 § lösdrivarlagen. Då nämnda lag icke ålägger myndigheterna att under alla förhållanden såsom lösdrivare behandla en var, som gör sig skyldig till lösdriveri, utan giver dem befogenhet att pröva och avgöra, huruvida omständigheterna i ett föreliggande fall äro sådana, att skäl förefinnas att tillämpa lagen, eller icke, hava myndigheterna i vissa städer ansett sig böra avstå från lagens tillämpning å inskrivna kvinnor, såvida dessa ställa sig dem givna föreskrifter och reglementen till efterrättelse. Bryta de mot dessa föreskrifter, tillämpas däremot lagen. Reglementeringen av prostitutionen utgör sålunda en lösdrivarlagen supplerande, av de särskilda ortsmyndigheterna given speciallagstiftning. I somliga städer har denna tillkommit såsom en yttring av polismyndigheternas befogenhet och åliggande att hava vårdnad om allmän ordning och säkerhet samt om vad som avser sundhetens vidmakthållande och främjande, medan den i andra tillkommit i den ordning 24 § av hälsovårdsstadgan för riket den 25 september 1874 föreskriver i fråga om särskilda föreskrifter i avseende å den allmänna hälsovården. Några stadganden om vad denna speciallagstiftning skall innehålla finnas icke, utan hava vederbörande själva bestämt härom.

För detaljerna av reglementeringens anordnande och tillämpning å de olika orterna i riket har kommittén lämnat utförliga redogörelser, dels å sidorna 342—351 i kommittébetänkandet, dels ock i en såsom bilaga vid betänkandet fogad uppsats »Om de smittosamma könssjukdomarnas bekämpande i Sverige m. m.» Jag tillåter mig att i förevarande avseende hänvisa till nämnda redogörelser och vill här endast erinra om ett huvudsakligt moment, som vid bedömande av reglementeringens betydelse måste beaktas, nämligen reglementeringens begränsade räckvidd i såväl lokalt som personligt avseende. I närvarande stund tillämpas reglementering av prostitutionen allenast i tre av rikets

städer, nämligen Stockholm, Göteborg och Norrköping. Reglementering har varit införd men efterhand blivit avskaffad i Malmö, Uppsala, Lund, Jönköping, Eskilstuna, Falun, Kristianstad, Sundsvall och Hälsingborg. I rikets övriga städer och orter har någon form av reglementering aldrig varit tillämpad. Beträffande reglementeringens räckvidd i personligt avseende vill jag påminna om, att den hos oss gällande reglementeringen såsom grundad å lösdrivarlagen endast omfattar sådana skörlevande kvinnor, vilka sakna anställning eller annat arbete och förty kunna behandlas såsom lösdrivare.

**Kommittén.** Vid bedömandet av spörsmålet, huruvida reglementeringen av prostitutionen är förtjänt av att bibehållas eller icke, har kommittén funnit sig först böra söka svar på frågan: Är reglementeringen i sanitärt hänseende gagnelig? Kommittén framhåller, att därest svaret på denna fråga skulle bliva nekande, givetvis all vidare diskussion i ämnet vore onödig. Skulle åter svaret å den uppställda frågan utfalla i jakande riktning, vore emellertid saken därmed icke avgjord. Man måste nämligen då vidare undersöka, huruvida reglementeringen, trots dess sanitära värde, borde på grund av därmed i andra hänseenden förenade olägenheter upphävas.

För erhållande av svar på den uppställda frågan har kommittén företagit en ingående utredning, grundad på ett omfattande material från in- och utlandet. Utredningen har gått fram på två vägar, nämligen dels som en undersökning av det inflytande reglementeringssystemet *faktiskt haft* på könssjukdomarnas frekvens bland befolkningen i länder och å orter, där det tillämpats, dels ock som en undersökning, huruvida systemets inverkan på de prostituerade kvinnornas smittfarlighet är sådan, att systemet *kan* på ett tillfredsställande sätt uppfylla sitt ändamål.

Den förstnämnda undersökningen, som väsentligen är av statistisk natur, har omfattat jämförelse mellan sjukdomsfrekvensen i länder med och länder utan reglementering, jämförelse mellan frekvensen i vissa länder före och efter reglementeringens avskaffande samt slutligen jämförelser mellan frekvensen under olika tider i länder, där reglementeringssystem sedan en längre tid fått verka. Av den gjorda undersökningen har kommittén funnit otvetydigt framgå, att man icke med statistikens tillhjälp kan erhålla något bestämt svar på frågan, huruvida reglementeringen verkat i fördelaktig eller skadlig riktning, eller om den över huvud taget övat något inflytande alls på könssjukdomarnas utbredning. Därest något sådant inflytande ägt rum, har det i varje fall varit allt



för obetydligt för att kunna göra sig märkbart bredvid de variationer i sjukdomsfrekvensen, som uppenbart icke haft något med reglementeringen att göra.

Sedan undersökningen av reglementeringens faktiska inflytande på könssjukdomarnas frekvens sålunda givit ett negativt resultat, har kommittén övergått till att genom undersökning av systemets verkningsgrad med hänsyn till de prostituerade kvinnornas smittfarlighet söka utröna, huruvida detsamma över huvud taget kan uppfylla sitt syfte. Beträffande denna fråga erinrar kommittén därom, att i reglementeringssystemet inginge tre huvudsakliga moment, nämligen inskrivning, preventiv besiktning samt tvångsinternering och behandling å sjukhus. Av dessa vore naturligen interneringen och behandlingen det viktigaste, vadan kontrollens värde i sista hand måste bedömas efter de resultat, som därigenom kunde uppnås. Då emellertid genom inskrivningen bestämdes, vilka kvinnor skulle bli föremål för kontroll, och genom den preventiva besiktningen fastställdes, vilka bland dessa kvinnor borde isoleras och undergå behandling, vore det uppenbart, att systemets effektivitet måste bli i hög grad beroende av, i vilken omfattning inskrivningen ägde rum och med vilken noggrannhet och omsorg besiktningen kunde utföras. För att kunna bedöma reglementeringssystemets verkningsgrad i dess helhet måste man således undersöka, först i vilken omfattning de skörlevande kvinnorna kunde bringas in under kontrollen, därefter i hur stor utsträckning smittkällor bland de inskrivna kunde genom den preventiva besiktningen upptäckas, och slutligen i vilken mån de vid besiktningen upptäckta smittkällorna kunde genom sjukhusinternering och behandling oskadliggöras.

Beträffande frågan, i vilken omfattning de skörlevande kvinnorna kunde bringas in under kontrollen, framhåller kommittén, att då antalet skörlevande kvinnor i en större stad givetvis undandroge sig tillförlitlig uppskattning, proportionen mellan den inskrivna och den oinskrivna prostitutionen icke kunde beräknas annat än approximativt. Alla i ämnet sakkunniga vore emellertid ense därom, att på alla ställen, där reglementering av prostitutionen vore införd, de under kontroll stående prostituerade endast utgjorde en mycket liten del av samtliga de kvinnor, som därstädes dreve yrkesmässig skörlevnad. Vad särskilt vårt land beträffade, vore disproportionen mellan den inskrivna och den oinskrivna prostitutionen given redan genom det förhållandet, att endast helyrkesprostitutionen hos oss vore föremål för inskrivning, och antalet helyrkesprostituerade utgjorde enligt de mest sakkunnigas uppskattning i allmänhet endast en tiondel av antalet utav dem, som dreve prostitu-

tion som binäring till borgerlig sysselsättning. Men icke ens alla helyrkesprostituerade kunde omfattas av kontrollen. I de större städerna vore det för polisen icke möjligt att uppspåra alla dylika kvinnor, och polisens undersökningar angående misstänkta kvinnors levnadssätt måste för undvikande av misstag bedrivas med stor försiktighet. Resultatet härav vore, att även ett stort antal kvinnor, som hade skörlevnad till enda förvärvskälla, undginge att anhållas och inskrivas. Den omständigheten, att endast en jämförelsevis liten del av de skörlevande kvinnorna kunde bringas in under kontrollen, vore naturligen ägnad att högst avsevärt minska dennas effektivitet. Härtill komme emellertid, att de kvinnor, som omfattades av kontrollen, icke vore de i sanitärt hänseende farligaste bland de prostituerade. Av de utav kommittén verkställda undersökningarna framginge, att smittningsfrekvensen vore störst vid tiden för skörlevnadens början och därefter kontinuerligt avtog med kvinnornas ålder. Detta förhållande, som hade sin förklaring bland annat däri, att de äldre prostituerade redan genomgått det smittsamma skedet av syfilis och vore immuna mot denna sjukdom, innebure att de i sanitärt hänseende farligaste individerna vore att finna bland dem, som endast en kortare tid hängivit sig åt skörlevnad. De kvinnor, som omfattades av kontrollen, utgjordes emellertid till övervägande del av sådana prostituerade, som under längre tid utövat sin hantering och i allmänhet tillhörde de äldre årsklasserna. Av samtliga kvinnor, som vid en viss tidpunkt tillhörde stammen av inskrivna i Stockholm, vore 27 % i åldern 25—30 år och 44,1 % i åldern över 30 år. Enahanda förhållande hade rått i Köpenhamn under tiden för reglementeringens tillämpande därstädes. De kvinnor, som vore föremål för inskrivning, utgjordes följaktligen av de jämförelsevis minst smittfarliga bland de prostituerade. Någon förändring härutinnan kunde icke uppnås på annat sätt än genom en väsentlig skärpning av förfarandet vid uppspårande och inskrivning av prostitutionens nybörjare. En sådan skärpning skulle emellertid medföra stora vådor av rättslig och social art och vore för övrigt i de stora städerna praktiskt ogenomförbar.

Den verkställda undersökningen av reglementeringens förmåga att tvinga in de skörlevande kvinnorna under kontroll gäve således till resultat, att den genom reglementeringen åstadkomna kontrollen vore inskränkt till en ringa minoritet av de prostituerade och att i denna minoritet de smittfarligaste individerna vore jämförelsevis svagt representerade.

Rörande frågan om den preventiva besiktningens förmåga att åvägbringa upptäckt av smittkällor bland de inskrivna framhåller kommittén,

att för en i sanitärt hänseende betryggande kontroll uppenbarligen krävdes, dels att kvinnorna regelbundet och utan avbrott inställde sig till besiktning å därför bestämda tider, dels ock att själva besiktningen kunde utföras på ett sådant sätt, att den lämnade säkerhet för att förefintlig smitta hos de undersökta verkligen upptäcktes. För att besiktningarna skulle kunna försiggå i regelmässig följd vore det nödvändigt, att kvinnorna själmant inställde sig å de föreskrivna tiderna. De kvinnor, som utebleve från besiktning, skulle visserligen av polisen hämtas, men då det ofta kunde draga veckor och månader innan de anträffades, kunde kontinuiteten i kontrollen givetvis icke genom polishandräckning upprätthållas. Under sådana förhållanden vore kontrollens effektivitet i hög grad beroende på kvinnornas medverkan och goda vilja. Vid undersökning av förhållandet härutinnan visade det sig, att kvinnorna, långt ifrån att regelbundet inställa sig vid besiktningarna, i stället sökte på allt sätt hålla sig undan. Att detta också lyckades dem i stor omfattning framginge bland annat därav, att antalet verkställda besiktningar för varje inskriven kvinna i medeltal för år knappast uppginge till hälften av det antal, som skulle hava ägt rum, därest hon regelbundet infunnit sig å de förelagda tiderna. Svårigheten att hålla kvinnorna under regelbunden kontroll vore således mycket stor och ökades naturligen i jämbredd med vederbörande städers befolkningstillväxt. Vad särskilt förhållandena i Stockholm anginge, hade det visat sig, att av de vid en viss tidpunkt besiktningsskyldiga kvinnorna minst fyrtio procent undandroge sig den sanitära kontrollen och att det övervägande flertalet av dessa fyrtio procent utgjordes av sådana, som vore eller misstänkte sig vara sjuka. Den regelbundna kontrollen vore således mest bristfällig just i fråga om de smittfarligaste individerna. Härtill komme, att den kontingent av de inskrivna, som verkligen besiktigades, icke kunde garanteras frisk. Svårigheten att vid den preventiva besiktningen tillförlitligt upptäcka smittsamma sjukdomssymtom vore ganska betydande, och dessutom kunde under mellantiden mellan besiktningarna sådana symptom uppträda och smittan därigenom fortplantas. Kommitténs undersökningar angående hälsotillståndet bland de inskrivna kvinnorna i Stockholm hade givit till resultat, att i varje ögonblick minst femtio procent av alla sådana kvinnor vore smittförande.

Undersökningen av reglementeringens förmåga att åvägbringa upptäckt av smittkällor bland de inskrivna kvinnorna gäve således vid handen, att systemets effektivitet i detta avseende vore ganska obetydlig. Vad förhållandena i Stockholm beträffade kunde det antagas, att om-

kring tre fjärdedelar av samtliga sjukdomsutbrott bland de inskrivna kvinnorna undginge att bliva å besiktningebyrån upptäckta.

Kommittén har härefter övergått till att undersöka, i vad mån de vid besiktningen upptäckta smittkällorna kunna genom internering och behandling å sjukhus oskadliggöras. Beträffande denna fråga framhåller kommittén, att de kvinnor, som inremitterats till sjukhus för symtom av syfilis, lämnade sjukhuset så snart ifrågavarande symtom försvunnit. Detta innebure emellertid icke att de utskrivna kvinnorna vore ur smittsynpunkt ofarliga; det finnes exempel på att en kvinna spritt smitta samma dag hon blivit från sjukhuset utskrivnen. Skulle de med syfilis behäftade kvinnorna effektivt oskadliggöras, måste de interneras och behandlas i två till tre år, och detta vore ju av många skäl fullständigt ogenomförbart. I fråga om de kvinnor, som internerats å sjukhus för gonorrhé, ställde sig saken nästan ändå ofördelaktigare. De prostituerade vore i hög grad hemfallna åt den kroniska formen av nämnda sjukdom, och denna vore ofta praktiskt taget obotlig. De i detta avseende å olika orter verkställda undersökningarna visade, att en mycket stor del av de kvinnor, som inlades å sjukhus för gonorrhé, lämnade sjukhuset i samma smittförande skick, som när de intagits.

Undersökningen av reglementeringens verkningsgrad med hänsyn till de sjukas behandling visade således, att systemets effektivitet i detta avseende vore betydligt mindre än vad dess ändamål krävde.

På grundval av den gjorda utredningen har kommittén funnit ådagalagt, att det sanitära värdet av prostitutionens reglementering i varje fall måste anses högst obetydligt. Ett effektivt resultat av reglementeringen kunde förväntas endast under den förutsättningen, att man i allo ville taga konsekvenserna av de reglementariska principerna och kaserner alla helyrkesprostituerade i bordeller, hänsynslöst förfölja all annan prostitution, dagligen anställa fullständiga undersökningar å de kasernerade kvinnorna, underkasta alla besökande män läkarbesiktning samt isolera de syfilissjuka kvinnorna under hela det smittsamma stadiet och de gonorrhésjuka tills de blivit säkert gonokockfria. En dylik anordning vore emellertid givetvis omöjlig att genomföra. Då reglementeringen otvivelaktigt vore ägnad att ingiva stora betänkligheter i juridiskt, socialt och moraliskt avseende, kunde den enligt kommitténs mening omöjligen upprätthållas genom ett så låmt sanitärt vitsord, som att den gjorde någon om ock ringa nytta. Endast under den förutsättning, att reglementeringen vore ur sanitär synpunkt nödvändig, skulle det kunna bliva tal om att bibehålla densamma. Då emellertid detta långt ifrån vore fallet, kunde kommittén för sin del icke tillstyrka, att denna form

av tvångslagstiftning för könssjukdomarnas bekämpande vidare komme till användning i vårt land.

På grund härav har kommittén utan meningsskiljaktighet föreslagit, att alla författningar, påbud och föreskrifter, som innebära reglementering av prostitutionen, måtte upphävas i samband med den av kommittén föreslagna nya lagstiftningen i ämnet.

Av de utav medicinalstyrelsen hörda myndigheterna och korporationerna har flertalet uttalat sig till förmån för kommitténs förslag om reglementeringens avskaffande. En motsatt mening har emellertid kommit till uttryck i en del yttranden, och åtskilliga myndigheter och korporationer hava undvikit att uttala sig i frågan eller uttryckligen avstått från att intaga någon bestämd ståndpunkt till densamma. Beträffande det närmare innehållet av de avgivna yttrandena torde jag få hänvisa till den i medicinalstyrelsens utlåtande givna sammanfattningen av densamma.

Myndigheter  
och korporationer.

Medicinalstyrelsen framhåller i förevarande avseende, att den av kommittén förebragta motiveringen med all erforderlig tydlighet ådagalagt, att upprätthållandet av reglementeringen icke inför nutidens åskådning kunde försvaras. Av kommitténs grundliga och metodiska utredning framginge, i huru hög grad tilltron till reglementeringens betydelse för hämmandet av könssjukdomarnas spridning vore en illusion. Om ock genom vissa på senare tid vunna framsteg i avseende på diagnosen och behandlingen av könssjukdomarna bättre medel satts i läkarnes händer för kampen mot dessa sjukdomar, och även under förutsättning, att alla vetenskapliga hjälpmedel för framtiden toges i anspråk vid behandlingen av sjukdomarna i fråga, kunde det dock icke antagas, att det sanitära resultatet av reglementeringen skulle kunna i avsevärd grad förbättras. På vilket sätt reglementeringen än anordnades måste den anses vara en institution av tvivelaktigt värde.

Medicinalstyrelsen.

Mot medicinalstyrelsens uttalande i förevarande hänseende har reservation anmälts av medicinalrådet Sederholm, med vilken medicinalråden Bissmark och Block instämt. Medicinalrådet Sederholm har i huvudsak anfört, att den av kommittén verkställda utredningen ådagalagt, att reglementeringen sådan den hittills tillämpats vore förenad med åtskilliga olägenheter i juridiskt, socialt och etiskt avseende samt att den ur sanitär synpunkt vore mindre verksam. I anledning härav borde övervakningen av prostitutionen humaniseras och samtidigt om möjligt

Reservanterna  
inom medicinalstyrelsen.

göras effektivare än för närvarande. Från att vara en polisåtgärd borde övervakningen bliva en rent sanitär åtgärd. En så anordnad övervakning skulle icke mötas med samma ovilja som det nuvarande systemet och borde redan därigenom kunna bliva mera effektiv. För att bereda möjlighet till en dylik övervakning borde hälsovårdsmyndigheten i större och medelstora städer äga rätt att om den så funne behöfligt anordna ett på preventiva besiktningar grundat kontrollsystem. Kontrollen skulle helt och hållet handhavas av läkare och sanitetspersonal, och polisen borde icke inblandas i andra fall, än där hälsovårdsmyndigheten vid tredska behövde anlita polisens bistånd för inställande av viss uppgiven person till undersökning. Det hade varit önskvärt, att kommittén gjort ett försök att lösa frågan i denna riktning.

Departements-  
chefen.

Den av kommittén verkställda undersökningen angående reglementeringssystemets sanitära effektivitet utmärker sig för synnerlig grundlighet och fullständighet. Av undersökningen framgår otvetydigt, att reglementeringen sådan den hittills organiserats och tillämpats har ett mycket obetydligt sanitärt värde. Men av undersökningen framgår även, att reglementeringens sanitära brister till huvudsaklig del äro sådana, som med nödvändighet måste vidlåda varje system för övervakning av prostitutionen och som följaktligen icke kunna undanröjas genom någon förändring av övervakningens organisation. I detta hänseende vill jag särskilt hänvisa till kommitténs utredning angående reglementeringssystemets förmåga att bringa de skörlevande kvinnorna in under kontroll. Det torde vara uppenbart, att på denna punkt reglementeringens effektivitet icke genom några som helst åtgärder kan i väsentlig mån förhöjas. Allra minst kan en stegring av systemets verksamhetsgrad i förevarande avseende åvägabringas genom den av reservanterna inom medicinalstyrelsen föreslagna åtgärden att göra övervakningen av de prostituerade till en rent sanitär institution med hälsovårdspersonal i den nuvarande sedlighetspolisens ställe. En sådan organisation skulle med säkerhet medföra, att systemets förmåga att uppspåra skörlevande kvinnor sjönke till ett minimum, och kontrollens effektivitet bleve härigenom ännu obetydligare än för närvarande är fallet.

Det torde knappast råda delade meningar därom, att reglementeringen innebär stora olägenheter ur rättslig och social synpunkt. Systemets bibehållande lärer därför icke kunna sättas i fråga med mindre det kan visas, att detsamma medför högst betydande sanitära fördelar. Den verkställda undersökningen har i stället ådagalagt, att systemets sanitära värde är skäligen obetydligt och att någon avsevärd förbättring

härutinnan icke kan påräknas. Vid sådant förhållande synes det mig icke kunna bliva tal om att i någon form upprätthålla ifrågavarande system. Jag har därför i det föreliggande förslaget icke upptagit några stadganden om reglementering av prostitutionen, och i huvudförslagets 31 § har jag infört bestämmelser, som innebära, att nu gällande påbud och föreskrifter angående sanitär övervakning av de prostituerade upphävas.

Vid sidan av bestämmelserna om reglementering av prostitutionen upptager vår gällande lagstiftning vissa andra sanitära tvångsföreskrifter till könssjukdomarnas bekämpande. Dessa föreskrifter återfinnas i kungl. cirkuläret den 10 juni 1912 angående åtgärder till förekommande av veneriska smittans spridande, i kungl. breven den 3 april 1839 och den 27 mars 1843 angående åtgärder till förekommande av veneriska smittans spridande genom från utrikes ort ankommande skeppsbesättningar samt slutligen i §§ 28 och 48 av gällande läkarinstruktion. Nämnda stadganden hava numera till stor del kommit ur bruk och äro i allt fall avsedda att ersättas av den föreslagna lagen angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar. I samband med genomförandet av förevarande lagstiftning torde stadgandena i fråga böra dels upphävas, dels underkastas vissa förändringar i ändamål att åvägabringa överensstämmelse med föreskrifterna i den föreslagna lagen.

*Övriga  
gällande före-  
skrifter om  
sanitära  
tvångs-  
åtgärder.*

Jag övergår nu till att redogöra för det föreliggande förslaget till sanitär tvångslagstiftning.

Det av kommittén framställda förslaget till sanitära tvångsåtgärder innebär i huvudsak, att könssjuka personer, som med hänsyn till smittas överförande kunna antagas vara särskilt farliga, skola av tjänsteläkare föreläggas att förskaffa sig erforderlig vård och, om sådant föreläggande åsidosattes, av hälsovårdsmyndighet tillhållas att efterkomma detsamma samt i sista hand genom hälsovårdsmyndighetens försorg inläggas å allmänt sjukhus.

*Föreslagna  
sanitära  
tvångs-  
åtgärder.  
Kommittén.*

Det föreslagna förfarandet är således begränsat till sådana könssjuka, vilka med hänsyn till smittas överförande kunna antagas vara särskilt farliga. Ur denna synpunkt skulle enligt förslaget tvångsförfarandet riktas mot tre grupper av personer, nämligen *dels* mot könssjuka, som å andra överfört sin sjukdom, *dels* mot personer, som blivit ställda under åtal för någon handling av sådan beskaffenhet, att den tilltalade skäligen kunde misstänkas vara för den allmänna sundheten farlig, *dels* slutligen mot personer, som blivit varnade eller häktade för under lösdrivarlagen hemfallande yrkesmässig skörlevnad.

Beträffande den förstnämnda gruppen framhåller kommittén, att könssjuka, som å andra överfört sin sjukdom, otvivelaktigt måste anses såsom särskilt farliga, vare sig de vid tillfället varit medvetna om sin sjukdom eller icke och vare sig överförandet skett genom könsumgänge eller på annat sätt. Det vore därför en befogad åtgärd att vid anträffat fall av könssjukdom söka utröna, från vilken smittan vore att härleda, för att genom smittkällans oskadliggörande såvitt möjligt förebygga sjukdomens vidare utbredning. För att det mest tillförlitliga resultat av en efterforskning av smittkällan skulle vinnas, måste densamma företagas av *läkare*, som ju icke blott kunde fastställa arten av det förekomna sjukdomsfallet utan även, genom sin kännedom om sjukdomens spridningssätt, inkubationstid m. m., vore i tillfälle att i viss mån kontrollera sanningsenligheten av den sjukes uppgifter om smittkälla. På grund härav har kommittén i sitt huvudförslag intagit en bestämmelse, att en var läkare, som under utövning av läkarverksamhet iakttagit fall av könssjukdom, skall vara pliktig att av den sjuke söka utröna, av vem smittan blivit överförd, samt hos vederbörande tjänsteläkare anmäla, vad i sådant avseende kunnat utrönas, med utsättande, där någon uppgivits som smittkälla, av dennes namn och bostad. Därest tjänsteläkare funne sådan uppgift grundad på sannolika skäl, skulle han mot den anmälde inleda ett sanitärt förfarande.

Den andra gruppen, mot vilken sanitära kontroll- och tvångsåtgärder enligt förslaget skulle komma till användning, utgöres av sådana personer, vilka ställts under åtal för spridande av venerisk smitta, våldtäktsförbrytelser eller vissa sedlighetsbrott. Kommittén framhåller, att nu nämnda brott måste anses utmärka, att den tilltalade skäligen kunde misstänkas vara behäftad med könssjukdom och särskilt farlig för smittans utbredande. På grund härav vore det anledning att företaga ett sanitärt inskridande mot hithörande personer. Några betänkligheter mot ett sådant inskridande borde icke förefinnas, då som villkor för detsamma uppställts fordran på att en rättskränkning vore bestämt indicerad. Då vidare det sanitära ingripandet anknutits till enstaka av annan myndighet beivrade förseelser, kunde förfarandet icke leda till någon fortgående preventiv kontroll i reglementeringssystemets stil. De av kommittén i förevarande avseende föreslagna bestämmelserna innebära skyldighet för allmän åklagare och i vissa fall domstol att hos vederbörande tjänsteläkare göra anmälan beträffande person, som ställts under åtal för nu omförmälda brott och förseelser. På grundval av sådan anmälan skulle tjänsteläkaren hava att mot den tilltalade



personen inleda enahanda sanitära förfarande som mot de i det föregående omförmälda smittkällorna.

Den tredje gruppen av personer, som enligt kommittéförslaget skulle vara underkastade nu ifrågavarande tvångsförfarande, utgöres av dem, som av polismyndighet överbevisats om yrkesmässig skörlevnad och på grund härav av sådan myndighet varnats eller häktats för lösdriveri. I dessa fall skulle polismyndigheten göra anmälan till behörig tjänsteläkare och det i det föregående antydda sanitära förfarandet skulle av denne sättas i tillämpning.

Då det gällt att bedöma, åt vilka myndigheter skulle anförtros prövningen och avgörandet av uppkomna frågor om vidtagande av hithörande tvångsåtgärder, har kommittén utgått från den uppfattningen, att man icke borde utan tvingande skäl tillskapa några särskilda organ för ifrågavarande ändamål, utan om möjligt överlämna dessa angelägenheter åt samma myndigheter, som hade att handlägga andra frågor rörande den allmänna hälso- och sjukvården. Efter att hava undersökt, vilka av de nuvarande hälsovårdsmyndigheterna, som kunde lämpa sig för handhavande av förevarande uppdrag, har kommittén föreslagit, att uppdraget i fråga skulle överlämnas i stad, där stadsläkare finnes, åt hälsovårdsnämnden, och å annan ort åt Konungens befallningshavande i länet.

Innan ett tvångsingripande från de nämnda hälsovårdsmyndigheternas sida ägde rum, skulle, såsom i det föregående angivits, försök göras att förmå de anmälda sjuka att frivilligt underkasta sig erforderlig behandling. Dessa förberedande åtgärder skulle icke handläggas av hälsovårdsmyndigheten såsom sådan, utan av en tjänsteläkare. Nämnda tjänsteläkare borde emellertid stå i nära förbindelse med vederbörande hälsovårdsmyndighet. Med hänsyn härtill har kommittén föreslagit, att befattningen med de förberedande åtgärderna å de orter, där hälsovårdsmyndigheten utgjordes av hälsovårdsnämnd, skulle handhavas av vederbörande stadsläkare, och å de orter, där Konungens befallningshavande vore hälsovårdsmyndighet, av förste provinsialläkaren i länet. Därjämte skulle möjlighet förefinnas att i de största städerna överlämna förevarande uppdrag åt särskild läkare. För att erhålla en gemensam benämning å nu ifrågavarande tjänsteläkare har kommittén för dessa föreslagit benämningen sundhetsinspektör.

Det sanitära förfarande, som av sundhetsinspektören skulle inledas mot de till honom anmälda personerna, är utförligt beskrivet å sidorna 462—485 i kommittébetänkandet. I sina huvuddrag gestaltar sig detta förfarande på följande sätt.

Då till sundhetsinspektör inkommit sådan anmälan, som förut nämnts, skulle sundhetsinspektören till en början förskaffa sig visshet, huruvida den anmälde verkligen vore behäftad med könssjukdom. Som detta endast kunde utrönas genom i detta speciella syfte företagen läkarundersökning, skulle sundhetsinspektören följaktligen föranstalta om att sådan undersökning komme till stånd. Detta skulle ske i den formen, att sundhetsinspektören tillställde den anmälde en anmaning att låta inom utsatt kort tid undersöka sig av läkare samt hos sundhetsinspektören förete intyg om undersökningsresultatet. Därest den anmälde icke inom den utsatta tiden efterkommit den givna anmaningen, skulle sundhetsinspektören anmäla ärendet hos hälsovårdsmyndigheten, som hade att förordna om läkarundersökning. Vägrade den anmälde att ställa sig hälsovårdsmyndighetens förordnande till efterrättelse, skulle nämnda myndighet äga att påkalla handräckning för undersökningens verkställande.

Sedan sundhetsinspektören erhållit del av undersökningens resultat, hade han att efter detsamma rätta sitt vidare handlingssätt. Gåve undersökningen negativt resultat, vore saken avslutad. Framginge däremot av undersökningen, att den anmälde vore behäftad med könssjukdom, skulle sundhetsinspektören tillställa den sjuke en anmaning att inom utsatt kort tid för undergående av sjukbehandling inställa sig hos läkare eller, om så prövades erforderligt, låta intaga sig till vård å sjukhus samt hos sundhetsinspektören förete intyg därom. Om den sjuke ställde sig denna anmaning till efterrättelse och fullföljde behandlingen enligt den behandlande läkarens föreskrifter, skulle inga vidare åtgärder mot honom vidtagas. Underlåte den sjuke att efterfölja anmaningen, hade sundhetsinspektören att hänskjuta ärendet till hälsovårdsmyndigheten, som skulle äga att meddela föreskrift om erforderlig läkarbehandling och eventuellt förordna om den sjukens intagande å allmänt sjukhus. I fall av vägran att ställa sig hälsovårdsmyndighetens förordnande till efterrättelse skulle handräckning för förordnandets verkställande kunna påkallas. För det fall att den sjuke väl efterkomme anmaning att inställa sig till läkarbehandling eller låta intaga sig å sjukhus, men sedermera i förtid avbröte behandlingen, respektive lämnade sjukhuset, skulle den behandlande läkaren här- om göra anmälan hos sundhetsinspektören, som då åter hade att inleda ett anmaningsförfarande i enahanda form, som nyss är sagt. Hade avbrottet i sjukbehandlingen föranletts av tredska från den sjukens sida, skulle dock sundhetsinspektören äga att omedelbart hänskjuta ärendet till hälsovårdsmyndigheten.

Om anmäld person tillhörde krigsmanskapet eller vore intagen i straff- eller tvångsarbetsanstalt eller häkte, skulle sundhetsinspektören över-

sända anmälan till vederbörande militärläkare, respektive fängelseläkare, vilken det skulle åligga att föranstalta om undersökning och sjukbehandling.

Var och en, som på grund av tjänstebefattning eller uppdrag erhållit kunskap om nu förevarande ärenden, skulle vara förpliktad till tystlåtenhet gent emot obehöriga. Protokoll och handlingar i nämnda ärenden skulle så förvaras, att de icke kunde av obehöriga åtkommas.

Såsom av denna redogörelse torde framgå, är kommittéförslaget grundat på den huvudprincipen, att tvångsåtgärder icke skola vidtagas mot anmälda personer, som godvilligt förskaffa sig erforderlig vård och ordentligt fullfölja densamma samt ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som den behandlande läkaren meddelar till förekommande av smittans spridning. Kommittén har för sin del uttalat den uppfattningen, att de i förslaget ingående tvångsåtgärderna med all sannolikhet endast i sällsynta fall skulle behöva komma till användning. För att de givna anmaningarna skulle erhålla nödig auktoritet vore det emellertid nödvändigt, att möjlighet funnes att i yttersta hand framtvinga åttlydnad för desamma.

Mot kommitténs förslag i nu förevarande hänseende har reservation anmälts av kommittéledamöterna Johansson och Westerberg. Reservanternas huvudanmärkning mot förslaget riktar sig mot det förhållandet, att det ifrågasatta tvångsförfarandet anknutits icke blott till anmälningar av smittkällor och åtal för vissa bestämda brott, utan jämväl till varning för lösdriveri på grund av skörlevnad. Reservanterna framhålla, att denna anordning i förening med det av kommittén föreslagna bibehållandet av lösdrivarlagens tillämpning å skörlevande kvinnor inbjöde till en övervakning av de prostituerade, som föga skilde sig från den nuvarande reglementeringen. Man kunde antaga, att vederbörande myndigheter ofta skulle tillgripa varning för lösdriveri för att få tillfälle att mot en prostituerad inleda det sanitära tvångsförfarandet. I stället för inskrivningen skulle då träda lösdriverivarningen och den nuvarande stammen av inskrivna kvinnor skulle efterträdas av en kår av varnade kvinnor, vilka på ungefärligen enahanda sätt som de inskrivna stode under polisuppsikt och läkarkontroll. Härmed vore i praktiken infört ett system, som vore behäftat med de väsentligaste av reglementeringens brister i rättsligt och socialt avseende samt icke hade större sanitär effektivitet än ett vanligt reglementeringssystem.

De av medicinalstyrelsen hörda myndigheterna och korporationerna hava i den föreliggande frågan uttalat ganska delade meningar. Ett

Kommitté-reservanterna.

Myndigheter och korporationer.

avsevärt flertal bland de tillfrågade har emellertid uttryckt den åsikten, att sanitära åtgärder av tvångsnatur vore oundgängliga i kampen mot könssjukdomarna, och av de myndigheter, som intagit denna ståndpunkt, hava de flesta i stort sett anslutit sig till kommitténs förslag. Mot förslaget har emellertid från åtskilliga håll anmärkts, att de av kommittén föreslagna tvångsbestämmelserna vore för omständliga för att alltid medgiva ett tillräckligt snabbt inskridande.

Medicinal-  
styrelsen.

Medicinalstyrelsen har i sitt utlåtande förklarat sig icke kunna biträda kommittéförslaget i förevarande del. Styrelsen anmärker i huvudsak, att den av kommittén föreslagna kombinationen av lösdriivarvarning och sanitärt tvångsförfarande innebure en förklädd reglementering, som lika mycket som den nuvarande reglementeringen vore ägnad att ingiva en falsk trygghet mot otuktens sanitära faror. Säkerligen skulle allmänheten icke uppfatta de mera formella än verkliga skiljaktigheterna mellan den nya och den gamla reglementeringen, utan fortfarande i samma grad som hittills omfatta systemet med ett förtroende, som för visso mången gång skulle visa sig i hög grad ödesdigert.

Reservanternas  
inom medicinal-  
styrelsen.

Reservanterna inom medicinalstyrelsen hava i huvudsak anslutit sig till kommitténs förslag. Mot förslaget hava reservanterna emellertid anmärkt, att detsamma torde komma att arbeta något tungt, varför en del förenklingar för underlättande av ett snabbare förfarande företagits. Härjämte hava reservanterna påyrkat en mycket betydelsefull utsträckning av de föreslagna bestämmelsernas räckvidd. Reservanterna hava nämligen framhållit, att det ur allmän epidemiologisk synpunkt vore en fordran, att *alla* med könssjukdom behäftade personer tillhölles att underkasta sig erforderlig behandling intill dess deras sjukdom ej vidare befunne sig i smittsamt skede. Den av kommittén föreslagna sanitära uppsikten vore emellertid inskränkt till sådana könssjuka, vilka blivit anmälda som smittkällor eller åtalade för vissa brott m. m. Med avseende på de akuta smittsamma sjukdomarna gjordes i gällande epidemistadga ingen skillnad på dem, som av egen drift uppsökt läkare, och dem, som vid verkställd efterforskning befunnits lida av sådan sjukdom. Om det ock i allmänhet kunde antagas, att personer, som av egen drift anlitat läkare för att få behandling för könssjukdom, skulle av egen drift fortsätta behandlingen till dess de återvunnit hälsan, kunde det dock icke förutsättas, att sådana personer *alltid* skulle fortsätta behandlingen intill dess de vore i smittavseende ofarliga. På grund härav vore det rationellt att angående könssjukdomarna införa ett stadgande, likartat med vad i

§ 22 av epidemistadgan funnes föreskrivet om de smittsamma akuta infektionssjukdomarna, nämligen att var och en, som vore angripen av sådan sjukdom, skulle vara skyldig att på ett med hänsyn till smittfaran betryggande sätt låta behandla sig intill dess nämnda fara upphört.

Det inom civildepartementet utarbetade förslaget till sanitära tvångs-  
åtgärder ansluter sig i väsentliga delar till det av kommittén framlagda  
lagförslaget, men avviker från detsamma i tre huvudsakliga avseenden.

Departements-  
chefen.

Den första av dessa avvikelser innebär en utsträckning av den föreslagna sanitära kontrollens räckvidd. Såsom av min föregående redogörelse framgår, har kommittén utgått från den uppfattningen, att det sanitära inskridandet borde begränsas till sådana könssjuka, som med hänsyn till smittans överförande kunde antagas vara särskilt farliga. Från denna utgångspunkt har kommittén föreslagit, att det ifrågasatta tvångsförfarandet skulle omfatta dels könssjuka, vilka av smittad person anmälts som smittkälla, dels ock personer, som ställts under åtal för vissa brott eller som på grund av skörlevnad blivit föremål för behandling enligt lösdrivarlagen. Kommittén har emellertid även till övervägande upptagit frågan, huruvida icke åtgärder borde företagas jämväl mot sådana könssjuka, som frivilligt sökt läkare, men på grund av underlåtenhet att följa läkarens föreskrifter av denne anmälts såsom särskilt farliga för smittans utbredande. Kommittén framhåller i detta avseende, att en sådan utsträckning av den sanitära kontrollen förutsatte ett stadgande om anmälningsplikt för läkarna i dylika fall, vilket i sin ordning innebure en inskränkning i den tystlåtenhetsplikt, som jämlikt § 60 läkarinstruktionen ålåge läkarna gent emot deras patienter. En sådan inskränkning av läkarnas tystlåtenhetsplikt hade i det allmännas intresse genomförts i fråga om vissa epidemiska sjukdomar samt spetälska, i det att läkarna genom bestämmelserna i § 20 av gällande epidemistadga vore ålagda att till vederbörande hälsovårdsnämnd anmäla inträffade fall av sådana sjukdomar, även om patienterna frivilligt tillkallat läkaren. Då med avseende å könssjukdomarnas stora sociala betydelse sanitära tvångsåtgärder till dessa sjukdomars bekämpande vore erforderliga och då för samhället givetvis mötte stora svårigheter att uppsåra de av sådan sjukdom angripna, mot vilka dylika åtgärder borde vidtagas, kunde det synas ligga nära till hands att samhället, liksom i fråga om de epidemiska sjukdomarna, begagnade sig av den kännedom, som läkaren på detta område förvärvade. Ett stadgande om skyldighet för läkarna att göra anmälan om sådana könssjuka patienter, som genom underlåtenhet att efterkomma givna föreskrifter framkallade fara för smittas spridning, skulle i åtskilliga avseenden medföra betydande för-

delar. Den härav betingade modifikationen i läkarnas tystlåtenhetsplikt vore emellertid ägnad att ingiva betänkligheter och särskilt vore det att befara, att den skulle avskräcka åtskilliga könssjuka från att söka sakkunnig hjälp. Till följd av den gängse uppfattningen om könssjukdomarnas skamlighet vore de sjuka i allmänhet känsliga för att bliva på något sätt röjda. Visserligen kunde man antaga, att de könssjuka vid den tidpunkt, då de vände sig till läkare, i regel icke vore betänkta att uppföra sig så, att läkaren finge anledning att anse dem såsom från smittsynpunkt allmänfarliga; men om det småningom bleve allmänt känt, att läkarna under viss förutsättning vore pliktiga att nominativt anmäla sina patienter och verkligen fullgjorde denna sin skyldighet, skulle sådant i många fall kunna hava till följd, att könssjuka komme att vända sig till kvacksalvare eller helt och hållet underlåta att söka vård. Då härjämte flertalet läkare motsatte sig ett påbud om nominativt anmälningsplikt, hade kommittén funnit sig icke böra upptaga något stadgande om sådan plikt i den föreslagna lagen.

Det synes mig icke kunna bestridas, att den ståndpunkt kommittén härutinnan funnit sig böra intaga innebär en högst väsentlig inskränkning i den föreslagna sanitära kontrollens räckvidd och effektivitet. Det av kommittén föreslagna uppspårandet av smittkällor torde visserligen medföra, att *en del* ur smittsynpunkt särskilt farliga könssjuka komme att befordras till erforderlig vård, men då åtskilliga av könssjukdom smittade personer näppeligen torde vara i stånd att lämna så fullständiga uppgifter angående smittkällan, att en efterforskning efter densamma med utsikt till framgång kunde företagas, synes man icke böra ställa förväntningarna på den föreslagna kontrollens verksamhet i detta avseende allt för högt. Härtill kommer, att den omständigheten, att en könssjuk person blivit anmäld som smittkälla, icke i och för sig kan anses ådaga-lägga, att den sjuke ur smittsynpunkt är farligare än mången könssjuk, som vårdslösar sin behandling och försummar nödiga försiktighetsmått, men kanske genom en ren tillfällighet undgår att bliva föremål för dylik anmälan. Ur allmän medicinsk synpunkt vore det givetvis riktigast, om ett sanitärt ingripande kunde anordnas emot en var könssjuk, som åsidosätter honom av läkare meddelade föreskrifter angående sjukdomens behandling eller till förekommande av smittans spridning, oavsett om den sjuke blivit anmäld som smittkälla eller icke. Ett sådant ingripande skulle icke i någon mån beröra de samvetsgranna och lojala bland de sjuka, utan uteslutande rikta sig mot de lättsinniga eller ansvarslösa, och om ingripandet skedde i samma diskreta former som det av kommittén föreslagna förfarandet mot anmälda smittkällor, borde det ur den

enskildes synpunkt icke erbjuda allt för stora betänkligheter. För övrigt lärer samhällets intresse av att de könssjuka underkasta sig behörig vård vara så betydande, att hänsynen till den enskildes eventuella önskningsar i detta avseende icke bör få väga allt för tungt. Då samhället till könssjukdomarnas bekämpande vidtager den åtgärden att kostnadsfritt tillhandahålla alla könssjuka läkarvård och läkemedel samt gör läkarvården för de könssjuka så lätt tillgänglig som möjligt, synes man kunna fordra, att de sjuka också låta ordentligt behandla sig. Ur rättslig och social synpunkt torde inga befogade invändningar kunna framställas mot en sanitär kontroll, som i lika mån riktar sig mot sjuka av olika kön och samhällsklasser och som allenast avser att förmå de sjuka att sköta sig så, att deras sjukdom häves och deras medmänniskors hälsa icke äventyras. Ur moralisk synpunkt lärer intet vara att erinra mot en kontroll, som icke i någon mån innebär något slags reglering av otukten.

De enda skäl av betydelse, som kunna åberopas emot den ifrågasatta utsträckningen av den sanitära kontrollen, torde vara de, som grunda sig på principiella betänkligheter mot en inskränkning av läkarnas tystlåtenhetsplikt och på farhågor att en sådan inskränkning skulle kunna avskräcka en del könssjuka från att söka läkarhjälp.

Vad de principiella betänkligheterna i förevarande avseende angår, vill jag till en början erinra därom, att redan enligt nu gällande bestämmelser skyldighet föreligger för vissa tjänsteläkare att hos hälsovårdsmyndighet anmäla försumliga könssjuka patienter. Jämlikt §§ 28 och 48 läkarinstruktionen åligger det nämligen provinsial- och stads-läkare, att därest könssjuk person undandrager sig behandling eller icke följer därvid givna föreskrifter och synnerlig fara för smittans utbredning förefinnes, om förhållandet underrätta vederbörande hälsovårds- eller kommunalnämnd, som har att draga försorg om att den sjuke intages å lasarett. De anförda bestämmelserna äro visserligen o'ullkomligt avfattade och lära i tillämpningen erbjuda åtskilliga vanskligheter, varför desamma, därest det föreliggande lagförslaget genomföres, torde böra upphävas. Av bestämmelserna framgår emellertid, att principen om läkares skyldighet att med anmälan inskrida emot könssjuk patient, som genom sina åtgöranden framkallar fara för smittans utbredning, icke är för vår rätt främmande.

På allra senaste tid har nämnda princip i vår lagstiftning vunnit tillämpning i ett nytt, synnerligen betydelsefullt avseende. I samband med genomförandet av 1915 års äktenskapslagar har nämligen genom kungl. kungörelsen den 3 december 1915 om anmälningskyldighet i visst fall

beträffande könssjukdom i smittsamt skede stadgats skyldighet för envar läkare att för vederbörande pastorsämbete anmäla könssjuk patient eller före detta patient, som ämnar träda i äktenskap, medan hans sjukdom ännu befinner sig i smittsamt skede. Påföljden av sådan anmälan bliver att lysningsbevis vägras.

Den genom nämnda kungörelse införda anmälningsplikten hava samtliga hörda myndigheter och sakkunniga varit eniga om att tillstyrka. Förslaget om sådan anmälningsplikt framfördes först av medicinska fakulteten vid Uppsala universitet i dess den 24 april 1911 avgivna yttrande över en av lagberedningen utarbetad promemoria angående vissa frågor på äktenskapslagstiftningens område. Om det av fakulteten väckta förslaget anförde lagberedningen, att från den allmänna lagens sida intet vore att mot detsamma erinra. Efter det sedermera inom justitiedepartementet utarbetats ett förslag till kungörelse om dylik anmälningsplikt, överlämnades detsamma för yttrande till medicinalstyrelsen och styrelsen för allmänna svenska läkarföreningen, vilka båda utan meningsskiljaktighet tillstyrkte förslaget, varefter den förenämnda kungl. kungörelsen den 3 december 1915 utfärdades.

Förhållandet är således, att det numera föreligger lagstadgad skyldighet för en var läkare att utan hänsyn till honom eljest åliggande tystlåtenhetsplikt genom anmälan inskrida emot könssjuk patient, som *i ett visst avseende* åsidosätter vederbörlig försiktighet med hänsyn till fara för smittas utbredande. Under sådana omständigheter torde några principiella betänkligheter icke kunna göras gällande emot ett stadgande om skyldighet för läkarna att anmäla jämväl sådan patient, som i *andra* avseenden än det nu nämnda genom försumlighet framkallar fara för spridning av smitta. Då man icke tvekat att ålägga läkarna plikt att göra en anmälan, som föranleder vägran av lysningsbevis med därav följande allvarliga civilrättsliga konsekvenser, torde det näppeligen kunna resas någon befogad invändning emot att läkarna förpliktas till en anmälan, som endast har till följd att den anmälde erhåller en i diskreta former given anmaning att låta ordentligt behandla sig och i yttersta hand för någon tid inläggas på sjukhus.

Vad därefter angår de av kommittén uttalade farhågorna för att ett införande av nu ifrågavarande anmälningsplikt skulle kunna hava till följd, att en del könssjuka underlåte att söka läkare och i stället vände sig till kvacksalvare, tillåter jag mig påminna om, att även i detta avseende ett nytt moment tillkommit efter det kommittébetänkandet avgavs. Genom lagen den 21 september 1915 om behörighet att utöva läarkonsten har nämligen förbud meddelats för en var, som icke är



behörig läkare, att behandla venerisk sjukdom, och för överträdelse av detta förbud har stadgats ett nog så strängt straff. Härigenom torde man hava vunnit en tämligen verksam garanti mot kvaeksalvares befattning med könssjukdomarna, och kommitténs farhågor i nu berörda hänseende böra därför numera icke tillmätas alltför stor betydelse.

Beträffande slutligen farhågorna för att den ifrågasatta anmälningsplikten skulle kunna avskräcka vissa könssjuka från att över huvud taget förskaffa sig vård, synas mig dessa farhågor ganska överdrivna. Skyldigheten till anmälan skulle ju icke inträda i annat fall, än då den sjuke genom försumlighet i fråga om behandlingen eller genom åsidosättande av givna föreskrifter visat sig framkalla fara för smittas spridande, och det torde, såsom även kommittén framhållit, kunna antagas, att de könssjuka vid den tidpunkt, då de vända sig till läkare, icke äro betänkta att uppföra sig så, att läkaren får anledning att anse dem såsom från smittsynpunkt allmänfarliga. En gonorrhé sjuk, som vet att han behöver stå under läkartillsyn endast en jämförelsevis kort tid, lärer icke låta avskräcka sig från läkarbesök därigenom, att han vet att han under nämnda korta tid måste efterkomma sin läkares föreskrifter. Vad de syfilissjuka beträffar, torde det vara regel, att en person, som ådragit sig syfilis, är så medveten om sjukdomens farlighet, att han icke vågar underlåta att söka läkare. Den kritiska tiden vid vården av en syfilitiker inträder först då läkaren genom en tids behandling lyckats häva de kliniska, för den sjuke förnimbara symtomen av sjukdomen. När patienten själv känner sig frisk och icke längre märker några ögonskenliga sjukdomstecken, då blir för honom frestelsen stor att icke taga den återstående behandlingen så noggrant. Erfarenheten visar också, att ett betänkligt stort antal syfilispatienter upphör med behandlingen långt innan sjukdomsgiftet kan beräknas vara tillintetgjort. Detta förhållande är ägnat att medföra en synnerligen stor fara för utbredning av smitta och är dessutom för patienten själv ödesdigert. På detta stadium skulle i regel läkares anmälan med åtföljande anmaning från sundhetsinspektören ägarum. Någon avskräckande inverkan på syfilissjuka i första stadiet torde härav icke behöva befaras.

På grund av vad jag sålunda anfört synas mig de av kommittén uttalade farhågorna för sanitärt ogynnsamma verkningar av den förevarande anmälningsplikten icke vara alltför tungt vägande. Jag vill i detta sammanhang erinra om, att kommitténs nämnda farhågor icke delas av reservanterna inom medicinalstyrelsen. Såsom jag i min redogörelse för medicinalstyrelsens yttrande i ärendet påpekat, hava nämligen reservanterna inom styrelsen förordat, att i fråga om könssjukdomarna måtte

införas bestämmelser av enahanda innebörd som gällande epidemistadgas föreskrifter angående de akuta infektionssjukdomarna, nämligen att var och en, som vore behäftad med könssjukdom, skulle vara skyldig att på ett med hänsyn till smittfaran betryggande sätt låta behandla sig intill dess nämnda fara upphört. De av reservanterna sålunda påyrkade bestämmelserna förutsätta uppenbarligen en anmälningsskyldighet av den art jag här skildrat.

Slutligen vill jag i nu förevarande avseende erinra om, att grundsatsen om varje könssjuk persons skyldighet att underkasta sig erforderlig läkarbehandling samt om läkares skyldighet att anmäla patient, som genom sitt förhållande framkallar fara för smitta, finnes införd i flera främmande länders lagstiftningar. Jag vill här endast i korthet beröra den *danska* lagstiftningens bestämmelser i ämnet.

I den *danska* lagen den 30 mars 1906 stadgas, att personer, som lida av könssjukdom, äro pliktiga att underkasta sig offentlig behandling, så framt de icke visa, att de hava förskaffat sig erforderlig privat vård. Äro de smittade personernas förhållanden av den beskaffenhet, att sjukdomens överförande till andra personer icke kan på ett betryggande sätt förebyggas på annat sätt än genom deras isolerande, eller iakttaga de icke dem till smittans förebyggande givna föreskrifter, skola de för behandling inläggas på sjukhus. Fråga om inläggande på sjukhus avgöres av amtmännen, i Köpenhamn av politidirektören. Varje läkare är skyldig att anmäla patient, som avbryter behandlingen i förtid eller icke ställer sig givna föreskrifter till efterrättelse.

Såsom synes har den *danska* lagstiftningen fullständigt genomfört de grundsatser jag i det föregående utvecklade.

På grund av vad jag sålunda anfört har jag ansett mig böra föreslå en utsträckning av den utav kommittén föreslagna sanitära kontrollen till att omfatta jämväl sådana könssjuka, som frivilligt sökt läkare, men genom underlåtenhet att följa av läkaren givna föreskrifter framkalla fara för smittas spridning. Jag har därför i huvudförslaget upptagit en bestämmelse om skyldighet för en var läkare, som har könssjuk under behandling, att till sundhetsinspektören i orten anmäla om den sjuke underlåter att ställa sig till efterrättelse föreskrift, som av läkaren meddelats angående behandlingen eller till förekommande av smittans spridning, eller om den sjuke avbryter behandlingen utan att för läkaren styrka, att behandlingen av annan läkare övertagits. I anslutning till denna bestämmelse har jag i förslaget infört stadgande om skyldighet för sundhetsinspektör att vid fall av anmälan utav förevarande art mot den sjuke inleda ett förfarande av enahanda beskaffenhet som det föreslagna för-

farandet mot anmälda smittkällor. Härjämte har jag i 3 § av förslaget infört ett allmänt stadgande om skyldighet för varje könssjuk att underkasta sig erforderlig läkarbehandling samt att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som av läkaren meddelas angående behandlingen och till förekommande av smittas spridning. Slutligen har jag, med hänsyn till önskvärldheten av att de bestämmelser, som röra könssjukdomarnas motarbetande, så vitt möjligt sammanföras i en författning, i förslaget upptagit de nuvarande stadgandena i kungl. kungörelsen den 3 december 1915 om anmälnings-skyldighet i visst fall beträffande könssjukdom i smittsamt skede, allenast med den ändring, att den i nämnda kungörelse föreskrivna anmälan skall av vederbörande läkare insändas till sundhetsinspektören i orten och sedan av denne befordras till vederbörande pastorsämbete.

Min andra huvudsakliga avvikelse från kommitténs förslag till sanitära tvångsåtgärder hänför sig till den av kommittén föreslagna sammankopplingen av de sanitära åtgärderna med varning för lösdriveri på grund av skörlevnad. Jag har icke kunnat undgå att finna, att de av kommittéreservanterna och medicinalstyrelsen framställda anmärkningarna mot nämnda sammankoppling måste tillerkännas berättigande. Kommitténs motivering för sitt förslag i denna del är tämligen knapphändig, och den av kommittén föreslagna anordningen synes mig icke stå i god överensstämmelse med den uppfattning, kommittén i annat sammanhang uttalat. Vid behandlingen av frågan om sanitärt inskridande på grundval av åtal för vissa brott har kommittén till förmån för ett sådant inskridande framhållit, att då ingripandet i dessa fall vore anknutet till onstaka, av åklagare beivrade förseelser, detsamma icke kunde leda till någon fortgående preventiv kontroll. Härmed synes kommittén hava medgivit, att ett sanitärt inskridande, som anknytes till varning för lösdriveri, kan vara ägnat att leda till en dylik kontroll. En på grundval av lösdriverlagen anordnad fortgående preventiv kontroll skulle emellertid, såsom kommittéreservanterna och medicinalstyrelsen framhållit, föga skilja sig från det nuvarande reglementeringssystemet och otvivelaktigt vara behäftad med de väsentligaste av de brister, som i rättsligt, socialt och moraliskt avseende vidiåda detta system. Då jag, såsom i det föregående utvecklats, icke funnit mig kunna tillstyrka ett upprätthållande av reglementeringen i någon form, har jag icke ansett tillrådligt att i mitt föreliggande förslag upptaga de av kommittén föreslagna bestämmelser, som innebära att sanitärt tvångsförfarande inledes på grundval av åtgärder enligt lösdriverlagen. Ett ytterligare skäl för denna min ståndpunkt har jag funnit i den för närvarande pågående revisionen av

lösdrivarlagstiftningen. Som jag i det föregående anmärkt, är det icke uteslutet, att nämnda revision kan komma att föranleda en fullständig omläggning av det korrektionella ingripandet mot skörlevande kvinnor. Redan av denna anledning synes mig en sammanbindning mellan det föreslagna sanitära förfarandet och den nuvarande lösdrivarlagen böra undvikas. Slutligen vill jag framhålla, att även om upphävandet av förbindelsen mellan det sanitära förfarandet och lösdrivarlagen skulle medföra, att en och annan smittkälla undginge upptäckt, detta mer än väl torde uppvägas av den ökning i effektivitet, som skulle tillföras det sanitära förfarandet genom den i det föregående omförmälda utsträckningen av detsammas räckvidd.

På grund av vad jag sålunda anfört har jag i förslaget icke upptagit de av kommittén föreslagna bestämmelser, enligt vilka polismyndighet skulle till sundhetsinspektör göra anmälan om personer, som varnats eller häktats för lösdriveri på grund av skörlevnad, och sanitärt tvångsförfarande mot sådana personer inledas.

Den tredje avvikelse, som mitt förslag företer från de i nu förevarande hänseende av kommittén föreslagna bestämmelserna, gäller själva gången av det sanitära tvångsförfarandet.

Enligt kommitténs förslag skall, då anmäld person underlåter att ställa sig sundhetsinspektörs anmaning till efterrättelse, saken underställas hälsovårdsmyndighetens prövning. Har sundhetsinspektörens anmaning innefattat åläggande för en som smittkälla anmäld person att underkasta sig läkarundersökning, kan hälsovårdsmyndigheten förordna om sådan undersökning. För det fall att sundhetsinspektörens anmaning inneburit föreläggande för en könssjuk person att låta intaga sig å sjukhus, är hälsovårdsmyndigheten befogad att förordna om intagande å sjukhus. Har däremot sundhetsinspektörens anmaning avsett ambulatorisk vård, kan hälsovårdsmyndigheten icke omedelbart ålägga den sjuke att låta intaga sig å sjukhus, utan måste till en början meddela den sjuke förnyad föreskrift om ambulatorisk vård, och endast om jämväl denna föreskrift av den sjuke åsidosättes, kan myndigheten förordna om hans intagande å sjukhus. För verkställande av hälsovårdsmyndighets förordnande om läkarundersökning och om intagande å sjukhus må handräckning givas, dock först sedan det konstaterats, att den anmälda vägrar att ställa sig förordnandet till efterrättelse. Det av hälsovårdsmyndigheten meddelade förordnandet måste således först delgivas den anmälda och man måste avvakta, hur han ställer sig till detsamma, innan handräckning till verkställighet kan påkallas.

Mot det sålunda av kommittén föreslagna förfarandet har från flera av de i ärendet hörda myndigheterna riktats den anmärkningen, att proceduren är allt för tung och omständlig för att möjliggöra ett snabbt ingripande i brådskande fall. De i detta avseende framställda anmärkningarna synas mig äga fullt fog. Att kommittén över huvud taget funnit sig kunna ifrågasätta ett så omständligt förfarande torde förklaras därav, att kommittén förutsatt, att den föreslagna proceduren mycket sällan skulle komma till användning. Kommittén har nämligen framhållit, att det givetvis måste ligga i de anmäldas eget välförstådda intresse att ställa sig sundhetsinspektörens anmaningar och föreskrifter till noggrann efterrättelse, då saken därigenom icke komme till någon annans kännedom än vederbörande läkares och jämväl i övrigt medförde minsta möjliga personliga obehag för dem själva. Härjämte har kommittén ansett, att de anmälda ganska snart torde komma underfund med, att de i flertalet fall hade föga eller intet att vinna genom att ärendet droges under hälsovårdsmyndighetens prövning. Med hänsyn till den ställning sundhetsinspektören intoge till hälsovårdsmyndigheten vore det nämligen icke att förvänta, att denna annat än i sällsynta fall skulle fatta beslut i annan riktning, än sundhetsinspektören tillstyrkte. På grund härav har kommittén funnit sig kunna förutsätta, att hälsovårdsmyndigheterna endast i undantagsfall skulle komma att få handlägga ärenden av förevarande natur.

Vad kommittén sålunda anført lærer väl i huvudsak vara riktigt. De av kommittén omförmälda undantagsfall, då hälsovårdsmyndighetens prövning komme att påkallas, torde emellertid merendels vara föranledda av tredska från ansvarslösa könssjukas sida, och just i dessa fall lærer faran för smittas spridning vara störst och följaktligen ett skyndsamt avgörande mest av behovet påkallat. Det har därför synt mig oundgängligen erforderligt att vidtaga en del förenklingar i den av kommittén föreslagna proceduren för att bereda möjlighet till ett snabbare avgörande.

Vad till en början beträffar kommitténs förslag att förbehålla åt hälsovårdsmyndigheten att meddela förordnande om läkarundersökning och om intagande å sjukhus, torde detta i en hel del fall komma att medföra en väsentlig tidsutdräkt. De ojämförligt flesta ärendena av förevarande art skulle givetvis förekomma i städerna, där hälsovårdsmyndigheten enligt förslaget skulle utgöras av hälsovårdsnämnden. Hälsovårdsnämndernas sammanträden äro icke synnerligen täta, och nämndens sammankallande till extra sammanträde torde ofta taga en viss tid i anspråk. Understundom torde det till och med vara omöjligt att

inom rimlig tid få till stånd en beslutsmässig hälsovårdsnämnd. För att härvidlag möjliggöra ett snabbare förfarande synes man lämpligen kunna anlita den utvägen att medgiva sundhetsinspektören befogenhet att i fall, då hälsovårdsmyndighetens beslut icke utan synnerlig fara för smittans spridning kunde avvaktas, meddela interimistiskt förordnande om läkarundersökning och om könssjuk persons intagande å sjukhus, med skyldighet för sundhetsinspektören att omedelbart underställa sålunda meddelat förordnande hälsovårdsmyndighetens prövning. Då sundhetsinspektören är tjänsteläkare och såsom sådan handlar under tjänstemannaansvar, synes det mig icke möta någon betänklighet att anförtro honom en dylik befogenhet. Genom stadgandet att sundhetsinspektörens förevarande beslut skulle underställas hälsovårdsmyndighetens prövning torde erforderlig garanti mot missbruk vara vunnen.

Vad därefter angår kommitténs förslag att hälsovårdsmyndigheten i vissa fall skulle vara nödsakad att förnya en av sundhetsinspektören meddelad föreskrift om ambulatorisk vård och avvakta, huruvida denna förnyade föreskrift av den försumlige åtlyddes, innan myndigheten kunde förordna om haus intagande å sjukhus, synes mig detta innebära en onödig omgång. Det torde knappast vara något att invända emot att hälsovårdsmyndigheten medgives befogenhet att i varje fall, då någon underlåtit att efterkomma av sundhetsinspektören ifråga om sjukbehandling meddelad anmaning eller föreskrift, förordna om den försumliges omedelbara intagande å sjukhus.

Slutligen torde verkställigheten av hälsovårdsmyndighetens beslut kunna anordnas på ett snabbare sätt än det av kommittén föreslagna. Sedan beslut om vidtagande av tvångsåtgärder blivit i behörig ordning fattat, synes det mig icke medföra några betänkligheter att medgiva omedelbar handräckning till sådant besluts verkställande, utan någon avbidan på att den anmälde formligen vägrar att ställa sig beslutet till efterrättelse. Nödig frist för godvilliga åtgärder har ju erbjudits under sundhetsinspektörens föregående anmaningsförfarande.

På grund av vad jag sålunda anført, har jag ifråga om det sanitära tvångsförfarandets procedur i det föreliggande förslaget infört bestämmelser av den innebörd jag nu utvecklat.

I andra avseenden än de nu nämnda har jag icke något att i huvudsak erinra emot kommitténs förslag till sanitärt tvångsförfarande. En del smärre avvikelser från kommittéförslaget torde jag få tillfälle beröra vid redogörelsen för de särskilda bestämmelserna i de föreliggande lagförslagen. Jag övergår nu till denna redogörelse och gör början med förslaget till lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar

### III. Specialmotivering.

#### 1. Förslaget till lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar.

1 § i detta förslag motsvarar 1 § i kommitténs huvudförslag. Legaldefinitionen av begreppet könssjukdom i smittsamt skede är avfattad i överensstämmelse med motsvarande definition i 8 kap. 2 § av lagen den 12 november 1915 om äktenskaps ingående och upplösning. 1 §.

Bestämmelserna i 2 § motsvara stadgandena i 9 och 10 §§ av kommitténs förslag. 2 §.

I 3 § stadgas skyldighet för var och en, som är angripen av könssjukdom, att underkasta sig erforderlig läkarbehandling samt att ställa sig till efterrättelse föreskrift, som av läkare meddelas angående sjukdomens behandling eller till förekommande av smittans spridning. Den sålunda stadgade skyldigheten avser givetvis endast den tid, under vilken sjukdomen befinner sig i smittsamt skede. Bestämmelserna innebära emellertid förpliktelse för könssjuk patient att, om den behandlande läkaren så föreskriver, inställa sig för observation på av läkaren bestämda tider, även om speciell behandling icke pågår. Detta torde kunna få särskild betydelse för tillsynen av syfilispatienter i sekundärstadiet. 3 §.

Därest könssjuk person åsidosätter den i förevarande paragraf stadgade skyldigheten, har den behandlande läkaren att jämlikt 9 § göra anmälan till sundhetsinspektören, vilken det åligger att mot den anmälde inleda sanitärt tvångsförfarande. Någon straffrättslig påföljd för underlåtenhet att fullgöra paragrafens bestämmelser är icke stadgad.

Föreskrifterna i 4 § omhandla rätten till kostnadsfri undersökning och sjukvård samt motsvara bestämmelserna i 4 och 8 §§ av kommittéförslaget med de avvikelser från dessa, för vilka i den allmänna motiveringen redogjorts. Med uttrycket »utensilier» avses bomull, förbandsartiklar, sprutor, sonder m. m. 4 §.

I 5 § stadgas, vilka läkare skola verkställa kostnadsfri undersökning och behandling. Föreskrifterna härom motsvara i huvudsak stadgandena i 5 § av kommitténs förslag med tillägg av de i det föregående berörda bestämmelserna angående skyldighet för vissa städer att anordna poli- 5 §.

kliniker. Angående nämnda polikliniker föreskrives särskilt, att mottagningarna å poliklinik skola anordnas med hänsyn till allmänhetens bekvämlighet. Denna föreskrift avser i främsta rummet, att poliklinik skall hållas öppen även på aftonen. Härjämte stadgas, att mottagningarna å poliklinik skola anordnas så, att besök å polikliniken icke röjer beskaffenheten av den sjukdom, för vilken vård sökes. Ifrågasvarande fordran torde lämpligen kunna uppfyllas på det sätt, att poliklinik för könssjukdomar anordnas i samband med poliklinik för en del andra sjukdomar, till exempel hudsjukdomar, kvinnosjukdomar eller dylikt.

I 5 § av kommitténs förslag har tjänsteläkares skyldighet att verkställa kostnadsfri undersökning och behandling i visst fall gjorts beroende av att vederbörande patient tillhör läkarens tjänstgöringsdistrikt. Denna bestämmelse har icke upptagits i det föreliggande förslaget.

6 §. I 6 § avhandlas frågan om ersättning för kostnadsfri undersökning och behandling. Kommittén har föreslagit, att nämnda ersättning skulle utgå enligt den allmänna läkartaxan. Häremot har medicinalstyrelsen framhållit, att den allmänna läkartaxans ersättningsbelopp vore alltför låga för att kunna tillämpas på hithörande, understundom rätt krävande och tidsödande förrättningar. Härjämte har styrelsen erinrat, att läkartaxans ersättningsbelopp vore stadgade med hänsyn till den omständigheten, att de taxan underkastade tjänsteläkarna till en del vore för sitt arbete ersatta med vissa bestämda avlöningsförmåner. Enligt kommitténs förslag skulle emellertid verkställandet av kostnadsfri undersökning och behandling kunna uppdragas jämväl åt privatpraktiserande läkare. Att erhålla en privatläkare, som vore villig att åtaga sig förevarande uppdrag mot skyldighet att följa allmänna läkartaxan, skulle enligt styrelsens förmenande vara förenat med betydande svårigheter. Av dessa skäl har styrelsen föreslagit, att ersättning för den kostnadsfria undersökningen och behandlingen skulle utgå efter en särskild taxa, avpassad efter det arbete, som kunde tänkas i genomsnitt komma i fråga i varje fall. Sådan taxa borde enligt styrelsens förmenande fastställas av Konungen.

Med hänsyn till vad medicinalstyrelsen sålunda anfört har i förevarande paragraf upptagits bestämmelse därom, att ersättning för kostnadsfri läkarundersökning och ambulatorisk behandling skall utgå enligt av Konungen fastställd taxa. I sammanhang härmed torde emellertid böra erinras om, att frågan om ändring av bestämmelserna i den allmänna läkartaxan för närvarande är föremål för behandling av 1916 års provinsialläkarkommitté. Skulle nämnda kommittés arbeten framdeles komma att föranleda utfärdande av ny allmän läkartaxa, är det ju möjligt, att



denna taxas bestämmelser skulle kunna komma till användning även för nu ifrågakvarande förrättningar. I avbidan härå läres särskild taxa i förevarande fall böra tillämpas.

Stadgandena i 7 § motsvara föreskrifterna i 7 § av kommitténs förslag. 7 §.

Bestämmelserna i 8 § motsvara stadgandena i 3 § av kommittéförelag. 8 §.  
 Vid meddelande av sådan föreskrift, som i förevarande paragraf omförmäles, torde läkaren lämpligen böra anmoda den sjuke att skriftligen erkänna mottagandet av den lämnade föreskriften. Ett sådant förfarande, som redan nu användes av åtskilliga läkare, är uppenbarligen ägnat att hos den sjuke ytterligare inskräpa vikten av att den givna föreskriften iakttages och kan dessutom vara av betydelse i händelse en anmälan mot den sjuke skulle behöva avgivas.

Enligt 9 § åligger det läkare att hos sundhetsinspektören anmäla, 9 §.  
 om könssjuk patient underlåter att ställa sig till efterrättelse föreskrift, som av läkaren jämlikt 8 § meddelats, eller avbryter behandlingen utan att för läkaren styrka, att behandlingen av annan läkare övertagits. Detta stadgande innebär icke, att anmälan till sundhetsinspektören ovillkorligen skall göras så snart läkaren konstaterat, att den sjuke avbrutit behandlingen. I många fall torde det vara lämpligt, att läkaren till en början anmodar den sjuke att till honom insända intyg att annan läkare övertagit behandlingen och först om denna anmodan åsidosättes inskrider med anmälan om saken.

De i 10 § upptagna bestämmelserna motsvara i huvudsak de nu- 10 §.  
 varande stadgandena i kungl. kungörelsen den 3 december 1915 om anmälningsskyldighet i visst fall beträffande könssjukdom i smittsamt skede. Enligt berörda kungl. kungörelse skall anmälan av den behandlande läkaren insändas till pastor i den församling, där den sjuke är kyrkobokförd. Då enligt det föreliggande förslaget sundhetsinspektör har att mottaga alla övriga anmälningar om könssjuka, har det syntts lämpligast, att jämväl anmälningar av nu förevarande art insändas till sundhetsinspektören. För den behandlande läkaren torde det vara mera tilltalande att insända anmälan till en annan läkare än direkt till pastors-ämbete. Jämlikt 18 § i förslaget åligger det sundhetsinspektören att vidare befordra de inkomna anmälningarna.

Stadgandena i 11 § behandla läkares skyldighet att efterforska och 11 §.  
 anmäla smittkällor samt motsvara i huvudsak bestämmelserna i 13 § av

kommittéförslaget. Könssjuk person är naturligtvis icke pliktig att för den behandlande läkaren uppgiva, av vem smittan blivit överförd. Enligt 13 § i kommittéförslaget skulle vederbörande läkare uttryckligen fästa den sjukes uppmärksamhet på detta förhållande. Ett sådant stadgande torde vara ägnat att i viss mån försvaga läkarens vädjan till den sjuke att bidraga till smittkällans oskadliggörande. Med hänsyn härtill har stadgandet i fråga icke upptagits i det föreliggande förslaget.

Enligt förevarande paragraf åligger det den behandlande läkaren att söka utröna, under vilka omständigheter smittan blivit överförd, samt till sundhetsinspektören anmäla, vad i sådant avseende kunnat utrönas. Med denna bestämmelse avses särskilt att befordra upptäckandet av parti-hotell, flickställen och andra bordell-liknande företeelser. Jämlikt förslagets 25 § har sundhetsinspektören att bringa upptäckter av denna art till vederbörande åklagares kännedom.

12 §. Den i 12 § föreskrivna anmälningsplikten är av rent statistisk natur och avser att ersätta de nuvarande bestämmelserna i 59 § 6 mom. läkarinstruktionen. Med hänsyn till den i det föregående berörda önskvärdheten av att de stadganden, som hänföra sig till könssjukdomarnas bekämpande, så vitt möjligt sammanföras i en författning, hava ifrågasvarande bestämmelser upptagits i det föreliggande lagförslaget.

Paragrafen ansluter sig till 12 § i kommitténs förslag med den ändring, att föreskrift införts därom, att de förevarande icke nominativa anmälningarna skola innehålla uppgift om den sjukes boningsort. Denna föreskrift, som föranletts av yrkanden från statistiskt håll, avser att möjliggöra en översikt över könssjukdomarnas lokala utbredning.

13 §. Bestämmelserna i 13 § avhandla allmän åklagares och domstols skyldighet att i vissa fall göra anmälan till vederbörande tjänsteläkare och motsvara stadgandena i 15 § av kommittéförslaget med de avvikelser, för vilka redogörelse lämnats i den allmänna motiveringen.

14 §. Stadgandena i 14 § ansluta sig fullständigt till föreskrifterna i 16 § av kommittéförslaget.

15 §. Bestämmelserna i 15 § avse det anmaningsförfarande, som omförmäles i 17 § av kommitténs lagförslag. Jämlikt sistnämnda paragraf skulle sundhetsinspektörens anmaning innefatta föreläggande för den anmälda att låta undersöka sig antingen av läkare, som på grund av tjänsteställning eller uppdrag hade att kostnadsfritt verkställa hithörande under-

sökningar, eller ock av annan läkare, som av hälsovårdsmyndigheten i förevarande avseende godkändes. Enligt vad kommittén anfört har med ifrågavarande stadgande avsetts att bereda hälsovårdsmyndigheten tillfälle att, då särskild anledning därtill förefunnes, kunna vägra godtagandet av utfärdat läkarintyg. En sådan anordning synes i betänklig grad ägnad att föranleda osäkerhet och konflikter, varför det icke ansetts tillrådligt att upptaga densamma i det föreliggande förslaget. Jämlikt förevarande paragraf har person, som blivit anmäld som smittkälla, frihet att i och för läkarundersökning anlita läkare efter eget val. Emellertid torde det vara lämpligt, att i sundhetsinspektörens nu ifrågavarande anmaning meddelas uppgift om de läkare, som jämlikt förslagets 5 § hava att å vederbörande ort verkställa kostnadsfria undersökningar, samt om dessa läkares adresser och mottagningstider.

Bestämmelserna i 16 § motsvara stadgandena i 18 § av kommittéförslaget. Beträffande den i förevarande paragraf medgivna rätten att fritt välja läkare för sjukbehandling hänvisas till vad under 15 § anförts. 16 §.

Föreskrifterna i 17 § avhandla sundhetsinspektörs ingripande i de fall, då anmälan enligt 9 § till honom inkommit, eller könssjuk, som vårdas av sundhetsinspektören, avbrutit sjukbehandlingen utan att styrka, att behandlingen av annan läkare övertagits. 17 §.

För de fall, då könssjuk, som vårdas av sundhetsinspektören, utan att avbryta behandlingen underlåter att efterkomma av sundhetsinspektören enligt 8 § meddelad föreskrift, har det i förevarande paragraf stadgade anmaningsförfarandet icke ansetts lämpligt. Angående sundhetsinspektörs ingripande i sådana fall stadgas i 21 §.

Bestämmelserna i 18 § ansluta sig till stadgandena i kungl. kungörelsen den 3 december 1915 om anmälningsskyldighet i visst fall beträffande könssjukdom i smittsamt skede. 18 §.

I 19 § första stycket hava sammanförts vissa bestämmelser angående formen för sundhetsinspektörs anmaningar. Dessa bestämmelser äro i kommittéförslaget upptagna under de särskilda paragrafer, i vilka berörda anmaningar där avhandlas. 19 §.

Stadgandena i 19 § andra stycket motsvara föreskrifterna i 24 § av kommitténs förslag.

Enligt 20 § åligger det sundhetsinspektör att underrätta vederbörande läkare om anmaning, som sundhetsinspektören funnit sig föranlåten 20 §.

att tilldela av läkaren vårdad patient. Syftet med denna bestämmelse är att bereda den behandlande läkaren vägledning för bedömande av patienten och tillfälle att härefter rätta sina föreskrifter för denne. Detta torde kunna få särskild betydelse för de fall, då könssjuk person, som blivit anmäld som smittkälla, tagits under behandling av annan läkare än den, som anmält honom.

- 21 och 22 §§. Bestämmelserna i 21 och 22 §§ behandla hälsovårdsmyndighetens ingripande i de fall, då av sundhetsinspektör given anmaning åsidosättes eller könssjuk person, som vårdas av sundhetsinspektören själv, underlåter att efterkomma av denne enligt 8 § meddelad föreskrift. För dessa bestämmelser har redogörelse lämnats i den allmänna motiveringen.
- 23 §. 23 § innehåller enahanda bestämmelser som 25 § i kommittéförslaget.
- 24 §. Stadgandena i 24 § ansluta sig till föreskrifterna i 26 § i kommitténs förslag.
- 25 §. 25 § innehåller föreskrift om sekretess rörande gjorda anmälningar och vad i anledning därav förekommit. För att ifrågavarande föreskrift skall erhålla full effektivitet erfordras att motsvarande bestämmelser införas jämväl i tryckfrihetsförordningen.
- 26 §. 26 § motsvarar 29 § i kommittéförslaget.
- 27 §. I 27 § hava sammanförts de allmänna stadganden angående blivande administrativa lagstiftningsåtgärder, som återfinnas under 2 och 30 §§ i kommittéförslaget.
- 28, 29, 30 och 31 §§. Bestämmelserna i 28, 29, 30 och 31 §§ ansluta sig i allt väsentligt till de föreskrifter, som äro upptagna i 31, 32, 33 och 34 §§ i kommitténs förslag.

## 2. Förslaget till lag om ändring i vissa delar av 14 och 18 kap. strafflagen.

### 14 kap.

- 19 §. För att i möjligaste mån undvika rubbning av de i 14 kap. ingående paragrafernas ordningsnummer hava i 19 § sammanförts de nuvarande stadgandena i 19 och 20 §§ av nämnda kap.

21 § innehåller de i den allmänna motiveringen omförmälda bestämmelserna om straff för utsättande för eller överförande av könsjukdom. 21 §.

Det i denna paragraf förekommande uttrycket »könsjukdom i smittsam skede» har här givetvis samma betydelse, som i 1 § av förslaget till lag angående åtgärder mot utbredning av könsjukdomar.

45 § har enahanda lydelse som motsvarande paragraf i kommitténs förslag, med iakttagande av den ändring, som införts genom lagen den 14 juni 1917, samt den ändring beträffande åtalsrätten, för vilken redogjorts i den allmänna motiveringen. 45 §.

46 § motsvarar 46 § i kommitténs förslag. Därvid har gjorts den ändring, som betingas av lagen den 17 maj 1912. Tillika har vid paragrafens avfattning hänsyn tagits dels till det av särskilda sakunniga den 30 september 1915 avgivna betänkande med förslag om borttagande ur lagstiftningen av straffpåföljden förlust av medborgerligt förtroende, dels ock till det med anledning av nämnda betänkande inom justitiedepartementet utarbetade och av lagrådet granskade förslaget till lag angående ändring i vissa delar av strafflagen (infört som bilaga i propositionen till 1917 års riksdag nr 170, sid. 51—56), vilket förslag är avsett att framläggas för 1918 års riksdag. 46 §.

## 18 kap.

För att vid upphävandet av stadgandena i 9 § undgå uteslutning av nämnda paragrafs ordningsnummer i kapitlet hava de nuvarande bestämmelserna i 7 § uppdelats i två paragrafer med ordningsnummer 7 och 8 samt de nuvarande bestämmelserna i 8 § införts under 9 §. 7, 8 och 9 §§.

För bestämmelserna i 11 § torde någon redogörelse utöver den i allmänna motiveringen lämnade icke vara erforderlig. 11 §.

Sedan den i 12 § stadgade straffskalan i enlighet med kommitténs förslag utvidgats, har nämnda paragraf förändrats i överensstämmelse med lagen den 17 mars 1905 om ändring i vissa strafflagens bestämmelser angående förlust av medborgerligt förtroende. Vid avfattningen har vidare iakttagits den ändring, som skett genom lagen den 14 juni 1917, varjämte hänsyn tagits till det i det föregående under 14 kap. 46 § om- 12 §.

förmälda förslaget om borttagande ur lagstiftningen av straffpåföljden förlust av medborgerligt förtoende.

Departementschefen uppläste härefter de ifrågavarande lagförslagen, vilka voro av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar, och hemställde, att lagrådets utlåtande över förslaget till lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet samt att förslaget till lag om ändring i vissa delar av 14 och 18 kap. strafflagen måtte överlämnas till justitiedepartementet för vidare åtgärd.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

*Åke Karlholm.*

*Bilaga.*

## **Förslag**

til

## **L a g**

### **angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar.**

Härigenom förordnas som följer:

#### 1 §.

Till könssjukdomar räknas i denna lag syfilis (lues), enkelt veneriskt sår (ulcus molle, mjuk chancre) och dröppel (gonorrhœa, gonorrhé), dock endast så länge dessa sjukdomar äro i smittsamt skede.

Könssjukdom skall anses vara i smittsamt skede, så länge symtom å smittsamhet förefinnas eller förnyat framträdande av sådana symtom är att befara.

#### 2 §.

Närmaste befattningen med de åtgärder, som avse att förekomma könssjukdomarnas utbredning, handhaves under hälsovårdsmyndighetens inseende i stad, där stadsläkare finnes, av denne eller, om flera sådana äro antagna, av den främste ibland dem och å annan ort av förste provinsialläkaren i länet.

I stad, där stadsläkare finnes, må, då så prövas erforderligt, av staden uppdragas åt särskild läkare att i vederbörande stadsläkares ställe handhava ifrågavarande befattning. Sådan läkare utses av hälsovårdsnämnden, som jämväl utfärdar instruktion för honom och övar inseende över hans tjänsteverksamhet.

Läkare, varom nu är sagt, benämnes i denna lag sundhetsinspektör.

Med hälsovårdsmyndighet avses enligt denna lag i stad, där stadsläkare finnes, hälsovårdsnämnden och å annan ort Konungens befallningshavande i länet.

#### 3 §.

Var och en, som är angripen av könssjukdom, är pliktig att underkasta sig erforderlig läkarbehandling samt att ställa sig till efterrättelse

föreskrift, som av läkare meddelas angående sjukdomens behandling eller till förekommande av smittans spridning.

#### 4 §.

Befarar någon sig vara angripen av könssjukdom, är han berättigad att utan avgift bliva i sådant avseende undersökt, om han inställer sig hos läkare, varom i 5 § sägs.

Den, som finnes behäftad med könssjukdom, men ej är i behov av sjukhusvård, äger ock rätt att av sådan läkare utan avgift erhålla behandling för sjukdomen, så framt det kan ske hos läkaren, ävensom att kostnadsfritt bekomma läkemedel och utensilier, som därvid föreskrivas.

Erfordras enligt denna lag intyg angående undersökningen eller behandlingen, skall sådant intyg av läkare, varom nyss sagts, utan avgift till vederbörande utlämnas.

Könssjuk, för vilken sjukhusvård finnes erforderlig, äger att utan avgift åtnjuta vård och underhåll å allmänt sjukhus i enlighet med vad därom finnes särskilt stadgat.

#### 5 §.

Kostnadsfri undersökning och behandling, varom i 4 § sägs, verkställas av provinsialläkare, extra provinsialläkare, stadsläkare, köpingsläkare och municipalläkare.

I stad, där stadsläkare finnes, må, då så prövas lämpligt, av staden uppdragas åt annan läkare att i stadsläkares ställe utföra ifrågasvarande förrättning. Erfordras flera läkare för utförande av dylik förrättning, vare staden pliktig ombesörja, att läkare till nödigt antal, däribland så vitt lämpligen kan ske minst en kvinnlig, finnas för ändamålet tillgängliga. Då beslut fattats att för ändamålet anställa särskild läkare, utses sådan av hälsovårdsnämnden, som jämväl har att öva inseende över hans tjänsteverksamhet och härför meddela nödiga föreskrifter.

I stad, som har ett invånarantal av tjugutusen eller därutöver, skall tillfälle till sådan kostnadsfri undersökning och behandling, varom i 4 § sägs, beredas å nödigt antal polikliniker. Kostnaden för sådan poliklinik, med undantag av vad som enligt 6 § utgår av statsmedel, bestrides av staden. Mottagningarna å poliklinik skola anordnas med hänsyn till



allmänhetens bekvämlighet och på sådant sätt, att besök å polikliniken icke röjer beskaffenheten av den sjukdom, för vilken vård sökes.

Läkare, som i andra stycket avses, ävensom föreståndare för i tredje stycket omförmäld poliklinik skall, där så kan ske, hava erhållit särskild utbildning i fråga om könssjukdomar.

#### 6 §.

Ersättning för förrättning, varom i 4 § sägs, däri inbegripen serologisk, bakteriologisk eller annan dylik undersökning, där sådan av läkaren anses erforderlig, utgår enligt av Konungen fastställd taxa och bestrides, jämte kostnaden för föreskrivna läkemedel och utensilier, av statsmedel.

Föreskrifter om sättet och ordningen för ersättningens utbekommande meddelas av Konungen.

#### 7 §.

Kan på sannolika skäl antagas, att könssjukdom vunnit utbredning bland befolkningen å sådan ort på landet, som är belägen på längre avstånd från vederbörande provinsial- eller extra provinsialläkares bostad, äger Konungens befallningshavande förordna nämnde läkare eller annan läkare, som därtill kan finnas villig, att besöka orten för att tillhandagå befolkningen med undersökning och behandling, varom i 4 § sägs.

För sådan resa utgår av statsmedel ersättning efter den klass i gällande resereglemente, som är för provinsialläkare bestämd; och gälle om ersättning för därvid utförd undersökning och behandling samt föreskrivna läkemedel och utensilier vad i 6 § sägs.

#### 8 §.

Läkare, som under utövning av läkarverksamhet iakttaga fall av könssjukdom, åligger att upplysa den sjuke om sjukdomens art och smittfarlighet samt till honom överlämna föreskrift om vad han har att iakttaga angående sjukdomens behandling och till förekommande av smittans spridning. I sådan föreskrift skall särskilt erinras om gällande bestämmelser angående förbud för könssjuk att ingå äktenskap samt angående straff för gärning, som innebär fara för könssjukdoms spridning.

Från vad sålunda är stadgat skall dock undantag göras i det fall, att läkaren finner den sjukes hälsotillstånd eller andra förhållanden oundgängligen kräva, att sjukdomens beskaffenhet tillsvidare icke för honom yppas, eller för den händelse den sjuke är barn under femton år. I sistnämnda fall har läkaren att i stället underrätta barnets målsman eller annan, som har barnet i sin vård, om sjukdomens art och smittfarlighet, så ock om vad som bör iakttagas till förekommande av smittans spridning.

Formulär till föreskrift, som i denna paragraf omförmäles, fastställas av medicinalstyrelsen.

### 9 §.

Finner läkare, som har könssjuk person under behandling, att den sjuke underlåter att ställa sig till efterrättelse föreskrift, som av läkaren jämlikt 8 § meddelats, eller har den sjuke avbrutit behandlingen utan att för läkaren styrka, att behandlingen av annan läkare övertagits, är läkaren pliktig att därom hos sundhetsinspektören i orten göra skriftlig anmälan.

### 10 §.

Har läkare under utövning av läkarverksamhet iakttagit fall av könssjukdom eller behandlat någon för sådan sjukdom och blir det läkaren känt, att den sjuke, medan sjukdomen är i smittsamt skede, ämnar utan att söka Konungens tillstånd träda i äktenskap, åligger det läkaren att ofördröjligen hos sundhetsinspektören i orten göra skriftlig anmälan om förhållandet.

### 11 §.

Läkare, som under utövning av läkarverksamhet iakttagit fall av könssjukdom, är pliktig att, där sjukdomen veterligen icke förut blivit av annan läkare iakttagen eller behandlad, av den sjuke söka utröna, av vem och under vilka omständigheter smittan blivit överförd, samt senast inom nästa dags utgång till sundhetsinspektören i orten skriftligen anmäla, vad i sådant avseende kunnat utrönas, med utsättande, där någon angivits såsom smittkälla, av dennes namn och bostad.

### 12 §.

Läkare, som under utövning av läkarverksamhet iakttagit fall av könssjukdom, är pliktig att, där sjukdomen veterligen icke förut

blivit av annan läkare iakttagen eller behandlad, senast inom nästa dags utgång till sundhetsinspektören i orten om sjukdomsfallet göra skriftlig anmälan, vari skall uppgivas sjukdomsbenämningen samt den sjukes kön, ålder och boningsort, varemot den sjukes namn ej må utsättas.

Formulär till här omförmälda anmälningar fastställas av medicinalstyrelsen.

### 13 §.

Bliver någon av allmän åklagare ställd under åtal för brott, som omförmäles i 14 kap. 21 §, 15 kap. 12, 13, 14 eller 15 §, 18 kap. 7, 8, 9 eller 10 § strafflagen, eller för gärning, som i 18 kap. 13 § 1 mom. samma lag sägs och som innebär uppfordran eller inbjudan till otukt, åligger det åklagaren att, så snart stämning delgivits den tilltalade eller denne blivit för brottet häktad, göra skriftlig anmälan därom i förra fallet till sundhetsinspektören i orten och i det senare till den vid häktet anställde eller anlitade läkaren.

Anhängiggöres sådan talan av enskild part, åligger det domstolen att omedelbart efter målets första handläggning därom underrätta sundhetsinspektören i orten eller, därest den tilltalade därvid förklarats häktad, den vid häktet anställde eller anlitade läkaren.

### 14 §.

Finnes till sundhetsinspektören inkommen anmälan, som i 9, 11 eller 13 § omförmäles, avse person, som vistas inom annat hälsovårdsdistrikt, varde den överlämnad till sundhetsinspektören inom detta distrikt.

Avser sådan anmälan i tjänst varande medlem av krigsmanskap, skall den överlämnas till vederbörande militärläkare. Anmälan angående person, som är intagen i straff- eller tvångsarbetsanstalt eller häkte, varde överlämnad till anstaltens eller häktets läkare.

### 15 §.

Har till sundhetsinspektören inkommit anmälan enligt 13 § eller finnes uppgift om smittkälla, som lämnats i en enligt 11 § till honom inkommen anmälan, vara grundad på sannolika skäl, och skall ej enligt 14 § anmälan överlämnas till annan läkare, tillställe sundhetsinspektören den anmälde anmaning att inom utsatt kort tid till utrönande, huruvida han är behäftad med könssjukdom, låta sig av läkare undersökas samt,

såvitt undersökningen ej verkställas av sundhetsinspektören själv, därom hos denne förete intyg.

Närmare föreskrifter angående sättet för undersökningens verkställande utfärdas av medicinalstyrelsen, som jämväl har att fastställa formulär till intyg, som över dylik undersökning utfärdas.

#### 16 §.

Har vid undersökning, som enligt 15 § verkställts, den anmälda funnits behäftad med könssjukdom, tillställe sundhetsinspektören den sjuke anmaning att inom utsatt kort tid för undergående av sjukbehandling inställa sig hos läkare samt, såvitt sjukbehandlingen ej verkställas av sundhetsinspektören själv, därom hos denne förete intyg.

Anses den sjuke icke kunna utan synnerlig fara för smittans spridning vårdas utom sjukhus, tillställe sundhetsinspektören honom anmaning att inom utsatt kort tid låta intaga sig till vård å allmänt sjukhus och till sundhetsinspektören insända intyg om intagandet.

#### 17 §.

Har till sundhetsinspektör inkommit anmälan enligt 9 § eller har könssjuk, som vårdas av sundhetsinspektören, avbrutit sjukbehandlingen utan att för sundhetsinspektören styrka, att behandlingen av annan läkare övertagits, tillställe sundhetsinspektören den sjuke anmaning, som i 16 § sägs.

Föreligger från den sjukas sida uppenbar tredska, må dock ärendet omedelbart behandlas på sätt i 21 § angives.

#### 18 §.

Inkommer till sundhetsinspektör anmälan, som i 10 § sägs, åligger det sundhetsinspektören att ofördröjligen översända anmälan till pastor i den församling, där den anmälda är kyrkobokförd. Pastor har att, därest äktenskapsbetyg för den anmälda är eller varder utfärdat, genast översända anmälan till den myndighet, hos vilken hinder mot äktenskapet må anmälas.

#### 19 §.

Anmaning, varom i 15, 16 och 17 §§ sägs, skall meddelas skriftligt och innehålla erinran om den påföljd, som för underlåtenhet att ställa sig densamma till efter rättelse i 21 § angives.

Avser anmaningen barn under femton år, skall densamma givas åt barnets målsman eller annan, som har barnet i sin vård.

### 20 §.

Har könssjuk, som av sundhetsinspektör erhållit anmaning, varom i 15, 16 eller 17 § sägs, enligt inkommet intyg tagits under behandling av läkare, åligger det sundhetsinspektören att ofördröjligen meddela den behandlande läkaren skriftlig underrättelse om den givna anmaningen och anledningen till densamma.

### 21 §.

Underlåter någon att efterkomma av sundhetsinspektör meddelad föreskrift, varom i 8 § sägs, eller anmaning, som i 15, 16 eller 17 § omförmåles, varde ärendet av sundhetsinspektören hänskjutet till hälsovårdsmyndigheten, som äger att om läkarundersökning eller om könssjuk persons intagande å allmänt sjukhus förordna.

Anses hälsovårdsmyndighetens beslut icke kunna utan synnerlig fara för smittans spridning avvaktas, må sundhetsinspektören meddela förordnande, som i första stycket sägs. Sådant förordnande skall omedelbart underställas hälsovårdsmyndighetens prövning. Förordnande lände emellertid till efterrättelse, intill dess annorlunda kan varda i vederbörlig ordning beslutat.

### 22 §.

För verkställande av förordnande, varom i 21 § sägs, äro sundhetsinspektör och hälsovårdsmyndighet berättigade att av polismyndighet och kronobetjäning erhålla erforderlig handräckning.

### 23 §.

Har till vederbörande militärläkare eller läkare vid straff- eller tvångsarbetsanstalt eller häkte inkommit anmälan om person, varom i 14 § andra stycket sägs, ankomme å nämnda läkare att föranstalta om undersökning till utrönande, huruvida den anmälda är behäftad med könssjukdom, och, om sådan sjukdom föreligger, om nödig sjukbehandling.

### 24 §.

Finnes person, mot vilken förfarande enligt denna lag pågår, hava flyttat till annat hälsovårdsdistrikt eller inträtt i eller upphört med tjänst-

göring såsom krigsman eller intagits i eller frigivits från straff- eller tvångsarbetsanstalt eller häkte eller förflyttats från sådan anstalt eller häkte till annan dylik anstalt eller annat häkte, vare vederbörande sundhetsinspektör, militärläkare eller läkare vid anstalten eller häktet skyldig att om vad i ärendet förekommit meddela skriftlig underrättelse till den läkare, som enligt denna lag har att med ärendet taga vidare befattning.

## 25 §.

Vad hos hälsovårdsmyndighet eller sundhetsinspektör, militärläkare eller läkare vid straff- eller tvångsarbetsanstalt eller häkte förekommit i ärende, som avses i denna lag, må ej av någon, som på grund av sin tjänstebefattning eller sitt uppdrag erhållit kunskap därom, yppas för obehöriga. Protokoll och handlingar i sådant ärende skola så förvaras, att de icke kunna av obehöriga åtkommas. Den, mot vilken förfarande enligt denna lag inletts, vare berättigad att taga del av protokoll och handlingar i ärendet; och äge i fall, då någon blivit ställd under åtal för brott, varom i 14 kap. 21 § strafflagen förmåles, domstolen och åklagaren att, på begäran, undfå besked, huru den föranstaltade läkareundersökningen utfallit.

Är på grund av anmälan, som enligt denna lag till sundhetsinspektören inkommit, skälig anledning antaga, att gärning, som i 18 kap. 11 § strafflagen sägs, blivit övad, åligger det sundhetsinspektören att, utan hinder av vad i första stycket är sagt, om förhållandet göra anmälan till vederbörande åklagare.

## 26 §.

Mot hälsovårdsnämnds beslut i ärende, som avses i denna lag, må talan föras genom besvär hos Konungens befallningshavande inom tid, som eljest gäller för överklagande av hälsovårdsnämnds beslut.

I Konungens befallningshavandes beslut må ändring sökas genom besvär hos Konungen inom den tid, som för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut är bestämd.

Utän hinder av klagan lände beslut till efterrättelse intill dess annorlunda kan varda vederbörligen förordnat.

## 27 §.

Om de särskilda åtgärder, som till motarbetande av könssjukdomarnas utbredning kunna finnas erforderliga i fråga om krigsmanskap, förordnar Konungen.

Konungen förordnar ock om de åtgärder, som erfordras för att bland allmänheten sprida kunskap om könssjukdomarnas natur och smittfarlighet, om de medel, som stå till buds för att hindra smittas överförande, och om skyldigheten för en var, som angripits av sådan sjukdom, att skyndsamt söka läkarvård.

## 28 §.

Åsidosätter ämbets- eller tjänsteman skyldighet, som enligt denna lag åligger honom, ansvare såsom för tjänstefel.

Underlåter vid häkte anlita läkare, som ej är att till ämbets- eller tjänsteman hänföra, att iakttaga vad honom enligt 23 eller 24 § åligger eller överträder annan än ämbets- eller tjänsteman vad i 25 § första stycket stadgas, straffes med böter, högst femhundra kronor.

Försummar läkare att iakttaga vad honom enligt 8, 9, 10, 11 eller 12 § åligger och är ej försummelsen att såsom tjänstefel enligt första stycket anse, böte högst tvåhundra kronor.

## 29 §.

Åtal för överträdelse, varom i 28 § andra eller tredje stycket sägs, anhängiggöres vid allmän domstol och utföres av allmän åklagare.

## 30 §.

Böter, som enligt denna lag ådömas, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

## 31 §.

Genom denna lag upphävas:

kungl. cirkuläret den 10 juni 1812 till samtliga landshövdingar angående åtgärder till förekommande av veneriska smittans spridande,

kungl. breven den 3 april 1839 och den 27 mars 1843 angående åtgärder till förekommande av veneriska smittans spridande genom från utrikes ort ankommande skeppsbesättningar,

kungl. kungörelsen den 3 december 1915 om anmälningsskyldighet i visst fall beträffande könssjukdom i smittosamt skede,

samt i övrigt alla av Kungl. Maj:t, Konungens befallningshavande, eller annan myndighet utfärdade reglementen, påbud och föreskrifter, i

vad desamma innehålla mot denna lag stridande bestämmelser angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1919.

I stad, där inskrivning av lösaktiga kvinnor för läkarbesiktning ägt rum, skall sådan inskrivning upphöra från och med dagen efter den, då denna lag, enligt därå meddelad uppgift, av trycket utkommit i Svensk författningssamling.

---



## Förslag

till

## Lag

om ändring i vissa delar av 14 och 18 kap. strafflagen.

Härigenom förordnas, att 14 kap. 19, 20, 21, 45 och 46 §§ samt 18 kap. 7, 8, 9, 11 och 12 §§ strafflagen skola hava följande ändrade lydelse:

### 14 KAP.

#### 19 §.

Förgiftar någon i uppsåt att skada andra till liv eller hälsa, varor, som till salu hållas; eller vad annat som helst, så att allmän fara för människors liv eller hälsa därav kommer; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år. Får någon av den förgiftning död eller svår kroppsskada; vare lag, som i 18 § skils.

Har någon, utan uppsåt, orsakat förgiftning, som i 1 mom. sägs, och söker ej, ändå att han det varse blivit, att faran därav, så vitt ske kan, genast avvärja; vare förfallen till straffarbete från och med sex månader till och med två år. Får någon av förgiftningen svår kroppsskada; då skall till straffarbete från och med två till och med sex år dömas. Ljuter någon därav döden; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år.

#### 20 §.

Bryter den, som till försäljning av gift berättigad är, emot föreskrift, som till förekommande av missbruk eller skada därav blivit given, eller säljer eller utlämnar den gift, som därtill oberättigad är, och får någon av giftet döden; dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år. Får någon av giftet svår kroppsskada; då skall till fängelse i högst sex månader dömas.

## 21 §.

Har någon, som lider av könssjukdom i smittsamt skede, med vetenskap eller misstanke därom, genom könsumgänge eller eljest under övande av otukt utsatt annan för fara att bliva smittad; dömes till fängelse eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till böter, ej under femtio riksdaler. Blev sjukdomen överförd, må straffet höjas till straffarbete i högst två år.

Har någon på annat sätt, än nu är sagt, uppsåtligen eller genom grov vårdslöshet utsatt annan för fara att bliva smittad av könssjukdom; dömes till fängelse eller böter. Blev sjukdomen överförd; må ock i ty fall straffet höjas till straffarbete i högst två år.

## 45 §.

Misshandel, som i 12 eller 13 § sägs, ändå att den skett emot maka, styv- eller svärföräldrar, adoptivföräldrar, fosterföräldrar, förmyndare, husbonde eller annan förman, så ock brott efter 15 eller 37 §, må ej åtalas av allmän åklagare, där ej målsägande brottet till sådant åtal angiver, eller det blivit förövat under sabbat eller vid sådant tillfälle eller å sådan ort, som i 11 kap. 9 eller 15 § omförmäles. Har brott, som i 21 § sägs, begåtts mot maka, må det ej av allmän åklagare åtalas, där det ej av målsägande till sådant åtal angives.

Vållande, varom i 17 § sägs, må ej åtalas av annan än målsägande.

## 46 §.

Den, som gjort sig förfallen till straff efter 19 § 1 mom., 28 eller 40 §, eller i annat fall, än 34 § avser, fälles till straff efter 1 eller 2 § eller 18 § 1 mom., skall ock dömas till påföljd enligt 2 kap. 19 §. Lag samma vare, om någon efter 18 § 2 mom. eller 27 § provas skyldig till straffarbete i minst sex månader.

## 18 KAP.

## 7 §.

Övar man otukt med kvinna, som ej fyllt tolv år, dömes till straffarbete från och med fyra till och med åtta år och, om hon av gärningen fick svår kroppsskada eller död, till straffarbete från och med åtta till och med tio år eller på livstid.

8 §.

Övar man otukt med kvinna, som fyllt tolv, men ej femton år, dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader.

9 §.

Den, som övar otukt med avvita kvinna, dömes till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år.

11 §.

Var, som vanemässigt eller för att därmed bereda sig vinning förleder till, förmedlar eller på annat sätt främjar otukt mellan andra; dömes för koppleri till straffarbete i högst fyra år eller fängelse i högst sex månader.

Till straff, som nu är sagt, skall ock dömas, där någon, utan att hava gjort sig skyldig till sådant förfarande, som i 1 mom. sägs, för egen vinning stadigvarande utnyttjar annans otuktiga levnadssätt.

12 §.

Föräldrar, adoptivföräldrar, fosterföräldrar, förmyndare, lärare eller andra, som till otukt med annan förleda barn eller dem, som under deras lydnad eller uppsikt ställda äro; varde, ändå att det ej skett på sätt, som i 11 § sagt är, dömda till straffarbete från och med två till och med sex år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande; må tiden för straffarbetet till sex månader nedsättas eller ock till fängelse dömas.

Den, som efter denna § gjort sig skyldig till straffarbete i minst sex månader, skall ock dömas till påföljd enligt 2 kap. 19 §.

---

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1919.

---

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd fredagen  
den 8 februari 1918.*

Närvarande:

Justitieråden GULLSTRAND,  
VON SETH,  
WEDBERG,  
Regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över civil-ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 2 oktober 1917, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till *lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar*.

Tillika hade till lagrådet överlämnats utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet samma den 2 oktober 1917, enligt vilket Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändring i vissa delar av 14 och 18 kap. strafflagen*.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av byråchefen i medicinalstyrelsen Sigurd Ribbing.

I anledning av förslagen avgåvos följande yttranden av lagrådet och dess särskilda ledamöter:

**Förslag till lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar.**

## 8 och 9 §§.

Justitieråden *Gullstrand* och *Wedberg*:

Enligt vad kommittémotiven giva vid handen, har det icke varit avsett, att i 8 § omförmälta skyldighet skall åligga läkaren i förhållande till annan än patient. Med uttrycket »under utövning av läkarverksamhet» har kommittén blott velat angiva, att det är likgiltigt, huruvida patienten hänvänt sig till läkaren för könssjukdom eller för annan sjukdom. Då emellertid paragrafens avfattning lärer innebära, att läkarens ifrågavarande skyldighet inträder även när han under utövning av läkarverksamhet tillfälligtvis iakttagit könssjukdom hos annan än den, som han undersöker eller vårdar, torde till angivande av verkliga meningen någon omredigering böra vidtagas. Sker så, bör jämkning ske i vissa följande paragrafer, som innehålla uttrycket »under utövning av läkarverksamhet iakttagit».

Anmälningsskyldighet enligt 9 § åligger endast den läkare, som har könssjuk person under behandling. Har läkare väl iakttagit könssjukdom och meddelat den sjuke föreskrift enligt 8 §, men dock ej själv tagit patienten under behandling, utgör dennes underlåtenhet att rätta sig efter föreskriften ej anledning för läkaren att inskrida, med mindre han är sundhetsinspektör (21 §) eller sådant fall föreligger, som avses i 10 §. Att sålunda den sjuke genom att helt åsidosätta föreskriften om sjukdomens behandling kan undandraga sig läkarens kontroll, synes icke vara tillfredsställande. Det hemställes förty, att uttrycket »har könssjuk person under behandling» måtte utbytas mot »på sätt i 8 § sägs, iakttagit fall av könssjukdom», varav skulle föranledas viss jämkning av paragrafen i övrigt. Tydligt är, att det föreslagna uttrycket även omfattar den händelse, att läkaren behandlar en patient, vars könssjukdom redan förut iakttagits av annan läkare. Det synes fördensskull överflödigt att, på sätt flerstädes i förslaget skett, såsom skilda fall upptaga, att könssjukdom iakttagits och att den behandlats.

Justitierådet *von Seth* och regeringsrådet *Planting-Gyllenbåga*:

Mot stadgandet i 8 § i och för sig torde icke vara något att erinra.

Emellertid kan det ju mycket väl inträffa, att den läkare, som först iakttagit ett fall av könssjukdom, icke befattat sig med behandling av dylika åkommor eller att den sjuke ej vill anlita honom för sin könssjukdom. Den föreskrift angående sjukdomens behandling nämnde läkare har att meddela kommer för sådan händelse att i främsta rummet innefatta anvisning att söka annan läkare. Givetvis bör det sörjas för att denna anvisning icke åsidosättes. Något stadgande av dylik innebörd finnes emellertid icke i förslaget för annan händelse, än att föreskriften lämnats av sundhetsinspektör, för vilket fall bestämmelse meddelas i första stycket av 21 §. Vad i 9 § stadgas äger nämligen enligt ordalydelsen icke avseende å annan läkare än den, som fått könssjuk person under behandling.

Det förefinnes alltså härutinnan en lucka i förslaget, som bör undanröjas.

11 och 12 §§.

Justitierådet *Wedberg*:

Då förutsättningarna för anmälningsskyldighet äro desamma enligt båda dessa paragrafer, synes det lämpligt, att skyldigheten fullgöres genom en enda anmälan enligt fastställt formulär. Ändras förslaget i nu antydd riktning, lära i sammanhang härmed de båda paragraferna böra hoparbetas till en, varvid beträffande anmälans innehåll främst torde angivas vad därom är i 12 § stadgat.

13 §.

Justitierådet *von Seth*:

Förslaget upptager icke någon bestämmelse motsvarande den i 14 § av kommitténs förslag, enligt vilken anmälan, som i förevarande paragraf avses, skulle ske jämväl, då någon enligt bestämmelserna i lagen om lösdriwares behandling varnats eller häktats för yrkesmässig skörlevnad. Huvudskälet härtill kan med ledning av motiven sammanfattas därhän, att man befarat att därigenom på en omväg få tillbaka reglementeringen, som man på goda grunder velat för framtiden avskaffa.

Det må ock medgivas, att det sätt, varpå kommittéförslaget genom den avfattning 14 § fått begränsat det sanitära ingripandet, kan giva anledning till betänkligheter i nämnda riktning.

Å andra sidan lär emellertid icke få förbises, att sannolikheten att med tillhjälp av ett stadgande i ungefärlig överensstämmelse med det i kommittéförslagets 14 § kunna anträffa och oskadliggöra smittokällor är en helt annan än den, som förefinnes att med begagnande av de utvägar, som enligt det remitterade förslaget skulle stå till buds, vinna något i nämnda hänseende; och då man ej dragit sig för att låta ett åtal, huru obefogat det än må vara, enligt något av de i förevarande paragraf uppräknade lagrummen i strafflagen berättiga till tvångsingripande, synas tillräckliga skäl näppeligen föreligga att icke begagna även de tillfällen därtill lösdrivarlagens tillämpning bereder.

De betänkligheter, som, på sätt ovan nämnts, mött mot ett godtagande av kommitténs 14 § oförändrad, torde kunna hävas genom att åt bestämmelserna om det sanitära ingripandet gives sådant innehåll, att desamma icke komma att vidlådas av den ensidighet, som otvivelaktigt förefinnes hos kommittéförslaget i denna del.

Detta synes kunna ske genom en sådan omredigering av den av kommittén föreslagna formuleringen, att anmälan till sundhetsinspektör eller läkare kommer att skola ske i varje fall, då beträffande någon, som varnats eller häktats för lösdriveri, sådana upplysningar vunnits om hans föregående levnadssätt, att anledning finnes till antagande, såväl att han kan vara smittad av könssjukdom, som att han är att anse som farlig såsom eventuell smittospridare. Genom en bestämmelse av detta innehåll vunnas även den fördelen, att möjlighet bereddes att indraga under förfarandet även en del manliga individer, som eljest komme att lämnas oberörda av detsamma, t. ex. soudenörer, som sakenade andra förvärvskällor, vissa alkoholister och andra, vilkas levnadsvanor göra dem misstänkta.

En bestämmelse sådan som den ifrågasatta förutsätter emellertid, om den skall kunna få någon betydelse, att man har visshet, att även efter en snart förestående revision av gällande bestämmelser om lösdrivarbehandlingen sådana föreskrifter därom komma att gälla, att åtminstone ett avsevärt antal av de individer, som nu falla under begreppet lösdrivare, fortfarande komma att behandlas som sådana.

Så lär väl emellertid komma att bli förhållandet. Det kan ej gärna förutsättas, att samhället skulle avstå från att ingripa mot sådana från olika synpunkter farliga element som de, om vilka det här är fråga. De skäl, som från vissa håll anförts emot att under behandlingen

som lösdrivare indraga den typiskt kvinnliga formen av lösdriveriet, ovillighet mot samhällsnyttig förvärvsverksamhet i förbindelse med prostitution, synas mera träffa det nuvarande behandlingssättet än själva den principiella frågan om det allmännas ingripande överhuvudtaget. Vad sålunda t. ex. invändes därom, att man ej har utsikt att med lösdrivarförfarandet träffa de allra yngsta individerna, beror givetvis på att det i nu gällande författningar stadgade förfarandet är sådant, att det föga lämpar sig att användas mot dessa ungdomar, och att man därför drager sig för att tillämpa lagen mot dem. Ordnares däremot saken så, att första steget mot en ungdomlig lösdrivare bleve en varning, som förbundnes med övervakning, ordnad i ungefärlig överensstämmelse med den tillämnade övervakningen av villkorligt dömda, och som följaktligen ej skulle behöva offentliggöras, och att nästa steg bleve intagning å lämplig uppfostringsanstalt, vore nämnda betänklighet mot lagens tillämpande säkerligen i stort sett undanröjd. Den andra huvudinvändningen eller den, att det nuvarande tvångsarbetet visat sig skäligen ineffektivt gent emot de prostituerade, träffar ännu mindre själva principfrågan. Detsamma kan med ungefär lika goda skäl anmärkas ifråga om de manliga lösdrivarna. Även bland dem är återfallsprocenten synnerligen stor, men att det allmänna därför borde avstå från att ingripa mot dem, har veterligen icke från något håll ifrågasatts. Det torde för övrigt vara så, att just det sätt, varpå lösdrivarlagen hittills tillämpats mot de prostituerade kvinnorna, varit mera ägnat att motverka än att befärja deras återvändande till ett ordnat levnadssätt, men på detta tillämpningssätt skulle det ju i varje fall komma att göras slut genom förevarande lag.

I vilken riktning en reform av lösdrivarlagen än kommer att gå, synes det alltså kunna förutsättas, att en stor mängd från nu ifrågavarande synpunkt smittofarliga individer komma att träffas av dess bestämmelser; och det lär under sådana förhållanden vara föga lämpligt att, om man överhuvudtaget vill vidtaga åtgärder för smittokällors uppspårande, fränsäga sig de jämförelsevis stora möjligheter i angivna hänseende, som erbjudas genom ett sanitärt ingripande mot vissa kategorier utav de av nämnda lags bestämmelser träffade individerna, förutsatt att ingripandet även mot dem ordnas så, som förslaget stadgar beträffande övriga misstänkta smittokällor, och i övrigt sker på riktigt sätt. Även för dessa individer själva är det ju av största vikt, att de så fort som möjligt komma under ordentlig vård, i den mån de äro könssjuka.

Att man icke härigenom kan komma åt en stor kategori från smittosynpunkt synnerligen farliga individer, de hemligt prostituerade kvin-



norna, är ju en sak, som icke kan hjälpas, då det givetvis icke kan ifrågasättas, att på konstlad väg åt bestämmelserna mot lösdriveri skulle givas en vidsträcktare tillämpning gent emot kvinnor än gent emot män. Å andra sidan är det uppenbart, att med lämpliga föreskrifter om vad som är att hänföra till lösdriveri och med en icke alltför formbunden tillämpning av dessa en hel del till samhällsnyttigt arbete ovilliga individer såväl av mankötet som av kvinnokötet, vilka nu under en eller annan skenförevändning lyckas undandraga sig att behandlas som lösdriverare, borde kunna berövas denna möjlighet.

#### 14 §.

##### *Lagrådet:*

Det är tydligt, att sundhetsinspektören själv kan under utövning av läkarverksamhet komma i sådan situation, att han, därest annan innehaft hans befattning, skolat till denne göra anmälan jämlikt 9, 10 eller 11 §. Förslaget tager hänsyn till denna möjlighet, såvitt angår de i 9 § åsyftade fallen, och meddelar härom särskilda bestämmelser i 17 och 21 §§. Någon motsvarighet till dessa bestämmelser finnes däremot ej i vare sig 15 eller 18 § vilka avhandla sundhetsinspektörens åligganden efter mottagen anmälan jämlikt 11 eller 10 §; och i det avseende, varom förmåles i nu förevarande paragraf, finnes ej ens beträffande 9 §:s fall något omedelbart tillämpligt stadgande. Dessa inkonsekvenser i förslaget böra avhjälpas antingen så, att sundhetsinspektörens skyldigheter uti ifrågavarande hänseenden lämnas i allo utan uttrycklig reglering i lagtexten, eller så, att samtliga fall där beaktas. Väljes den senare utvägen, torde de antydda bestämmelserna i 17 och 21 §§ böra uppgå i ett särskilt stadgande av innehåll att, där jämlikt 9, 10 eller 11 § skyldigheten att hos sundhetsinspektör göra anmälan skulle åligga honom själv, han har att förfara så, som hade anmälan till honom inkommit.

Om de åtgärder beträffande statistiken, vilka, motsvarande anmälan enligt 12 §, skola i nu avsett fall åligga sundhetsinspektören, torde föreskrifter, i den mån sådana må befinnas nödiga, böra givas av vederbörande administrativa myndighet.

Stadgandet i andra stycket om anmälan överlämnande till vederbörande militärläkare vilar enligt kommittémotiven på den åskådning, att menige och underbefäl av manskapet kunna, såsom stående under krigslagarna, i disciplinär väg tillhållas att underkasta sig såväl läkarundersökning som erforderlig sjukbehandling och att förty något sär-

skilt sanitärt tvångsförfarande mot dem icke behöver anordnas. Mot denna åskådningens riktighet lärer någon invändning icke vara att göra. Men förslaget beteckning för den grupp av krigsmän, beträffande vilken undantagsstadgandet skall tillämpas, torde, fränsett att den ej väl överensstämmer med krigslagarnas uttryckssätt, knappast motsvara den angivna grunden för stadgandet. Detta synes böra avse anmälningar beträffande krigsmän av manskaps grad.

I detta sammanhang må jämväl påpekas, att »krigsmanskaps» i 27 § lärer böra utbytas mot »krigsmän», om man så vill med tillägget »av manskaps grad».

## 25 §.

*Lagrådet:*

Protokoll och handlingar, varom här förmäles, torde vara av den art, att frågan om deras tillgänglighet är att bedöma enligt tryckfrihetsförordningen. Vad förevarande paragraf innehåller om rätt att taga del av protokoll och handlingar bör alltså utgå; det tillhör ej allmän lag att därom giva regler. Bestämmelsen, att protokoll och handlingar skola så förvaras, att de icke kunna av obehöriga åtkommas, synes däremot såsom en blott ordningsföreskrift vara väl försvarlig, liksom även stadgandet om skyldighet att lämna domstol eller åklagare besked om resultatet av läkarundersökning har sin uppgift att fylla vid sidan av grundlagens bestämmelser.

## 31 §.

*Lagrådet:*

För tydligare angivande av syftet med det generella upphävande, varom stadgas i sista ledet av denna paragraf, torde paragrafens avfattning böra jämkas så, att upphävandet kommer att gälla de bestämmelser uti ifrågavarande påbud och föreskrifter, vilka innefatta reglementering av prostitution eller eljest strida mot nya lagen.

---

**Förslag till lag om ändring i vissa delar av 14 och 18 kap. strafflagen.**

14 kap.

21 §.

Justitierådet *Wedberg*:

Till avlägsnande av en redaktionell oegentlighet i första punkten torde uttrycket »eljest under övande av otukt» böra utbytas mot »annan, otuktig gärning».

Justitierådet *von Seth*:

Avfattningnn av första stycket skulle kunna giva anledning till en säkerligen icke avsedd tydning beträffande förslaget ställning till frågan om konsumganges moralitet överhuvudtaget. Antydna oegentlighet i formuleringen, så mycket anmärkningsvärdare som det här gäller en lag av den framträdande ställning strafflagen intager, bör avhjälpas.

18 kap.

12 §.

*Lagrådet*:

Då jämlikt första stycket av denna paragraf straffarbete ej kan ådömas för kortare tid än sex månader, torde ur andra stycket orden »i minst sex månader» böra utgå, så att överensstämmelse vinnes med strafflagens avfattning i övriga motsvarande lagrum, t. ex. 14 kap. 46 §, beträffande vilken jämväl i det remitterade förslaget upptagna paragraf någon jämkning i nu ifrågavarande avseende ej föreslås.

Ur protokollet:

*Erik Ölander.*

---

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 februari 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,  
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,  
Statsråden PETERSSON,  
SCHOTTE,  
PETRÉN,  
NILSON,  
LÖFGREN,  
friherre PALMSTIERNA,  
RYDÉN,  
UNDÉN,  
THORSSON.

---

Chefen för civildepartementet statsrådet Schotte anmälde, efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet, lagrådets den 8 februari 1918 avgivna utlåtande över det inom civildepartementet utarbetade förslaget till lag angående åtgärder mot utbredning av könsjukdomar.

Efter att hava redogjort för utlåtandets innehåll anförde föredragande departementschefen:

»Det föreliggande lagförslaget, som remitterats till lagrådet genom Kungl. Maj:ts beslut den 2 oktober 1917, synes innebära en sådan lösning av den sedan länge på dagordningen stående frågan om förbättrade åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, att förslaget bör fullföljas och framläggas för riksdagen. Mot förslagets principer har jag således icke funnit anledning till särskild erinran, och synes detsamma också i övrigt böra i allt väsentligt godtagas.

I fråga om 8 § av förslaget hava två av lagrådets ledamöter hemställt om en omredigering därhän, att det måtte tydligt framgå, att den i sagda paragraf omförmälda skyldigheten för läkare att meddela könssjuk person vissa upplysningar och föreskrifter icke avser de fall, då läkare tillfälligtvis iakttager könssjukdom hos annan än den, som han undersöker eller vårdar. I anslutning härtill hava nämnda två ledamöter av lagrådet jämväl hemställt om en omredigering av 9 § ävensom om vissa i sammanhang härmed stående jämkningar i närmast följande paragrafer.

Lagrådets två övriga ledamöter, som förklarar sig icke hava något att erinra mot stadgandet i 8 § i och för sig, hava hemställt om sådant tillägg till bestämmelserna i 9 §, att den i sistnämnda paragraf stadgade anmälningsskyldigheten skulle utvidgas till att omfatta även de fall, då könssjuk person åsidosätter honom av läkare meddelad anvisning att låta behandla sig av annan läkare.

Enligt vad reglementeringskommitténs motivering giver vid handen, har det icke varit avsett, att den i 8 § omförmälda skyldigheten skall åligga läkaren i förhållande till annan än patient. Med det i paragrafen förekommande uttrycket 'läkare, som under utövning av läkarverksamhet iakttager fall av könssjukdom', har man endast velat angiva, att det är likgiltigt, om patienten hänvänt sig till läkaren för könssjukdom eller för annan sjukdom. Någon anledning till avvikelse från kommitténs ståndpunkt härutinnan synes mig icke föreligga. För att emellertid innebörden av de förevarande bestämmelserna fullt otvetydigt skall komma till uttryck, har jag ansett mig böra företaga den av förstnämnda två ledamöter av lagrådet påyrkade omredigeringen av 8 och 9 §§ tillika med härav föranledda jämkningar i 10 och 11 §§.

I enlighet med hemställan av en utav lagrådets ledamöter torde förslagets 11 och 12 §§ böra hoparbetas till en paragraf.

Vad av en utav lagrådets ledamöter anförts rörande önskvärdheten av att i förslaget inrymdes en bestämmelse i huvudsaklig överensstämmelse med den i 14 § av kommittéförslaget upptagna har jag på de av min företrädare i ämbetet vid förslagets remitterande till lagrådet anförda grunder ej funnit mig kunna biträda.

Med anledning av lagrådets anmärkning under 14 § torde de bestämmelser i 17 och 21 §§, vilka avse patient, som vårdas av sundhetsinspektören själv, böra uppgå i ett gemensamt stadgande av innehåll att, där jämlikt 9, 10 eller 11 § skyldigheten att hos sundhetsinspektör göra anmälan skulle åligga sundhetsinspektören själv, sundhetsinspektören har att förfara så, som hade anmälan till honom inkommit. Ifrågavarande stadgande lärer lämpligen böra upptagas i särskild paragraf.

Av lagrådet framställda anmärkningar mot 14 § andra stycket samt 25, 27 och 31 §§ synas böra föranleda ändringar i dessa paragrafer.

I enlighet med vad jag nu anfört har jag låtit inom civildepartementet omarbета det ifrågavarande förslaget, och hava därvid ytterligare några smärre jämkningar av redaktionell art skett.»

Därefter anförde chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren:

»Jag är ense med chefen för civildepartementet därom, att det föreliggande lagförslaget innebär en sådan reform av de nuvarande åtgärderna mot utbredning av könssjukdomar, att det bör godtagas och för riksdagen framläggas; och har jag för min del icke något att emot förslaget erinra. I nära samband med ifrågavarande reform står emellertid frågan om, vilka åtgärder från samhällets sida må kunna vidtagas för att verksamt motarbета prostitutionen och korrektivt ingripa mot vissa av dess yttringar. Särskilt det korrektiva förfarandet mot prostituerade kvinnor, såsom det för närvarande tillämpas, har varit föremål för åtskilliga tungt vägande anmärkningar, såväl inom reglementeringskommittén som på andra håll. Både ur allmänt sociala synpunkter och för att den nu föreslagna lagstiftningen angående könssjukdomarnas bekämpande skall vinna önskvärd fullständighet och effektivitet, torde det ock vara erforderligt, att en omläggning av den korrektiva behandlingen av omförmälda kvinnor vidtages. Detta innebär väsentligen en förändring i de bestämmelser i lösdrivarlagen, som reglera ingripandet mot de prostituerade kvinnorna. Något positivt förslag i detta avseende föreligger icke för närvarande, och med hänsyn till den pågående revisionen av lösdriverilagstiftningen i dess helhet lär det icke kunna sättas i fråga att nu föregripa resultatet av denna utredning. En väsentlig del av de anmärkningar, som riktats mot den korrektiva behandlingen av de prostituerade kvinnorna, hänför sig emellertid till formerna för anordnande av dem ådömt tvångsarbete, och på denna punkt torde det vara möjligt att redan nu genomföra vissa partiella reformer utan att avvakta en fullständig revision av lösdriverilagstiftningen. Huru denna revision än kommer att utfalla, torde det kunna förutses, att åtminstone en del prostituerade alltjämt måste betraktas såsom lösdrivare och underkastas tvångsarbete. Med hänsyn härtill synes det även för den framtida regleringen av hithörande förhållanden vara av betydelse, att tvångsarbetet erhåller en så tillfredsställande form som möjligt.

För att erhålla kännedom om fattigvårdslagstiftningskommitténs ståndpunkt i förevarande avseende avlät jag, med föranledande av en anhållan från chefen för civildepartementet, den 20 december 1917 till

nämnda kommitté en skrivelse, däri jag anhöll om upplysning, huruvida under den pågående revisionen av lösdriverilagstiftningen frågan om behandlingen av prostituerade kvinnor varit föremål för utredning samt huruvida något förslag, som berörde det korrekativa förfarandet emot nämnda kvinnor, blivit utarbetat eller varit föremål för övervägande. Särskilt anmodade jag kommittén att meddela, huruvida kommittén under sitt arbete funnit anledning föreligga att, med hänsyn till de särskilda syften, som tvångsarbetsanstalterna i riket avsåge att fylla, ifrågasätta någon omläggning av dessa anstalters nuvarande organisation och ledning.

Med anledning av denna min förfrågan har fattigvårdslagstiftningskommittén i skrivelse den 16 januari innevarande år meddelat, att kommittén efter en första förberedande behandling av frågan om revision av lösdriverilagstiftningen uppgjort ett preliminärt förslag till lag angående behandling av lösdrivare samt att nämnda lagförslag omfattade jämväl prostituerade kvinnor. Då kommittén ansett sig böra i lagförslaget medtaga ifrågavarande kategori av kvinnor, hade kommittén utgått från den förutsättningen, att den blivande lagstiftningen skulle få en starkare preventiv karaktär än för närvarande vore fallet samt att en omorganisation skulle äga rum av tvångsarbetsanstalterna för kvinnor. Denna ändrade organisation hade kommittén tänkt sig böra bestå bland annat däri, att dessa anstalter skulle skiljas från fängvårdsförvaltningen och ställas under en direkt under justitiedepartementet lydande styrelse, i vilken jämväl borde finnas ett par kvinnliga ledamöter. Det huvudsakliga skälet för förslaget om anstalternas skiljande från fängvårdsförvaltningen vore det, att kommittén så mycket som möjligt velat förhindra, att tvångsarbetet finge karaktären av straff. Gällande lösdriverilagstiftning hade icke så klart betonat behandlingens preventiva natur, och då man nu sökte framhäva och utveckla denna, hade det ansetts nödigt att lösa sambandet med fängvården.

Det synes mig uppenbart, att en omorganisation av tvångsarbetsanstalterna för kvinnor i den riktning, som antydes i fattigvårdslagstiftningskommitténs förevarande skrivelse, skulle innebära betydande fördelar. En sådan omorganisation skulle säkerligen kraftigt befordra utvecklingen av en individualiserad behandling av de på anstalterna intagna kvinnorna samt bereda möjlighet för en stödjande omvårdnad om dessa kvinnor även sedan de lämnat anstalterna. Härjämte skulle man utan tvivel kunna påräkna, att den ifrågasatta särskilda styrelsen för arbetsanstalterna, i den mån densamma under sin verksamhet förvärvat erfarenhet, skulle kunna framföra åtskilliga initiativ och förslag till reformering av förfarandet mot de prostituerade kvinnorna över huvud taget, vilket ju

skulle bliva av värde för den förestående revisionen av lagstiftningen på detta område. Det i fattigvårdslagstiftningskommitténs förenämnda skrivelse givna uppslaget synes mig därför förtjänt av synnerligt beaktande. Frågans vikt kräver emellertid, att densamma underkastas ytterligare utredning, särskilt genom inhämtande av yttranden från fängvårdsstyrelsen och socialstyrelsen.

Med hänsyn härtill kan det för närvarande icke beräknas, när ett definitivt förslag i ämnet kan föreligga. Vid sådant förhållande synes den pågående utredningen icke böra förhindra, att det förevarande förslaget till lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar omedelbart överlämnas till riksdagens prövning.

En annan fråga, som synes mig påkalla uppmärksamhet i samband med den nu föreslagna lagstiftningen, är spørsmålet om införande i vår rätt av särskilda straffbestämmelser mot utpressning. Såväl det föreliggande förslaget till lag angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar som det i sammanhang med detta lagförslag stående förslaget till lag om ändring i vissa delar av 14 och 18 kap. strafflagen röra sig på ett område, där faran för utpressning ligger ganska nära till hands. Vår gällande straffrätts bestämmelser mot utpressning äro synnerligen ofullständiga, i det att enligt desamma utpressning är straffbar endast om den innebär sådant tvång eller hot, som omförmåles i 22 och 23 §§ av 15 kap. strafflagen. Med dessa straffbestämmelser träffas icke eller i varje fall endast ofullständigt den form av utpressning, som söker vinna sitt syfte genom hot om åtal eller anmälan för brottslig gärning eller genom hot om framförande av ärekränkande beskyllningar. De anförda bestämmelserna taga icke heller någon särskild hänsyn till de fall av tvång eller hot, som föranledas av vinningslystnad. En komplettering av strafflagens bestämmelser i förevarande avseende synes mig av många skäl väl behöflig, och jag har också vidtagit åtgärder för utarbetande av ett förslag i sådan riktning. Då det uppenbarligen är av vikt, att den ifrågavarande strafflagsändringen så vitt möjligt ansluter sig till de riktlinjer, som komma att uppdragas under den pågående revisionen av strafflagen i dess helhet, har jag av professor Johan Thyrén inhämtat upplysning angående strafflagsrevisionens fortskridande på detta område. Professor Thyrén har härvid meddelat, att ingående förarbeten till kapitlet om frihetsbrotten redan äro av honom verkställda, samt att det kan förväntas, att utarbetandet av det förberedande utkastet till strafflag vid nästkommande års början fortskridit så långt, att definitiv ställning till utpressningsbrotten blivit fattad. Då det vid sådant förhållande förefinnes grundad förhoppning, att ett förslag till



straffbestämmelser mot utpressning skall kunna föreläggas nästa års riksdag, finner jag icke någon anledning att i avbidan på utarbetandet av nämnda lagförslag uppskjuta genomförandet av den förevarande lagstiftningen till könssjukdomarnas bekämpande.»

Härefter uppläste statsrådet Schotte det i enlighet med vad ovan anförts omarbetade lagförslaget samt hemställde, att detsamma måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

*Gunnar Corin.*